

Motiv till nya föreskrifter och allmänna råd om redovisning av finansiella instrument i kreditinstitut och värdepappersbolag samt vissa andra ändringar i redovisningsföreskrifterna för finansiella företag

1	Sammanfattning och syfte	3
2	Bakgrund.....	5
2.1	Direktivsändringarna.....	5
2.2	IASB:s regler om finansiella instrument	7
2.3	Den nya lagstiftningen om redovisning av finansiella instrument.....	8
2.3.1	Begreppen finansiella instrument och derivatinstrument	8
2.3.2	Värderingen.....	12
2.3.3	Redovisningen i balans- och resultaträkningen	14
2.3.4	Tilläggsupplysningar	15
2.3.5	Information i förvaltningsberättelsen	17
2.4	Utgångspunkter för ändringarna i FFFS.....	17
2.5	Principer för införlivande av IAS 32 och IAS 39.....	21
3	Allmän motivering.....	23
3.1	Definitioner av finansiella instrument och derivat.....	23
3.2	Värderingen	27
3.3	Redovisningen i balans- och resultaträkningen.....	42
3.4	Tilläggsupplysningar.....	47
3.5	Omvända förvärv	53
3.6	Särskilda undantag för mindre institut.....	53
3.7	Vissa övriga frågor	54
3.8	Övergångsfrågor.....	57
3.9	Vissa ändringar för försäkringsföretag.....	58

4	Konsekvensanalys.....	59
5	Specialmotivering	64
5.1	Kommentarer till föreskrifter och allmänna råd (2003:11) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag.....	64
5.2	Kommentarer till föreskrifter och allmänna råd (2003:13) om årsredovisning i försäkringsföretag	85

1 Sammanfattning och syfte

Riksdagen beslutade den 12 november 2003 ny lagstiftning om redovisning och värdering av finansiella instrument (SFS 2003:772-774). Denna bygger på förslagen i propositionen 2002/03:121, Redovisning och värdering av finansiella instrument. Lagstiftningen innebär i huvudsak ändringar i årsredovisningslagen (1995:1554, ÅRL), och i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, ÅRKL. Den nya lagstiftningen träder ikraft den 1 januari 2004. Den nya lagstiftningen om redovisning och värdering av finansiella instrument omfattar inte i sak försäkringsföretag.¹

Ändringarna i ÅRKL innebär framför allt att nuvarande valmöjlighet att värdera överlåtbara värdepapper till verkligt värde ersätts av en skyldighet att värdera tillåtna finansiella instrument till verkligt värde. I lagen tas också in mera utvecklade bestämmelser om upplysningar om sådana instrument.

Lagändringarna beror på ändringar i bankredovisningsdirektivet samt fjärde och sjunde bolagsdirektiven, som i sin tur är avsedda att möjliggöra en tillämpning av internationella redovisningsstandarder för finansiella instrument (IAS 32 och IAS 39) från International Accounting Standards Board (IASB). De nya lagreglerna ska i huvudsak tillämpas från ikraftträdandet. Äldre värderingsregler och dit hörande upplysningsregler får dock tillämpas under räkenskapsåret 2004 och 2005.

Denna promemoria innehåller en allmän motivering och specialmotivering till Finansinspektionens nya föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2003:11) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag. Syftet med ändringarna är att anpassa reglerna till den nya lagstiftningen och redovisningsreglerna om finansiella instrument i hittills gällande IAS 32 och IAS 39.²

Promemorian innehåller även en allmän motivering och specialmotivering till nya föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2003:13) om årsredovisning i försäkringsföretag. Här har mera begränsade ändringar gjorts i förhållande till de tidigare i redovisningsföreskrifterna.

De nya redovisningsföreskrifterna innebär ingen fullständig samordning med samtliga redovisningsstandarder från IASB. Sådana frågor kommer att övervägas under år 2004 inom ramen för en generell översyn av Finansinspektionens redovisningsföreskrifter i förhållande till IASB:s redovisningsregler. Där måste hänsyn också tas till konsekvenserna av IAS-förordningen (1606/02/EG) och förslagen i SOU 2003:71. En viss utökad anpassning av redovisningsföreskrifterna till IASB:s redovisningsnormer gjordes för övrigt redan under år 2002 när föreskrifterna kompletterades med hänvisningar till flera av Redovisningsrådets rekommendationer. Dessa rekommendationer baseras nämligen så långt möjligt på IASB:s standarder.

¹ Sådana lagändringar har däremot nyligen föreslagits i betänkandet Internationell redovisning i svenska företag (SOU 2003:71). Betänkandet är föremål för beredning inom regeringskansliet och ändringarna ska enligt förslaget träda ikraft den 1 januari 2005.

² IASB har i dagarna beslutat vissa ändringar i IAS 32 och IAS 39. Ändringarna kommer att beaktas vid den fortsatta översynen av Finansinspektionens redovisningsföreskrifter.

I de nya redovisningsföreskrifterna görs i korthet följande ändringar.

- Översättningar av IASB:s regler om finansiella instrument i IAS 32 och IAS 39 tas in som allmänna råd i bilagor till Finansinspektionens nya redovisningsföreskrifter för institut. Samtidigt anpassas tidigare föreskrifter och allmänna råd för att vara förenliga med dessa bilagor och den nya redovisningslagstiftningen. De nyligen beslutade ändringarna av IAS 32 och IAS 39 beaktas vid en revidering av redovisningsföreskrifterna under nästa år. Under räkenskapsåret 2004 tillämpas i förekommande fall således IAS 39 i sin hittills gällande lydelse.
- Sådana branschanpassade föreskrifter och allmänna råd, främst lånevärderingsregler och upplysningsregler, som inte strider mot IAS 32 eller IAS 39 behålls tills vidare i de nya redovisningsföreskrifterna. Detsamma gäller regler som krävs enligt EG-direktiv och lag.
- Institut som inte vill tillämpa de nya redovisningsreglerna om finansiella instrument ska tillämpa äldre redovisningsföreskrifter under år 2004 och 2005.
- Ett par ändringar görs som inte direkt rör redovisningen av finansiella instrument. Dessa ändringar gäller även för institut som tillämpar äldre redovisningsföreskrifter. I linje med diskussioner inom Europeiska Värdepapperstillsynskommittén anges att börsnoterade företag bör lämna vissa upplysningar om förberedelserna och konsekvenserna av övergången till IAS/IFRS-standarder. Vidare får institut som tillämpar RR 29, Ersättningar till anställda, i koncernredovisningen tillämpa reglerna i RR 29 framför allmänna regler om årsredovisningen i redovisningsföreskrifterna. Dessutom tas nuvarande särföreskrifter i FFFS 2003:5 om insändande av årsredovisning för statistik- och tillsynsändamål in i redovisningsföreskrifterna.
- Det görs också några ändringar i redovisningsföreskrifterna för försäkringsföretag. Börsnoterade försäkringsföretag bör på samma sätt som institut lämna upplysningar om övergången till IAS/IFRS-standarder. Försäkringsföretag får också tillämpa RR 29, Ersättningar till anställda, i koncernredovisningen med företräde framför reglerna i Finansinspektionens redovisningsföreskrifter.

2 Bakgrund

2.1 Direktivsändringarna

Redan år 1995 publicerade kommissionen ett meddelande om en ny strategi på redovisningsområdet. Kommissionen föreslog att Europeiska unionen ska lägga hela sin tyngd bakom det internationella harmoniseringsförfarande som International Accounting Standards Committee, IASC (numera namnändrat till International Accounting Standards Board, IASB) står bakom. Enligt kommissionen är det nödvändigt att vidta åtgärder som garanterar att befintliga International Accounting Standards (IAS) – dvs. de redovisningsstandarder som IASC har gett ut – är förenliga med EG:s redovisningsdirektiv och att kommande standarder kommer att överensstämma med gemenskapslagstiftningen. I ett senare meddelande från år 2000 konstaterade kommissionen bl.a. att de standarder som IASC/IASB står bakom borde utgöra en utgångspunkt för den europeiska harmoniseringen på redovisningsområdet. På internationell nivå har International Accounting Standards Board (IASB) ställt sig bakom en rad redovisningsstandarder, utgivna av IASB:s föregångare IASC. Bland dessa märks IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement. Den innehåller, tillsammans med IAS 32 Financial Instruments: Disclosure and Presentation, bl.a. principer för redovisning och värdering av finansiella instrument.

De fjärde och sjunde bolagsrättsliga direktiven för icke-finansiella företag innehöll länge inte några regler som gav utrymme för att värdera finansiella instrument till verkligt värde. Genom det s.k. fair value-direktivet gjordes emellertid ändringar i bl.a. dessa direktiv i syfte att möjliggöra en tillämpning av IAS 39. Ändringarna har lagt direktiven i linje med EU:s strategi för finansiell rapportering och innebär att det i framtiden finns utrymme för värdering till verkligt värde för icke-finansiella företag. Fair value-direktivet innehåller också ändringar i bankredovisningsdirektivet. Detta direktiv hade dock redan tidigare gett visst utrymme för värdering till verkligt värde. Möjligheten har gällt för överlåtbara värdepapper som är omsättningstillgångar. Den optionen infördes i Sverige år 1995 och har omfattat bl.a. handelslager och derivatinstrument.

Vissa finansiella instrument är generellt undantagna från de nya värderingsreglerna. Det gäller samtliga skulder utom sådana som innehas för handelsändamål eller som är derivatinstrument (se artikel 42a.3 i det fjärde direktivet som gäller enligt artikel 1.1 i bankredovisningsdirektivet). Det gäller vidare vissa finansiella instrument som företaget avser att inneha tills de förfaller till betalning, tillgångar i form av lån och fordringar som härrör från det redovisande företaget samt andelar i dotterföretag, intresseföretag m.m. (se artikel 42a.4 i det fjärde direktivet och artikel 1.1 i bankredovisningsdirektivet). Motsvarande undantag finns i IAS 39.

Det verkliga värdet på ett finansiellt instrument ska i första hand bestämmas utifrån instrumentets marknadsvärde. Om det inte går att med lätthet bestämma någon tillförlitlig marknad för instrumentet men däremot för dess beståndsdelar (om instrumentet exempelvis är sammansatt av ett derivat och en obligation) eller för ett likartat instrument, ska marknadsvärdet härledas från dessa beståndsdelar eller från det likartade instrumentet. Om inte heller detta är

möjligt, ska det verkliga värdet beräknas med hjälp av allmänt accepterade värderingsmodeller och värderingsmetoder som ger en rimlig uppskattning av marknadsvärdet. Även dessa föreskrifter går tillbaka på IAS 39. Om inte någon av de angivna metoderna ger ett tillförlitligt värde, ska värdet istället beräknas enligt sedvanliga regler om värdering av anläggnings- och omsättningstillgångar (se artikel 42b.1 och 2 i det fjärde direktivet samt artikel 1.1 i bankredovisningsdirektivet).

Som regel ska värdeförändringar på finansiella instrument som värderas enligt de nya bestämmelserna tas upp som en intäkt eller kostnad i resultaträkningen (jfr artikel 42c i det fjärde direktivet). Som en följd därav kommer värdeförändringen att påverka det redovisade resultatet.

I några, i fair value-direktivet preciserade fall, får dock värdeförändringen inte tas upp i resultaträkningen. Istället ska den redovisas direkt i eget kapital, i en "fond för verkligt värde". Så är fallet vid redovisning av de säkringstransaktioner som i IAS 39 kallas för kassaflödessäkring och säkring av en nettoinvestering i en utländsk enhet (se avsnitt 2.3.3). Medlemsstaterna har också möjlighet att kräva eller tillåta att värdeförändringar på finansiella tillgångar som är "tillgängliga för försäljning" och inte utgör derivatinstrument på motsvarande sätt redovisas i fonden för verkligt värde.

Av IAS 39 framgår att s.k. säkringar av verkligt värde ska redovisas så att såväl den säkrade posten som säkringsinstrumentet ska tas upp till verkligt värde. Värdeförändringarna ska redovisas i resultaträkningen. Enligt fair value-direktivet får medlemsstaterna därför tillåta att tillgångar och skulder som uppfyller kraven för en säkrad post enligt ett system för säkringsredovisning till verkligt värde värderas till det specifika belopp som fordras enligt det systemet (se artikel 42a.5 i det fjärde direktivet).

Fair value-direktivet fordrar att redovisningen innehåller vissa slag av nya upplysningar. Det gäller bl.a. upplysningar om bakomliggande antaganden för valda värderingsmodeller och värderingsmetoder samt omfattningen och typen av förekommande derivatinstrument (se artikel 42d). I förvaltningsberättelsen ska det lämnas vissa slag av upplysningar om företagets användning av finansiella instrument. Det gäller bl.a. upplysningar om företagets mål och policy för finansiell riskstyrning samt företagets exponering för prISRISKER, kreditrisker, likviditetsrisker och kassaflödesrisker (se artikel 46.2). Dessa föreskrifter har sin förebild i vissa upplysningskrav enligt IAS.

År 2002 kom Europaparlamentets och rådets förordning (1606/02/EG) om tillämpning av internationella redovisningsstandarder (IAS-förordningen). Enligt IAS-förordningen ska noterade företag fr.o.m. år 2005 upprätta koncernredovisning i enlighet med de internationella redovisningsstandarder som antagits och kommer att antas av EG-kommissionen för tillämpning inom gemenskapen. IAS-förordningen innehåller också regler om formerna och förutsättningarna för ett antagande av sådana redovisningsstandarder. Den 29 september i år utfärdade så EG-kommissionen sin förordning (1725/03/EG) om antagande av vissa redovisningsstandarder från IASB. Just IAS 32 och IAS 39 har dock ännu inte antagits av kommissionen.

2.2 IASB:s regler om finansiella instrument

Enligt IASB:s regler definieras ett finansiellt instrument som varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång i ett företag och en finansiell skuld eller ett egetkapitalinstrument i ett annat företag. Ett exempel på en finansiell tillgång är obligationer. Med egetkapitalinstrument avses en rätt i ett företags nettotillgångar t.ex. en aktie. Även derivat utgör ett finansiellt instrument. Ett derivat är ett kontrakt vars värde bestäms av förändringen i exempelvis en särskild ränta eller priset på ett värdepapper. En vanlig typ av derivat är optioner att i framtiden förvärva aktier till ett förutbestämt pris. Många derivat kan anta såväl ett positivt som ett negativt värde.

Av IAS 39 följer att finansiella tillgångar inledningsvis ska tas upp i balansräkningen till anskaffningsvärdet inklusive transaktionskostnader. I samband med att den löpande bokföringen avslutas ska de tillgångar som innehas för handel eller som är tillgängliga för att säljas värderas till "fair value" (verkligt värde). Detsamma gäller för skulder som innehas för handel samt derivat.

Med begreppet verkligt värde avses det belopp till vilket en tillgång skulle kunna överlåtas eller en skuld regleras genom ett avtal mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och som har ett intresse av att transaktionen genomförs (jfr IAS 39 p. 8). Det verkliga värdet härleds i första hand från ett marknadsvärde, t.ex. genom marknadsnoteringar, för samma eller liknande finansiella instrument eller i andra hand genom en beräkning som baserar sig på allmänt accepterade värderingsmodeller och värderingsmetoder.

Sådana tillgångar med fastställda löptider som företaget har för avsikt att inneha till förfall ska emellertid omvärderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet justerat med eventuell över- och underkurs och periodiserad skillnad mellan det ursprungligen redovisade beloppet och förfallobeloppet (upplupet anskaffningsvärde). Sådana lånefordringar och kundfordringar som härrör från företaget, dvs. som inte har förvärvats från annan, och som inte innehas för att handlas, utgör en egen kategori enligt IAS 39. Dessa tillgångar ska också värderas till upplupet anskaffningsvärde. Detsamma gäller alla finansiella skulder, med undantag för skulder som innehas för handelsändamål och derivatkskulder som ska värderas till verkligt värde. Anskaffningsvärderade finansiella tillgångar ska skrivas ner på balansdagen på grund av förändringar som gör att deras värde inte kan återvinnas, t.ex. bristande betalningar eller andra tecken som tyder på att låntagaren inte kan betala tillbaka ett lån.

När ett finansiellt instrument värderas till verkligt värde, uppkommer det vanligen värdeförändringar från en balansdag till en annan beroende på mer eller mindre tillfälliga förändringar på marknaden. Enligt IAS 39 kan företaget välja mellan att antingen redovisa värdeförändringar på finansiella instrument som innehas för handelsändamål i resultaträkningen och övriga värdeförändringar direkt i eget kapital till dess tillgången eller skulden har avyttrats eller också redovisa samtliga värdeförändringar i resultaträkningen.

IAS 39 innehåller också vissa principer för redovisning av s.k. säkringstransaktioner. Genom säkring (hedge) skyddar sig företaget mot de effekter som förändringar i värdet på en tillgång, en skuld eller ett framtida kassaflöde ger upphov till. Det sker genom att företaget anskaffar ett finansiellt

instrument vars värde förändras motsatt mot värdet på den säkrade posten. Enligt IAS 39 kan den säkrade posten vara en tillgång, en skuld, ett bindande åtagande eller en prognostiserad framtida transaktion som är exponerad för risker hänförliga till förändringar i verkligt värde eller i framtida kassaflöde. Särskild säkringsredovisning är tillåten i vissa angivna fall och under förutsättning att förhållandet mellan säkringsinstrumentet och den säkrade posten är klart definierat, mätbart och effektivt.

I standarden definieras följande säkringsförhållanden.

- Säkring av verkligt värde innebär att en specifik risk för förändringar i det verkliga värdet på en viss tillgång eller skuld elimineras.
- Säkring av kassaflöde innebär ett skydd av sådana exponeringar för förändringar i ett kassaflöde som beror på en specifik risk kopplad till en särskild tillgång, skuld eller prognostiserad framtida transaktion (t.ex. en framtida räntebetalning på ett lån med rörlig ränta).
- Säkring av en nettoinvestering i en utländsk enhet innebär att det redovisande företags andel i den utländska enhetens nettotillgångar skyddas mot valutaförändringar.

I IAS 39 anges också hur olika säkringstransaktioner ska redovisas. Vidare innehåller både IAS 32 och IAS 39 utförliga och detaljerade regler om vilka upplysningar som ska lämnas om riskexponeringen och om användningen av finansiella instrument.

IASB har i dagarna beslutat vissa ändringar i IAS 32 och IAS 39. Ändringarna kommer att beaktas vid den fortsatta översynen av Finansinspektionens redovisningsföreskrifter.

2.3 Den nya lagstiftningen om redovisning av finansiella instrument

2.3.1 Begreppen finansiella instrument och derivatinstrument

Med den ”nya redovisningslagstiftningen” avses i det följande SFS 2003:772 (prop. 2002/03:121).

Begreppet finansiella instrument enligt den nya redovisningslagstiftningen

Begreppet finansiella instrument definieras inte i ÅRL eller ÅRKL. I förarbetena (prop. 2002/03:121 s. 70) kommenteras begreppet enligt följande:

Den närmare innebörden av begreppet finansiellt instrument får utvecklas inom ramen för god redovisningssed. Vägledning kan t.v. hämtas från Redovisningsrådets rekommendation RR 27 Finansiella instrument; upplysningar och klassificering. Rekommendationen bygger på hur begreppet definieras av IASB. Såväl Redovisningsrådet som IASB definierar ett finansiellt instrument som varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång i ett företag och en finansiell skuld eller egetkapitalinstrument i ett annat företag. Också begreppen finansiell tillgång, finansiell skuld och egetkapitalinstrument har definierats av Redovisningsrådet (se RR 27) och även dessa definitioner bygger på IASB:s

standarder. Ytterligare vägledning om vad som avses med finansiella instrument i särskilda fall och hur dessa ska redovisas finns i en vägledning som har tagits fram av en särskilt inrättad kommitté under IASB, IGC (Implementation Guidance Committee). Begreppet finansiellt instrument kan därmed i detta sammanhang ha en annan innebörd än det har getts i andra lagar (t.ex. lagen [1991:980] om handel med finansiella instrument).

Begreppet finansiella instrument enligt RR 27 samt IAS 32 och 39

I RR 27 finns följande definitioner hämtade från IAS 32 p. 5 (jfr IAS 39 p. 8).

Med *finansiella instrument* avses varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång i ett företag och en finansiell skuld eller ett eget kapitalinstrument i ett annat företag. Avtal avseende rå- och stapelvaror, där endera parten har rätt att reglera åtagandet med kontanter eller annat finansiellt instrument, skall behandlas som ett finansiellt instrument med undantag för avtal

- a) som ingåtts för att täcka företagets behov av rå- och stapelvaror för försäljning eller egen förbrukning och där behovet kvarstår efter avtalets ingående,
- b) där syftet med avtalen angetts i samband med att de ingicks samt
- c) som förväntas bli reglerade genom leverans av varor.

En *finansiell tillgång* är varje tillgång i form av

- a) kontanter
- b) avtalsenlig rätt att erhålla kontanter eller annan finansiell tillgång från ett annat företag
- c) avtalsenlig rätt att byta finansiella instrument med annat företag under villkor som kan komma att visa sig vara förmånliga eller
- d) egetkapitalinstrument utgivna av annat företag.

En *finansiell skuld* är varje skuld som innebär en avtalsenlig skyldighet

- a) att erlägga kontanter eller annan finansiell tillgång till ett annat företag eller
- b) att byta finansiella instrument med ett annat företag under villkor som kan komma att visa sig vara oförmånliga. Ett företag kan ha en finansiell skuld som kan regleras antingen genom att en finansiell tillgång överlämnas eller genom att egetkapitalinstrument emitteras. Om storleken av emissionen för att reglera skulden är beroende av det verkliga värdet på de emitterade värdepapperen, dvs. om värdet av de emitterade aktierna alltid motsvarar storleken på skulden, är inte innehavaren exponerad för risken att värdet på aktierna kan sjunka. Ett sådant åtagande skall redovisas som en finansiell skuld.

Ett *egetkapitalinstrument* är varje form av avtal som styrker en residual rätt i företagets tillgångar efter avdrag för alla skulder.

Begreppet finansiella instrument enligt vissa rörelselagar

Enligt 1 kap. 1 § lagen om handel med finansiella instrument definieras ett finansiellt instrument istället som ett fondpapper eller annan rättighet eller förpliktelse som är avsedd för handel på värdepappersmarknaden. Till den definitionen har också hänvisats i bl.a. kapitaltäckningssammanhang (se prop. 1994/95:50 s. 305).

Såsom framgått finns det alltså framför allt två grundläggande skillnader mellan, å ena sidan, definitionen i RR 27 och IAS 32, och, å andra sidan, definitionen i lagen om handel med finansiella instrument. Den förra innehåller inte något krav på att rättigheten eller förpliktelsen ska vara avsedd för handel på värdepappersmarknaden. Den senare innehåller inte något krav på att avtalet innebär en rättighet eller förpliktelse att överföra en finansiell tillgång eller ett egetkapitalinstrument.

För att belysa skillnaderna kan som ett exempel nämnas s.k. elcertifikat. Dessa har åtminstone i visst sammanhang bedömts vara finansiella instrument enligt lagen om handel med finansiella instrument (prop. 2002/03:40). Ett sådant certifikat torde dock inte uppfylla definitionen av finansiell tillgång i IAS 32, eftersom det inte finns någon avtalsenlig rätt att erhålla en finansiell tillgång eller ett egetkapitalinstrument.³ Vidare är kreditavtal och avtal om sparande på konto inte finansiella instrument enligt lagen om handel med finansiella instrument, eftersom de inte är avsedda för handel på värdepappersmarknaden. Sådana lån och fordringar är dock med vissa undantag finansiella instrument enligt RR 27 och IAS 32. Huruvida aktier i privata aktiebolag är finansiella instrument enligt lagen om handel med finansiella instrument har ansetts tveksamt (prop. 1999/2000:2 Del 1 s. 511 samt prop. 1997/98:40 s. 93 och 155 f.). Enligt IAS 32 är sådana aktier finansiella instrument.

Begreppet finansiella instrument har också kommenterats i prop. 1999/2000:18, om förstärkt skydd för avvecklingen av förpliktelser på finansmarknaden, på följande sätt (s. 110).

Finansiella instrument definieras i 1 kap. 1 § som fondpapper och annan rättighet eller förpliktelse avsedd för handel på värdepappersmarknaden. Även en definition av fondpapper återfinns i nyss nämnda paragraf. Fondpapper är i princip aktier och obligationer samt vissa andra delägarätter eller fordringsrätter som är utgivna för allmän omsättning. Definitionen av finansiella instrument tar sikte på två typer av instrument, dels löpande papper som aktier och obligationer, dels derivatinstrument (optioner och terminer). Definitionen av finansiella instrument motsvarar också väl definitionen av värdepapper i Finalitydirektivet (artikel 2 h). Definitionen av finansiella instrument omfattar således inte fordringar i allmänhet (jfr enkla skuldebrev), något som inte heller är fallet med definitionen av värdepapper i direktivet.

Beträffande innebörden av definitionen av finansiella instrument hänvisas vidare till prop. 1990/91:142 s. 86–89, 141–144.

Det kan nämnas att begreppet finansiella instrument även diskuterats i förarbeten till skattelagar (se vidare prop. 1999/2000:38 om vissa skattefrågor med anledning av att aktiebolag ska kunna förvärva egna aktier, m.m. samt författningskommentaren till 39 kap. 14 och 17 §§ samt 48 kap. 6 a § inkomstskattelagen samt prop. 1999/2000:2 del 2 s. 572 f.).⁴

³ En certifikatberättigad producent har dock under åren 2004 till och med 2008 rätt att från den 30 april till och med den 30 juni hos tillsynsmyndigheten lösa in elcertifikat som han blivit tilldelad under det föregående kalenderåret. Det pris som myndigheten ska betala per certifikat framgår av en i lagen intagen tabell, se 11 § lagen (2003:113) om elcertifikat.

⁴ Det kan noteras att andel i svensk värdepappersfond ingår i begreppet delägar rätt enligt 48 kap. 2 § IL.

Begreppet derivatinstrument

Den nya redovisningslagstiftningen berör även frågan om definition och avgränsningen av termen *derivatinstrument*. I förarbetena (a. prop. s. 70 f.) framhålls:

Med derivatinstrument avses ett finansiellt instrument vars värde är beroende av förändringen i en särskilt angiven ränta, en råvara, ett värdepapper e.d. I 14 c § finns bestämmelser om när vissa instrument av derivatliknande natur skall anses som derivatinstrument i denna lags mening.

Enligt 4 kap. 14 c § ÅRL ska avtal avseende rå- och stapelvaror som ger endera parten rätt att reglera avtalet med kontanter eller annat finansiellt instrument redovisas som derivatinstrument. Detta gäller dock inte när avtalet

1. har ingåtts för att täcka företagets förväntade behov av köp, försäljning eller egen förbrukning av rå- och stapelvaror och där behovet kvarstår efter avtalets ingående,
2. utformades för detta ändamål när det ingicks, och
3. förväntas regleras genom leverans av varan.

Begreppet *derivatinstrument* definieras inte uttryckligen i RR 27. Vad som hör dit utvecklas emellertid i rekommendationen enligt följande.

Finansiella instrument omfattar enligt RR 27 såväl primära instrument såsom kundfordringar, leverantörsskulder och aktier som *derivat* såsom optioner, terminkontrakt samt ränte- och valutaswappar. Derivat uppfyller definitionen på ett finansiellt instrument, oavsett om det redovisas i balansräkningen eller inte, och omfattas därför av denna rekommendation.

Derivat ger upphov till rättigheter och skyldigheter som innebär att en eller flera av de risker som finns i ett underliggande primärt instrument överförs mellan de parter som ställt ut respektive förvärvat derivatet. Derivat medför inte att äganderätten till det primära finansiella instrumentet övergår när derivatet ställs ut. Denna äganderätt behöver inte heller övergå när derivatet löper ut.

Definitionsmässigt är således alla derivat finansiella instrument. Ett avtal som avser guld och där det inte finns möjligheter till kontantavräkning är dock enligt en tillämpningsvägledning till IAS vare sig ett finansiellt instrument eller ett derivatinstrument.⁵

I IAS 39 p. 10 finns en formell definition av derivat. Med derivat avses ett finansiellt instrument

(a) vars värde ändras som följd av ändringar i en angiven ränta, priset på ett värdepapper, ett råvarupris, en valutakurs, ett pris- eller ränteindex, en kreditvärdighet eller ett kreditindex eller liknande variabel (som ibland kallas "underliggande" variabel),

⁵ Jfr IGC paragraph 8, question 8-1 Definition of a financial instrument: gold bullion

(b) som vid avtalets ingående kräver liten eller ingen nettoinvestering jämfört med andra typer av kontrakt som påverkas på ett liknande sätt av förändrade marknadsförhållanden, samt

(c) som regleras vid en framtida tidpunkt.

Begreppet derivat har också berörts i 3 kap. 2 § lagen (2002:149) om utgivning av elektroniska pengar där det bl.a. anges att ränte- och valutakursanknutna finansiella instrument (*derivatinstrument*) får användas för att skydda tillgångarna mot marknadsrisker.

2.3.2 Värderingen

Principer för värderingen av finansiella instrument

Enligt 4 kap. 14 a och 14 b §§ ÅRL som gäller enligt 4 kap. 1 och 2 §§ ÅRKL ska derivatinstrument och andra finansiella instrument tas upp till sitt verkliga värde. Följande finansiella instrument får dock inte värderas till verkligt värde;

1. finansiella instrument som inte är derivatinstrument och som hålls till förfall (jfr "held-to-maturity investments"),
2. lån och andra fordringar som härrör från företaget och som inte innehas för handelsändamål (jfr "loans originated by the entity...other than those that are originated with the intent to be sold immediately or in the short term, which should be classified as held for trading."),
3. andelar i dotterföretag, intresseföretag eller samriskföretag (jfr IAS 39 p. 1 (a): "those interests in subsidiaries, associates, and joint ventures that are accounted for under IAS 27."),
4. egna aktier eller andra egetkapitalinstrument som företaget självt gett ut (jfr IAS 39 p. 1 (e): "equity instruments issued by the reporting enterprise."),
5. avtal om villkorad ersättning i samband med förvärv och samgåenden (jfr IAS 39 p. 1 (g): "contracts for contingent consideration in a business combination."),
6. skuldinstrument som inte är derivatinstrument eller ingår som en del i en handelsportfölj (jfr IAS 39 p. 10 "financial assets or liabilities held for trading" samt p. 93)⁶,
7. andra finansiella instrument som är av sådan särskild karaktär att de enligt vad som är allmänt accepterat bör redovisas på annat sätt, och
8. finansiella instrument, när det inte går att bestämma ett tillförlitligt värde (jfr IAS 39 p. 69).

⁶ Jfr IAS 39 p. 18 som torde innebära att s.k. blankade värdepapper hamnar här men inte finansiering av handelsportföljen.

Finansiella instrument som enligt lagen är undantagna från en värdering till verkligt värde ska värderas enligt bestämmelserna för anläggnings- och omsättningstillgångar i ÅRKL. Om instrumentet är anläggningstillgång ska det värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet. Om instrumentet är omsättningstillgång ska det värderas till det lägsta av anskaffnings- och nettoförsäljningsvärdet. Med den nya termen nettoförsäljningsvärdet avses försäljningsvärdet efter avdrag för beräknade försäljningskostnader (se 4 kap. 3 och 9 §§ ÅRL som gäller enligt 4 kap. 1 § ÅRKL samt prop. 2002/03:121 s. 71 och 73).

Undantag från en värdering till verkligt värde för vissa finansiella instrument

Det första undantaget avser alltså finansiella instrument som inte är derivatinstrument och som ”hålls till förfall”. Enligt förarbetena är det fråga om instrument som ”det förväntas att företaget kommer att inneha fram till dess att de förfaller till betalning och regleras”. En obligation som är avsedd att innehåsa till dess att den löses in nämns som ett exempel på ett sådant finansiellt instrument som inte ska värderas enligt 4 kap. 14 a §. Det andra undantaget avser lån och andra fordringar som härrör från företaget och som inte innehåsa för handelsändamål. Till denna kategori av finansiella instrument hör enligt förarbetena bl.a. lån som företaget självt har beviljat, förutsatt att instrumentet inte innehåsa för handelsändamål. Innehav för handelsändamål föreligger enligt förarbetena bl.a. om syftet med innehavet är att företaget ska tjäna pengar på kortsiktiga värdeförändringar (prop. 2002/03:121 s. 72). Även andelar i dotterföretag, intresseföretag eller samriskföretag är undantagna från en värdering till verkligt värde. Aktier och eviga förlagslån kan i regel inte hållas till förfall (jfr IAS 39 p. 80).

Ändringarna i ÅRKL:s särskilda värderingsregler

I ÅRKL finns ett förtydligande om att reglerna om periodisering av överkurs eller underkurs för räntebärande värdepapper inte gäller när värdepapperet värderas till verkligt värde (se 4 kap. 5 § ÅRKL). Motsvarande undantag föreskrivs från reglerna om värdering av tillgångar och skulder till balansdagens kurs (se 4 kap. 8 § ÅRKL). Dessa undantag har sin bakgrund i nya artikel 1.1 i bankredovisningsdirektivet.

Principer för värderingen av säkrade tillgångar

Om ett finansiellt instrument som värderas till verkligt värde används för säkring av en tillgång, avsättning eller skuld ska den säkrade positionen värderas till verkligt värde, om de tillämpade principerna för säkringsredovisning tillåter detta. Värdeförändringen på den säkrade tillgången, avsättningen eller skulden ska då redovisas i balansräkningen eller resultaträkningen enligt samma regler som gäller för värdeförändringar för finansiella instrument som värderas till verkligt värde (4 kap. 14 e § ÅRL som gäller enligt 4 kap. 1 § ÅRKL).

Principer för att bestämma det verkliga värdet

Hur det verkliga värdet ska fastställas anges i 4 kap. 14 a § andra stycket ÅRL. I första hand ska det verkliga värdet motsvara instrumentets marknadsvärde, t.ex. den noterade kursen på en aktie. Om marknadsvärdet på ett finansiellt instrument inte kan bestämmas, ska värdet istället härledas från marknadsvärdet på instrumentets beståndsdelar, om dessa har kända marknadsvärden. Så kan vara fallet om ett visst finansiellt instrument består av både en obligation och en rättighet att vid ett visst tillfälle förvärva ett annat finansiellt instrument till ett förutbestämt pris. Alternativt ska det verkliga värdet bestämmas på grundval av marknadsvärdet av likartade instrument (prop. 2002/03:121 s. 71)

I sista hand ska det verkliga värdet bestämmas med hjälp av sådana allmänt accepterade värderingsmodeller och värderingsmetoder som ger en rimlig uppskattning av marknadsvärdet. Som exempel nämns i förarbetena vedertagna modeller för att värdera onoterade aktieoptioner (a. prop. s. 71).

Av 4 kap. 14 b § andra stycket framgår att 14 a § får tillämpas endast om värderingen leder till att tillgången eller skulden kan värderas på ett tillförlitligt sätt. I annat fall ska enligt förarbetena värdet bestämmas enligt sedvanliga regler om värdering av anläggnings- och omsättningstillgångar (a. prop s. 73).

2.3.3 *Redovisningen i balans- och resultaträkningen*

Värdeförändringar som uppkommer när finansiella instrument värderas till verkligt värde kan behandlas på två olika sätt. De kan antingen tas in i resultaträkningen eller föras direkt mot eget kapital för att senare tas in i resultaträkningen, t.ex. när tillgången säljs. För flertalet värdeförändringar är lagens bestämmelser tvingande men i ett par fall (se nedan) har företag valfrihet.

När finansiella instrument värderas till verkligt värde ska värdeförändringen sedan föregående balansdag som huvudregel tas in i resultaträkningen som en intäkt eller kostnad (se nya 4 kap. 14 d § ÅRL som gäller enligt 4 kap. 1 § ÅRKL).

Vissa värdeförändringar för finansiella instrument ska dock enligt nämnda lagrum inte omedelbart tas in i resultaträkningen utan enligt lagrummet föras till en särskild post under (fritt) eget kapital (Fond för verkligt värde). Det är om

1. värdeförändringen avser ett *säkringsinstrument* och de tillämpade principerna för säkringsredovisningen tillåter att hela eller en del av värdeförändringen inte redovisas i resultaträkningen, eller
2. värdeförändringen *orsakas av en kursförändring på en monetär post som utgör del av företagets nettoinvestering i en utländsk enhet.*

I kommentaren till 4 kap. 14 d § ÅRL anförs att begreppet *monetär post* i IAS 21 definieras såsom "kassamedel samt andra tillgångar och skulder som kommer att inflyta respektive utbetalas med fastställda eller fastställbara belopp." Begreppet är avsett att ha samma innebörd i ÅRL. Bestämmelsen blir aktuell bl.a. när ett företag använder sig av ett säkringsinstrument för att skydda sig mot att värdet av företagets tillgångar i ett utländskt dotterföretag förändras på grund av valutakursförändringar. Värdeförändringen på

säkringsinstrumentet ska då inte resultatföras utan redovisas direkt mot eget kapital. En motsvarande bestämmelse finns i IAS 39. Till följd av bestämmelserna i 4 kap. 14 e § ska även värdeförändringar på den säkrade posten redovisas enligt samma princip (prop. 2002/03:121 s. 74).

För sådana verkligt värdevärderade finansiella tillgångar som inte är derivatinstrument och inte innehas för handelsändamål (s.k. *available-for-sale financial assets*) ger lagen en möjlighet att redovisa värdeförändringen över resultaträkningen eller direkt mot fonden för verkligt värde (för att senare tas in i resultaträkningen, t.ex. när tillgången säljs).⁷

När det inte längre finns skäl för att redovisa beloppet i fonden för verkligt värde ska fonden justeras och beloppet redovisas i resultaträkningen.

Enligt de förutvarande reglerna om värdering till verkligt värde av överlåtbara värdepapper som är omsättningstillgångar har företag varit skyldiga att redovisa värdeförändringar till en fond för orealiserade vinster under bundet eget kapital. Detta gäller dock inte vid en värdering av finansiella instrument till verkligt värde enligt de nya reglerna (se upphävandet av 4 kap. 6 § ÅRKL och punkten 2 i övergångsbestämmelserna till den nya lagstiftningen).

2.3.4 Tilläggsupplysningar

Upplysningar om finansiella instrument som värderas till verkligt värde

Enligt 5 kap. 4 a § ÅRL som gäller enligt 5 kap. 1 § ÅRKL ska för varje kategori av finansiella instrument som värderas till verkligt värde upplysningar lämnas om

1. bokfört värde
2. i vilken utsträckning värdeförändringarna redovisats i resultaträkningen eller fonden för verkligt värde.

För varje kategori av derivatinstrument ska även lämnas upplysningar om

1. omfattningen och typen av instrument, och
2. viktiga villkor som kan påverka storlek av, tidpunkten för eller säkerheten i framtida kassaflöden.

Om finansiella instrument värderats enligt särskilda modeller eller metoder ska de väsentliga antaganden som gjorts vid tillämpningen anges.

Upplysningar när finansiella instrument inte värderas till verkligt värde

Om finansiella instrument inte skulle värderas till verkligt värde ska för varje kategori av derivatinstrument upplysningar lämnas om

1. det värde till vilket instrumenten skulle ha värderats vid en tillämpning av 4 kap. 14 a §, och
2. omfattningen och typen av instrument.

⁷ Utgivaren av en konvertibel eller annat sammansatt skuldinstrument ska dock inte redovisa värdet av egetkapitalinstrumentet mot Fonden för verkligt värde.

I fråga om *finansiella anläggningstillgångar* som får värderas till verkligt värde och vilkas bokförda värde är högre än det verkliga värdet ska upplysningar lämnas om

1. bokfört värde och det verkliga värdet, och
2. skälen till att det bokförda värdet inte har skrivits ner och det stöd som finns för antagandet att det bokförda värdet kommer att återvinnas.

Bestämmelserna finns i 5 kap. 4 b § ÅRL och gäller enligt 5 kap. 1 § ÅRKL. Det kan emellertid ifrågasättas om de får någon praktisk betydelse, eftersom institut alltid ska värdera finansiella instrument till verkligt värde när det är tillåtet enligt ÅRL.

För *överlåtbara värdepapper* ska enligt förutvarande bestämmelser i ÅRKL lämnas upplysningar om skillnaden mellan anskaffningsvärde och verkligt värde. Den del som avser omsättningstillgångar skulle då anges särskilt. Ett undantag från den upplysningen görs genom den nya lagstiftningen för sådana värdepapper som värderas till verkligt värde enligt 4 kap. 14 a § ÅRL. Upplysningen om skillnaden mellan anskaffningsvärde och verkligt värde träffar alltså framgent endast överlåtbara värdepapper som värderas som anläggningstillgångar eller omsättningstillgångar. Den del av skillnadsbeloppet som avser värdepapper värderade till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet ska då anges särskilt (se 5 kap. 3 § 1 ÅRKL).

För *räntebärande värdepapper* ska enligt tidigare regler lämnas upplysningar om skillnaden mellan bokfört värde och det belopp som ska infrias på förfallodagen. Ett undantag från den upplysningen föreskrivs för sådana värdepapper som tas upp till verkligt värde (se 5 kap. 3 § 2 ÅRKL).

Varje *tillgångspost* ska enligt äldre regler i 5 kap. 3 § 4 ÅRKL delas upp i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar. Enligt de nya reglerna ska tillgångsposterna istället delas upp i tillgångar som enligt 4 kap. ÅRL värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet enligt 3 §, till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet enligt 9 § respektive till det verkliga värdet enligt 14 a §.

Om *fonden för verkligt värde* har ändrats under räkenskapsåret ska uppgift lämnas om

1. fondens storlek vid räkenskapsårets början och slut,
2. belopp som har satts av till fonden under räkenskapsåret, och
3. belopp som har överförts från fonden eller på annat sätt har tagits i anspråk med uppgift om hur beloppet har använts (se 5 kap. 5 § ÅRL och 5 kap. 1 § ÅRKL).

2.3.5 Information i förvaltningsberättelsen

Om det är väsentligt för bedömningen av företagets ställning och resultat, ska det lämnas följande upplysningar avseende användningen av finansiella instrument:

1. mål och tillämpade principer för finansiell riskstyrning,

2. tillämpade principer för säkring för varje viktig typ av planerad affärshändelse där säkringsredovisning används, samt
3. exponeringen för prisrisker, kreditrisker, likviditetsrisker och kassaflödesrisker (se 6 kap. 1 § tredje stycket ÅRL som gäller enligt 6 kap. 1 § ÅRKL).

I förslaget till disposition av vinst eller förlust ska styrelsen ange de överväganden som gjorts med hänsyn till tillämpliga bestämmelser om kapitalskydd enligt de särskilda rörelselagarna för kreditinstitut och värdepappersbolag (se nya 6 kap. 2 § 2 ÅRKL).

2.4 Utgångspunkter för ändringarna i FFFS

Ställningstagande: Den nya lagstiftningen om redovisning och värdering av finansiella instrument bör fyllas ut med regler från IASB. De tidigare föreskrifter och allmänna råd som innehåller branschspecifika anpassningar eller som motiveras av EG-direktiv och lag behålls. De nya redovisningsföreskrifterna ska under räkenskapsåret 2004 och 2005 endast tillämpas av de institut som väljer att tillämpa den nya lagstiftningen om redovisning och värdering av finansiella instrument, och först från och med räkenskapsåret 2006 för alla institut. I den kommande IAS-översynen av redovisningsföreskrifterna beaktas att vissa institut fr.o.m. den 1 januari 2005 ska tillämpa regler från IASB direkt på grund av IAS-förordningen.

Beredningspromemorians förslag: Överensstämmer med Finansinspektionens ställningstagande.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte haft någon erinran mot utgångspunkterna för de föreslagna ändringarna i redovisningsföreskrifterna.

Riksbanken har dock avstyrkt införande av de nya allmänna råden redan till år 2004 eftersom IAS 32 och IAS 39 är under omarbetning och ännu inte har godkänts av EU inom ramen för IAS-förordningen. Riksbanken pekar särskilt på att reglerna om säkringsredovisning kritiserats av många myndigheter och branschorganisationer och att IAS 32 och IAS 39 är ologisk och svår att följa. *Svenska Fondhandlareföreningen* har också avstyrkt att redovisningsföreskrifterna ändras nu. Föreningen har som skäl anfört att övergångstiden för lagstiftningen kan komma att förlängas, att äldre föreskrifter ändå får tillämpas och att en fortsatt översyn med hänsyn till IAS ska göras redan nästa år. *Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag (SBAB)* framhåller vikten av att den genomgripande översyn som ska göras i förhållande till IASB:s regelverk under nästa år presenteras så tidigt som möjligt, eftersom förberedelser krävs.

Skälen för ställningstagandet:

Principer för utformningen av de nya redovisningsföreskrifterna

Finansinspektionens redovisningsföreskrifter⁸ för kreditinstitut och värdepappersbolag innehåller en relativt heltäckande reglering för redovisningen av olika finansiella instrument. I redovisningsföreskrifterna finns till att börja med vissa allmänna råd om vad som hänförs till finansiella instrument. Föreskrifterna innehåller också flera till lagen förtydligande normer om värderingen av finansiella instrument som är lånefordringar, överlåtbara värdepapper och derivatinstrument. Även frågor om hur värdeförändringar på finansiella poster ska redovisas i balansräkningen och resultaträkningen behandlas i föreskrifter och allmänna råd. Det finns bl.a. regler om förutsättningarna för säkringsredovisning. Vilka upplysningar som ska lämnas för olika slag av finansiella tillgångar och skulder har också reglerats på ett heltäckande och utförligt sätt.

Finansinspektionens regler om finansiella instrument motsvarar visserligen i huvudsak de normer som finns i IASB:s redovisningsstandarder. De är dock utformade mot bakgrund av de begränsningar för tillämpningen av IASB som hittills följt av EG-direktiv och därmed svensk lag. Även i övrigt är de utformade med hänsyn till den begreppsbildning och andra synsätt som kännetecknat EG-direktivet och svensk lagstiftning. Många tvingande föreskrifter i bankredovisningsdirektivet har också införlivats i svensk rätt genom redovisningsföreskrifterna.

På grund av detta berör den nya lagstiftningen – som via EG-direktiven kodifierar IASB:s huvudprinciper för redovisning av finansiella instrument – ett stort antal föreskrifter och allmänna råd i gällande redovisningsföreskrifter. Dessa regler måste anpassas med hänsyn till att vissa regler är oförenliga med den nya lagstiftningen. Sådana regler kan inte behållas i sin nuvarande form. Dagens regler om finansiella instrument i redovisningsföreskrifterna bör å andra sidan inte heller helt tas bort utan att ersättas med andra normer. Den nya lagstiftningen innehåller ju endast allmänna ramregler om redovisningen av finansiella instrument som behöver fyllas ut med kompletterande normer.

Inom EU har IASB pekats ut som den redovisningsnormgivare som ska ligga till grund för europeisk redovisning. Sverige har också under många år anslutit sig till IASB:s regler genom Finansinspektionens redovisningsföreskrifter, Redovisningsrådets rekommendationer och BFN:s tillämpningsnormering av rådets rekommendationer. Den nya lagstiftningen om redovisningen av finansiella instrument är även utformad mot bakgrund av IAS 32 och IAS 39. Det är därför enligt Finansinspektionens mening ofrånkomligt att de till lag kompletterande reglerna om redovisning av finansiella instrument ska hämtas från IASB:s regelverk. Eftersom redovisningen av finansiella instrument är av avgörande betydelse för de berörda institutets ställning och resultat samt ligger till grund för kapitaltäckningsregler och andra rörelse regler, är det inte heller

⁸ Med ”redovisningsföreskrifter” och ”FFFS” avses i det följande Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2002:22) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, om inte annat särskilt framgår.

lämpligt att ens övergångsvis lämna området oreglerat utöver vad som följer av ÅRKL:s allmänna bestämmelser om redovisning av finansiella instrument.

Ett problem är att just IAS 32 och IAS 39 ännu inte har godkänts av EU inom ramen för IAS-förordningen i avvaktan på omarbetningarna. Den här diskuterade lösningen är ändå lämpligare än att bara behålla dagens redovisningsföreskrifter med vissa minimikompletteringar. Även om IAS 32 och 39 omarbetats så ligger de grundläggande principerna ändå fast enligt de förslag till omarbetningar som presenterats. Det finns också skäl att utgå från att dessa standarder efter omarbetningarna – i likhet med alla övriga andra standarder som godkänts utan reservationer – kommer att godkännas av EG-kommissionen inom ramen för IAS-förordningen.

Nuvarande redovisningsföreskrifter motsvarar dessutom i sak i väsentliga avseenden gällande IAS-normer om finansiella instrument. En IAS-anpassning är också, såsom framgått, förenligt med den nya lagstiftningens intentioner. Det är därför sammanfattningsvis lämpligast att åtminstone tills vidare behålla mera fullständiga materiella föreskrifter och allmänna råd om redovisningen av finansiella instrument och att ytterligare anpassa reglerna till IAS. Denna lösning ger på sikt bäst kontinuitet och jämförbarhet i de finansiella företagens redovisning.

Riksbanken och Svenska Fondhandlareföreningen har emellertid ansett att nya redovisningsregler enligt gällande IAS 32 och IAS 39 inte bör införas fr.o.m. räkenskapsåret 2004.

Den nya redovisningslagstiftningen innebär, såsom framgått tidigare, att institut redan fr.o.m. räkenskapsåret 2004 kan välja att tillämpa nya värderingsreglerna för finansiella instrument. Dessa nya värderingsregler har sin utgångspunkt i IAS 39 och lagstiftningen intention är också att möjliggöra en tillämpning av IAS 32 och IAS 39. Detta innebär i sin tur att Finansinspektionens redovisningsföreskrifter *måste* ändras i år, så att nya föreskrifter och allmänna råd anpassade till den nya lagstiftningen och dess intentioner finns fr.o.m. räkenskapsåret 2004.

Visserligen har framförallt säkringsredovisningsreglerna i IAS 39 ifrågasatts från flera håll och dessa regler är även föremål för omarbetningar. En mera fullständig anpassning till hittills gällande IAS 32 och IAS 39, inkl. dess säkringsredovisningsregler, är emellertid ändå enligt Finansinspektionen att föredra av flera skäl. En anpassning till hittills gällande IAS 32 och IAS 39 gör det lättare att införliva de nya regler från IASB på området som kan komma att godkännas av EG-kommissionen inom den närmaste tiden. Gällande regler och praxis för säkringsredovisning kan, såsom närmare utvecklas i avsnitt 3.2, på grund av den nya lagstiftningen ändå inte behållas för företag som tillämpar de nya värderingsreglerna om finansiella instrument. Ändringar ”i två steg” måste alltså under alla förhållanden göras hos instituten, *om* inte instituten väljer att utnyttja lagstiftningens och redovisningsföreskrifternas övergångsfrist samt under i vart fall år 2004 tillämpa äldre redovisningsregler för värdering av finansiella instrument. En ordning där Finansinspektionen nu på egen hand – innan resultatet av den pågående internationella utvecklingen kan bedömas närmare – inför egna säkringsredovisningsregler som varken överensstämmer med gällande regler eller framtida regler i IAS 39 är mindre lämplig. Det skulle

inte bara försvåra jämförelser med de institut som övergångsvis tillämpar dagens lagstiftning och redovisningsföreskrifter, utan också försvåra jämförelser med sådana utländska institut som trots allt redan idag tillämpar IAS 39. Samma nackdelar uppkommer om området lämnas oreglerat under år 2004. Finansinspektionen ansluter sig således till beredningspromemorians utgångspunkter som inte mött några invändningar från flertalet remissinstanser.

Det måste emellertid beaktas att nuvarande redovisningsföreskrifter kan innehålla branschspecifika anpassningar som saknar direkta motsvarigheter i IAS, t.ex. upplysningskrav som är av särskild betydelse i kreditinstitut och värdepappersbolag. För att inte ens övergångsvis försämra redovisningsinformationen från finansiella företag bör sådana regler åtminstone tills vidare behållas. Det måste också beaktas att många föreskrifter eller allmänna råd, t.ex. om uppställningsformerna för balans- och resultaträkningen, följer av EG-direktiv och ÅRKL. Sådana regler måste åtminstone tills vidare behållas trots att motsvarande regler inte finns hos IASB.

Vilka institut ska tillämpa de nya redovisningsföreskrifterna?

De ändringar som måste göras berör ett stort antal föreskrifter och allmänna råd i FFFS 2002:22, även om många ändringar är av författningstekniskt slag. De nya reglerna bör därför tas in i en helt ny redovisningsföreskrift, som bara ska tillämpas av de institut som tillämpar de nya värderingsreglerna om finansiella instrument i 4 kap. 14 a § ÅRL och 4 kap. 1 och 2 §§ ÅRKL. De företag som väljer att utnyttja ÅRKL:s övergångsfrist och tillämpa tidigare värderingsregler bör istället fortsätta tillämpa äldre redovisningsföreskrifter (dvs. FFFS 2002:22). På detta sätt kan man också undvika att övergångsvis tillåta redovisningsätt som varken överensstämmer med dagens svenska redovisningsregler eller gällande internationella standarder från IASB.

Det kan framhållas att det inte är möjligt att nu åstadkomma någon full överensstämmelse mellan redovisningsföreskrifterna och samtliga IASB:s regler. Detta förutsätter bl.a. ytterligare lagändringar som utretts inom IAS-utredningen (SOU 2003:71) och en mera genomgripande revidering av nuvarande föreskrifter och allmänna råd.

Institut som är noterade på en reglerad marknad ska fr.o.m. den 1 januari 2005 ska tillämpa regler från IASB direkt på grund av EG-förordning. I den fortsatta översynen av redovisningsföreskrifterna måste analyseras i vilken mån sådana branschanpassade regler kan och bör gälla för sådana institut.

2.5 Principer för införlivande av IAS 32 och IAS 39

Ställningstagande: Svenska översättningar av IAS 32 och IAS 39 tas in som bilaga till redovisningsföreskrifterna. Reglerna i dessa bilagor ska gälla som allmänna råd.

För att ge utrymme för särregler i förhållande till IAS 32 och IAS 39 anges att IAS-reglerna i bilagorna ska gälla om inte annat följer av övriga föreskrifter och allmänna råd.

Omarbetningarna av IAS 32 och IAS 39 inom IASB beaktas vid den fortsatta IAS-översynen av redovisningsföreskrifterna.

Beredningspromemorians förslag överensstämmer med Finansinspektionens ställningstagande.

Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot beredningspromemorians förslag i denna del.

Skälen för ställningstagandet: När det gäller möjligheterna att – på sätt som görs i 1 kap. FFFS – integrera IASB:s regler om finansiella instrument genom att hänvisa till Redovisningsrådet eller BFN måste följande beaktas.

Det finns en rekommendation från Redovisningsrådet om klassificeringar och upplysningar om finansiella instrument (RR 27). Den motsvarar i allt väsentligt IAS 32. RR 27 gäller för noterade institut enligt allmänna råd (se punkten 3 allmänna råd under 1 kap. 1 § FFFS. Redovisningsrådet har däremot inte gett ut någon motsvarighet till IAS 39. BFN har å sin sida ännu inte gett ut någon tillämpningsrekommendation till RR 27 för onoterade företag. Det finns inte heller några allmänna råd från BFN som motsvarar IAS 39.

Om IASB:s värderingsregler för finansiella instrument ska integreras i redovisningsföreskrifterna måste det således ske genom hänvisningar till IAS 39 eller genom att materiella regler enligt IAS 39 tas in i föreskrifterna. Det har också förutsatts att Redovisningsrådet sannolikt kommer att upphöra med sin redovisningsnormgivning (se SOU 2003:71 s. 15). Det är därför mindre lämpligt att införa nya hänvisningar till Redovisningsrådets rekommendationer. Man bör alltså inte hänvisa till RR 27 utan hänvisa till eller ta in materiella regler direkt från IAS 32.

För att säkerställa att reglerna i IAS 32 och IAS 39 införlivas på ett fullständigt och riktigt sätt är det lämpligast att dessa standarder i sin helhet integreras i redovisningsföreskrifterna. Av författningsmässiga skäl bör man inte hänvisa till IAS i sina engelska ursprungsversioner. Genom att istället ta in rena översättningar av IAS 32 och IAS 39 som bilaga till föreskrifterna kan man bäst undvika oavsiktliga förvanskningar och tveksamheter om huruvida redovisningsföreskrifterna överensstämmer med IAS. Samtidigt säkerställs att de IAS-regler som vid var tid gäller blir lätt tillgängliga för användarna. Formellt sett bör översättningarna av IAS 32 och IAS 39 ges ställning av allmänna råd från Finansinspektionen.

Genom att ta in IAS 32 och IAS 39 enligt sin ursprungliga uppbyggnad och (översatta) ordalydelse blir det också lättare att kunna få vägledning för tillämpningen i de ”Implementations Guidance” (IGC) som finns till IAS 32

och IAS 39. Eftersom dessa ännu inte översatts till svenska bör de inte formellt ges ställning av allmänna råd. Inte heller den särskilda bilagan till IAS 32, som innehåller vissa exempel och inte är en del av standarden IAS 32, bör göras till allmänna råd. Det är emellertid naturligt att de svenska tillämparna kan söka vägledning i vid var tid gällande IGC för tillämpningen av de nya allmänna råden motsvarande IAS 32 och 39. På samma sätt kan bilagan till IAS 32 vara till hjälp i den praktiska tillämpningen. Det bör därför i fotnoter erinras om de IGC som finns publicerade till olika delar av IAS 32 och 39.

De noterade och onoterade institut som tillämpar de nya redovisningsföreskrifterna kommer att tillämpa IAS 32 som allmänna råd genom att den standarden ingår som bilaga 4. Dessa institut bör därför inte tillämpa RR 27 som baseras på IAS 32. RR 27 innehåller dessutom flera avvikelser från IAS 32 som är motiverade av den tidigare svenska lagstiftningen (jfr bilaga 1 till RR 27). Ett undantag från RR 27 bör därför införas i de nya redovisningsföreskrifterna.

Inom ramen för den kommande IAS-översynen av redovisningsföreskrifterna bör det övervägas om man inte istället bör hänvisa till de svenska översättningar som kommer att finnas inom ramen för IAS-förordningen.

Såsom framgår av det följande kan reglerna enligt IAS 32 och IAS 39 inte införlivas ens som bilagor utan en relativt omfattande anpassning av nuvarande föreskrifter och allmänna råd. För att ge utrymme för kompletterande regler, t.ex. i frågor där avvikande föreskrifter eller allmänna råd behövs på grund av EG-direktiv, bör det anges att reglerna i bilagorna gäller om inte annat följer av övriga föreskrifter och allmänna råd.

Trots att allmänna råden motsvarande IAS 32 och IAS 39 i den särskilda bilagan så långt möjligt bör gälla enligt sin översatta ursprungliga lydelse finns det skäl att göra några mindre anpassningar. Det ena slaget av anpassningar rör de regler som hänvisar till andra IAS. Oftast är dessa hänvisningar bara av upplysande art. I några fall är hänvisningarna av mer materiell art. Vi har då valt att ersätta hänvisningarna med en allmän hänvisning till ”tillämpliga bestämmelser”, utan att nu närmare precisera var i lag eller i föreskrifter som dessa bestämmelser finns. En justering bör också göras med anledning av att IAS 39 anger att vissa belopp ska redovisas i en särskild sammanställning över förändringar inom eget kapital. Det kravet ställs inte nu. Frågan om inkludering av sådana sammanställningar i uppställningsformen för balansräkningen bör istället tas om hand inom ramen för den kommande IAS-översynen av redovisningsföreskrifterna.

Det vägval som här förordas innebär emellertid att de nya redovisningsföreskrifterna redan under år 2004 måste justeras med hänsyn till de ändringar av IAS 32 och IAS 39 som antagits av IASB under slutet av år 2003. Detsamma gäller förslaget att tillåta portföljsäkringar vid säkringar av ränterisker. Under år 2004 måste också övervägas vidare vilka undantag som bör göras för mindre institut.

I de följande avsnitten i allmänmotiveringen och i specialmotiveringarna diskuteras närmare i vilken utsträckning som IAS 32 och IAS 39 bör gälla för institut samt vilka ändringar som på grund av detta bör göras i nuvarande redovisningsföreskrifter.

3. Allmänmotivering

3.1 Definitioner av finansiella instrument och derivat

Ställningstagande: Två exemplifierande allmänna råd i FFFS om vad som är finansiella instrument utgår. Definitionerna av finansiellt instrument och derivat enligt IAS 32 och IAS 39 tas in som allmänna råd i redovisningsföreskrifterna. Begreppet värdepapper ersätts av begreppet finansiellt instrument när det är möjligt enligt bankredovisningsdirektivet och ÅRKL.

Beredningspromemorians förslag överensstämmer med Finansinspektionens ställningstagande. Promemorian innehöll dock inget förslag om att i vissa delar ersätta begreppet värdepapper med begreppet finansiellt instrument. Ett förslag som sänts ut och behandlats på ett referensgruppsmöte överensstämmer dock i sak med Finansinspektionens ställningstagande i denna del.

Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslagen.

Bakgrund: Termerna finansiella instrument, derivatinstrument eller vissa synonymer till dessa begrepp används på ett flertal ställen i redovisningsföreskrifterna. De används i:

- 2 kap. 4 § (allmänna råd) där det sägs att ”*Derivatinstrument* avräknas och redovisas netto...”.
- 2 kap. 12 § om sammansatta instrument där det sägs att skuldinstrument vars huvudsakliga kostnad till sin form inte är ränterelaterad ska i balansräkningen redovisas uppdelade på ”*skuldinstrument och derivatinstrument*”.
- 4 kap. (allmänna råd) där det sägs att värdet av ”*onoterade derivatinstrument*” många gånger kan.....
- 4 kap. 11 § som anger hur ”*Derivatinstrument, t.ex. terminer, optioner och swappar*” ska värderas enligt någon av två metoder.
- 5 kap. 25 § som behandlar övergripande information om vilka ”*derivatinstrument*” som kreditinstitutet innehar eller har ställt ut.
- 5 kap. 26 § För de ”*optioner, terminer, swappar och liknande finansiella instrument...*” ska i not uppgifter lämnas om bokfört värde, verkligt värde och nominellt belopp.
- 5 kap. 32 § där en viss resultatpost ska delas upp på bl.a. ”*aktier och andelar, räntebärande värdepapper respektive andra finansiella instrument*”, där realisationsresultat ska för sådana ”*derivatinstrument som är relaterade till aktier eller ränta*” ska redovisas på visst sätt samt att värdeförändringen av ett ”*värdepapper eller derivatinstrument* i utländsk valuta ska...”
- 5 kap. 44 a § där upplysningar om risker ska lämnas för ”*finansiella instrument*” och bl.a. vissa upplysningar lämnas om ”*derivatinstrument som inte innehas för handelssyfte*” (jfr även 44 b §).
- 5 kap. 47 § (allmänna råd) där principerna för ”*derivatinstrument*” anges som exempel på vilka redovisnings- och värderingsprinciper som ska anges.

- 8 kap. 9 § som i fråga om delårsrapporter anger att bokförda värden och verkliga värden för ”*derivatinstrument*” ska specificeras separat för instrument med positiva och instrument med negativa verkliga värden.
- 13 § bilaga 1 till föreskrifterna som anger att ”*optioner, terminer, swappar och liknande finansiella instrument*” ska redovisas under posten Övriga tillgångar. Vidare anges att ”*derivatinstrument som är relaterade till institutets egna aktier*” redovisas enligt 4 kap. 11 § och inte över fritt eget kapital enligt 5 kap. 1 § ÅRKL. Jfr också allmänna rådet som talar om ”*aktierelaterade och ränterelaterade derivatinstrument*”.
- I ett allmänt råd till nyss nämnda paragraf sägs också att med *finansiella instrument* avses följande:

”Begreppet finansiella instrument omfattar rättigheter och förpliktelser avsedda för handel på värdepappersmarknaden (jfr 1 kap. 1 § lagen [1991:980] om handel med finansiella instrument) samt partsspecifika avtal som t.ex. swappar”.

- 18 § i bilaga 1, Övriga skulder används termerna ”finansiella instrument” och ”derivatinstrument” på samma sätt som under 13 § i bilaga 1, Övriga tillgångar.
- 8 § bilaga 2 till föreskrifterna som anger att posten Nettoresultat av finansiella transaktioner ska innehålla bl.a. värdeförändringar på ”*värdepapper.....och andra finansiella instrument (inklusive ädla metaller)* som utgör omsättningstillgångar...”. I ett allmänt råd till paragrafen sägs följande:

”Begreppet finansiella instrument omfattar rättigheter och förpliktelser avsedda för handel på värdepappersmarknaden (jfr 1 kap. 1 § lagen [1991:980] om handel med finansiella instrument), partsspecifika avtal som t.ex. swappar samt råvaruanknutna finansiella instrument som t.ex. elderivat. Som finansiella instrument redovisas sådana råvaruanknutna kontrakt som ger endera parten rättighet att reglera åtagandet med kontanter eller i något annat finansiellt instrument, med undantag av kontrakt som

- a) avser att täcka företagets behov av råvaror för försäljning eller egen förbrukning,
- b) utformats för detta syfte när kontraktet tecknades, samt
- c) förväntas bli reglerat genom leverans av den underliggande råvaran.”

Skälen för ställningstagandet:

Definitioner av finansiellt instrument och derivat

Begreppen finansiella instrument och derivatinstrument ska enligt förarbetena till den nya lagstiftningen närmare utvecklas inom ramen för god redovisningssed. Vägledning kan enligt förarbetena tills vidare hämtas från RR 27 som i sin tur bygger på hur begreppet definieras i IASB:s standarder.

I redovisningsföreskrifterna finns i dag inga uttryckliga definitioner av finansiella instrument och derivatinstrument, utan endast vissa belysande exemplifieringar. Det är egentligen inte heller tvunget att införa någon definition i föreskrifterna för att markera att begreppen ska tolkas i enlighet med den nya redovisningslagstiftningen. Den stora betydelse som derivat och

andra finansiella instrument har i institutens verksamhet talar dock för att man bör ha uttryckliga definitioner av begreppen i redovisningsföreskrifterna.

I allmänna råd till 13 § bilaga 1 och 8 § bilaga 2 exemplifieras finansiella instrument mera i detalj. I råden anges att finansiella instrument enligt lagen om handel med finansiella instrument alltid är finansiella instrument i redovisningssammanhang. Vidare anges s.k. elcertifikat som ett exempel på finansiella instrument. Som tidigare nämnts kan detta ifrågasättas. I råden finns dessutom en regel om undantag för vissa råvaruanknutna kontrakt som numera följer av lag.

För att säkerställa att begreppet finansiella instrument har samma innebörd som i den nya lagstiftningen och i internationella redovisningsstandarder från IASB, bör nyss nämnda allmänna råd utgå. Definitionerna av finansiella instrument och derivat enligt IAS 32 och IAS 39 bör istället tas in i redovisningsföreskrifterna. Såsom angetts i avsnitt 2.5 bör det göras genom att definitionerna enligt IAS 32 och IAS 39 ingår som allmänna råd i särskilda bilagor till de nya redovisningsföreskrifterna. Några särregler i förhållande till IAS kan inte anses befogade att ställa upp i fråga om definitionerna av finansiella instrument och derivat. Redan av bilagorna framgår att reglerna där om värderingen inte gäller för alla slag av finansiella instrument.

Kan begreppet värdepapper ersättas med begreppet finansiella instrument?

Med *finansiella instrument* avses enligt de nya allmänna råden varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång i ett företag och en finansiell skuld eller ett eget kapitalinstrument i ett annat företag. Avtal avseende rå- och stapelvaror, där endera parten har rätt att reglera åtagandet med kontanter eller annat finansiellt instrument, ska också behandlas som ett finansiellt instrument med undantag för vissa avtal (se p. 8 bilaga 5).

Begreppet *värdepapper* förekommer i ett stort antal bestämmelser i FFFS. Begreppet har sin bakgrund i bankredovisningsdirektivet och är snävare än begreppet finansiella instrument. Värdepapper utesluter nämligen enligt bankredovisningsdirektivets systematik bl.a. finansiella instrument som avser lånefordringar och in- och upplåning.

Vid gränsdragningen mellan räntebärande värdepapper i post 5 och utlåning i posterna 3 och 4 är det primära kriteriet om institutets fordran är omsättnings- eller överlåtbar. Enkla skuldebrev redovisas under någon av utlåningsposterna (allmänna råd till 5 § bilaga 1). I fråga om gränsdragningen mellan emitterade värdepapper i post 3 och skulder i posterna 1 och 2 anges att det primära kriteriet är om fordran på institutet ur borgenärens synvinkel är omsättnings- eller överlåtbar. Utgivna löpande skuldebrev bör därför redovisas under denna post, medan enkla skuldebrev redovisas under "Skulder till kreditinstitut" (post 1) eller "In- och upplåning från allmänheten" (post 2) (se allmänna råd till 17 § bilaga 1).

I begreppet värdepapper inryms således i vart fall utgivna löpande skuldebrev och delägarätter. Även derivat har räknats till värdepapper. En värdering till verkligt värde av derivat har ansetts möjlig med stöd av direktivets regler om värdering till verkligt värde för överlåtbara *värdepapper* som är

omsättningstillgångar (se 4 kap. 11 § FFFS och jfr artikel 36.2 i bankredovisningsdirektivet). Fråga har nu uppkommit om inte begreppet värdepapper i redovisningsföreskrifterna mera generellt kan bytas ut mot finansiella instrument.

När det gäller föreskrifter och allmänna råd som inte direkt grundas på direktivets eller lagens uppdelning i lånefordringar och värdepapper bör enligt vår mening begreppet värdepapper ersättas med begreppet finansiella instrument. Sistnämnda begrepp kan därför införas i bl.a. 2 kap. 10 och 11 §§ FFFS om redovisning av värdepapperslån och blankning. Ändringarna torde dock inte få någon större praktisk betydelse med hänsyn till vilka slag av finansiella instrument som kan vara föremål för lån eller blankning. Däremot bör begreppet värdepapper behållas i bl.a. reglerna om uppställningsformerna i bilaga 1. Detsamma gäller 5 kap. 1 och 5 §§ FFFS om upplysningar om belåningsbara värdepapper respektive noterade och onoterade värdepapper. I dessa fall grundas föreskrifterna direkt på ÅRKL eller bankredovisningsdirektivet. I vilka föreskrifter och allmänna råd som begreppet värdepapper kan ersättas behandlas närmare i specialmotiveringen.

3.2 Värderingen

Ställningstagande: Föreskrifterna och allmänna råden i 4 kap. FFFS ändras för att beakta nya tvingande lagregler om värdering av finansiella instrument, bl.a. genom att de regler som utgår från lägsta värdets princip för sådana instrument utgår och att reglerna om säkringsredovisning med anskaffningsvärdering tas bort.

Justeringar görs också för att beakta att verkligt värde för finansiella instrument ska bestämmas till marknadsvärdet eller motsvarande utan avdrag för beräknade försäljningskostnader och att termen nettoförsäljningsvärde införts vid en värdering av icke-finansiella tillgångar enligt lägsta värdets princip.

Regler enligt IAS 39 om uppdelningen av finansiella instrument på olika värderingskategorier (innehav för handel, investeringar som hålls till förfall, lånefordringar och kundfordringar som härrör från företaget samt finansiella tillgångar som kan säljas) tas in som allmänna råd i redovisningsföreskrifterna. Detsamma gäller regler i IAS 39 om värderingen. I övrigt anpassas värderingsreglerna i FFFS för att inte strida mot uppdelningen i värderingskategorier och andra värderingsregler enligt IAS 39. Förhållandet till indelningen i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar klargörs i allmänna råd.

Till följd av lag eller direktiv införs tre särskilda undantag från IAS 32 eller IAS 39. Det första innebär att andelar i dotterföretag, intresseföretag och samriskföretag aldrig får värderas enligt värderingsprincipen till verkligt värde. Det andra begränsar vilka inbäddade derivat i dotterförsäkringsbolags försäkringsavtal som behöver redovisas enligt sin ekonomiska innebörd i koncernredovisningen. Det tredje innebär att finansiella instrument som hos utgivaren är aktiekapital eller liknande kapital inte ska omklassificeras hos denne även om instrumentet till sin ekonomiska innebörd utgör en skuld.

Nuvarande föreskrifter och allmänna råd i FFFS om värdering av lånefordringar, som är förenliga med IAS 39, behålls i den nya redovisningsföreskriften med vissa tekniska anpassningar.

Beredningspromemorians förslag överensstämmer med Finansinspektionens ställningstagande. I promemorian behandlades inte frågan om undantag från IAS 39 för värdering av dotterföretag, intresseföretag och samriskföretag till verkligt värde eller frågan om omklassificering av eget kapitalinstrument i legal mening som till sin ekonomiska innebörd är en skuld. Ett förslag som sänts ut och behandlats på ett referensgruppsmöte överensstämmer dock i sak med Finansinspektionens ställningstagande i denna del.

Remissinstanserna: Enligt *Statistiska centralbyrån (SCB)* är det en olägenhet att finansiella instrument, t.ex. innehav för handel respektive tillgångar som hålls till förfall, kan värderas olika. *Riksskatteverket (RSV)* framhåller vikten av en enhetlig terminologi mellan de nya bilagorna och övriga allmänna råd.

Svenska Bankföreningen anser att allmänna råden om vad som är anläggning- och omsättningstillgång bör utgå för att inte komma i konflikt med IASB:s gällande eller framtida normer. Enligt föreningen kan råden också komma i konflikt med lagens uppskrivningsregler som gäller för anläggningstillgångar.

Finansiella tillgångar som kan säljas (available for sale) måste därför klassificeras som omsättningstillgångar. Föreningen anser också att förslagen till allmänna rådet om undantag för periodisering av ränta bör justeras, så att det bättre stämmer överens med 4 kap. 5 § ÅRKL som enbart avser överrespektive underkurs. Om avsikten är att genom allmänna råd inkludera finansieringsutgifter i de belopp som inte behöver periodiseras bör också detta framgå tydligare.

I ett yttrande från en privatperson har angetts att reglerna om bl.a. reservering för osäkra fordringar bör utgå eftersom reglerna i stora delar baseras på IAS 39. I varje fall bör föreskriften om avsättningar för osäkra fordringar ändras så att förhållandena och omständigheterna inte behöver vara *kända* på balansdagen. Det bör räcka med att förhållandena och omständigheterna *inträffat* på balansdagen.

Skälen för ställningstagandet:

Allmänt

För de finansiella tillgångar som i enlighet med ÅRKL och IAS 39 ska värderas till verkligt värde eller upplupet anskaffningsvärde, beroende på vilken värderingskategori som tillgången tillhör, får en värdering enligt lägsta värdet i praktiken ingen betydelse (se även nedan). De regler i Finansinspektionens redovisningsföreskrifter som utgår från lägsta värdets princip vid värdering av (överlåtbara) värdepapper och derivat, måste därför ändras. Vilka ändringar som måste göras i detta avseende kommenteras i specialmotiveringen.

Lagen innehåller inte några definitioner av de olika kategorier av finansiella instrument som ska värderas till verkligt värde eller med utgångspunkt i anskaffningsvärdet (s.k. värderingskategorier). Dessa frågor behandlas närmare i IAS 39 som även innehåller kompletterande hjälpregler för klassificeringen, t.ex. när en investering ska anses innehas för förfall. För att främja en enhetlig tillämpning bland finansiella företag bör sådana regler integreras som allmänna råd i de nya redovisningsföreskrifterna.

Som *SCB* angett är det en nackdel ur statistiksynpunkt att finansiella instrument kan värderas på olika sätt. Problemet följer emellertid redan av lagstiftningen och IAS 39. Det är därför inte möjligt att lösa genom enhetliga värderingsregler för redovisningen i detta sammanhang. Det kan istället övervägas vidare om problemet kan lösas genom att särskilda regler införs för statistikrapporteringen.

Även de detaljerade normerna i IAS 39 om förutsättningar för att ta upp och boka bort en finansiell tillgång eller skuld bör, av samma skäl som anförts för att införliva övriga värderingsnormer enligt IAS 39, tas in som allmänna råd i redovisningsföreskrifterna.

Vid anpassningen av redovisningsföreskrifterna till de nya värderingsreglerna i den nya lagstiftningen och IAS 39 uppkommer några frågor av mer principiell art. Dessa frågor behandlas närmare i det följande.

Indelningen i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar

De nya lagreglerna om värdering av finansiella instrument bygger som ovan framgått på en annan indelning av tillgångar än en uppdelning i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar.⁹ Som inledningsvis nämnts är utgångspunkten att samtliga finansiella instrument ska värderas till verkligt värde, men med vissa undantag. Dessa undantag, som utvecklats ovan, är avsedda att fånga in de kategorier av finansiella tillgångar och skulder som inte ska värderas till verkligt värde enligt IAS 39. Frågan är hur värderingskategorierna enligt IAS 39 förhåller sig till kriterierna för när en tillgång ska klassificeras som anläggningstillgång respektive omsättningstillgång enligt ÅRFL och FFFS.

Enligt 4 kap. 3 § ÅRKL ska med finansiell anläggningstillgång avses andelar i intresseföretag och koncernföretag, värdepapper och annan tillgång som inte ska tas upp som immateriella eller materiella tillgångar, allt under förutsättning att tillgångarna är avsedda att stadigvarande innehas i den ordinarie verksamheten.

Lagens allmänna kriterier preciseras i allmänna råd till 4 kap. FFFS för lånefordringar och värdepapper i enlighet med följande.

Sådana lånefordringar som ett institut avser och har förmåga att inneha till förfall eller på lång sikt bör klassificeras som finansiella anläggningstillgångar. Dessa redovisas i balansräkningen enligt 8–8 i §§.

Andra lånefordringar, dvs. sådana som ett institut inte avser att inneha till förfall, bör klassificeras som omsättningstillgångar. Dessa redovisas i balansräkningen till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet (lägsta värdets princip).

Ett värdepapper bör betraktas som ett stadigvarande innehav i rörelsen (finansiell anläggningstillgång) endast om följande krav är uppfyllda:

1. Det finns en definierad avsikt att inneha värdepapperet till förfall eller på lång sikt. För räntebärande värdepapper betyder lång sikt en mycket väsentlig del av den återstående löptiden, så att marknadsräntan i princip inte påverkar hur stort belopp som kommer att realiseras.
2. Avsikten är dokumenterad.
3. Institutet kan visa att det har förmåga att fullfölja sin avsikt.
4. Värdepapperet är identifierat.

Kraven på en definierad avsikt enligt 1 och förmåga att fullfölja denna avsikt enligt 3 är inte uppfyllda om sådana värdepapper som klassificerats som finansiella anläggningstillgångar under de senaste räkenskapsåren (då denna bestämmelse varit i kraft) har avyttrats eller omklassificerats till omsättningstillgångar i någon väsentlig omfattning. Dessa krav är inte heller uppfyllda om värdepapperen kan komma att avyttras vid förändringar i marknadsräntor, behov av likvida medel, förändringar av valutakurser eller andra omständigheter som kan inträffa i den ordinarie verksamheten.

⁹ Det bör i sammanhanget nämnas att enligt IASB:s redovisningsstandards görs en uppdelning i ”current” och ”non-current”. Den indelningen är av betydelse för presentationen i balansräkningen men är, såsom framgått, inte av avgörande betydelse för värderingen av finansiella instrument enligt IAS 39. Som ”current” behandlas bl.a. tillgångar som *“is held primarily for trading purposes”* (IAS 1 p. 54 ED).

Enligt vår bedömning överensstämmer förutsättningarna för klassificering av *lånefordringar* (enligt ÅRKL:s terminologi) som anläggningstillgång sakligt sett i allt väsentligt med förutsättningarna för när en lånefordran inte ska värderas till verkligt värde enligt IAS 39. Enligt IAS ska nämligen en anskaffningsvärdering göras av finansiella tillgångar som tillhör någon av IAS-kategorierna ”finansiella tillgångar som hålls till förfall” eller ”lånefordringar och kundfordringar som härrör från företaget”. En skillnad jämfört med den förstnämnda IAS-kategorin är att klassificeringen som anläggningstillgång enligt FFFS, utöver situationen att lånefordran innehas till förfall, omfattar situationen att lånefordran innehas på lång sikt. Enligt den sistnämnda IAS-kategorin exkluderas lånefordringar som skapas i avsikt att säljas direkt eller på kort sikt från en anskaffningsvärdering. I fråga om när lånefordringar är en anläggningstillgång enligt FFFS görs visserligen inte något uttryckligt undantag för lån som ges ut i avsikt att säljas direkt eller på kort sikt. Sådana lån är dock att bedöma som omsättningstillgångar enligt ÅRKL och FFFS.

Förutsättningarna för när *värdepapper* (enligt ÅRKL:s terminologi) ska klassificeras som en anläggningstillgång gör att en ”investering som hålls till förfall” är att hänföra till en anläggningstillgång. För att innehas till förfall ska instrumentet ha en fastställd löptid. En skillnad är att värdepapper som ska innehas på lång sikt (som är en anläggningstillgång enligt FFFS), men som inte ska eller kan innehas till förfall, ska hänföras till någon IAS-kategori som ska värderas till verkligt värde. Beroende på syftet kan sådana värdepapper antingen vara att klassas som ”ett innehav för handel” och i annat fall som en ”finansiell tillgång som kan säljas”. I vissa fall kan emellertid ett värdepapper (enligt ÅRKL:s terminologi) även vara att hänföra till en ”lånefordran eller kundfordran som härrör från företaget”.¹⁰ Genom justeringar av allmänna råden i FFFS bör alltså förtydligas att lånefordringar enligt ÅRKL som är undantagna från en värdering till verkligt värde enligt den nya lagstiftningen och IAS 39 ska klassas som anläggningstillgångar. Detsamma bör gälla för värdepapper som ska innehas till förfall. Motsatsvis bör lånefordringar och andra finansiella tillgångar som innehas för handel (”held for trading”) kunna klassificeras som omsättningstillgångar. Samma gäller derivat. När det gäller värdepapper som utgör finansiella tillgångar som kan säljas (s.k. ”available-for-sale financial assets”) bör en uppdelning i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar liksom enligt dagens FFFS kunna baseras på om lånefordran eller värdepapperet ska innehas på lång eller kort sikt.

Aktier och andelar i dotterföretag, intresseföretag och samriskföretag (s.k. joint venture) är enligt den nya lagstiftningen undantagna från en värdering till verkligt värde.¹¹ Sådana innehav ska redan på grund av lag klassas som anläggningstillgångar, allt under förutsättning att de är avsedda att stadigvarande innehas, och annars som omsättningstillgångar (se 4 kap. 3 § 1 ÅRKL och avsnitt nedan om värdering av andelar i dotterföretag). Övriga

¹⁰ Se IGC 10-7.

¹¹ Enligt IAS 39 p. 1 (a) ska dock den standarden tillämpas vid upprättande av *koncernredovisning* på ”an interest in a subsidiary, associate, or joint venture that (a) is acquired and held exclusive with a view to its subsequent disposal in the near future; or (b) operates under severe long-term restrictions that significantly impair its ability to transfer fund to the enterprise.”

aktier och andelar ska dock enligt gällande rätt och förslaget klassificeras som anläggningstillgångar eller omsättningstillgångar beroende på om värdepapperet innehas på kort eller lång sikt. Oavsett klassificeringen som anläggningstillgång eller omsättningstillgång ska dessa övriga aktier och andelar värderas till verkligt värde, antingen såsom ett innehav för handel eller också såsom en finansiell tillgång som kan säljas.

Svenska Bankföreningen anser att allmänna råden om vad som är anläggnings- och omsättningstillgång bör utgå för att inte komma i konflikt med IASBs gällande eller framtida normer. Enligt föreningen kan råden också komma i konflikt med lagens uppskrivningsregler som gäller för anläggningstillgångar. Tillgångar som hålls till försäljning (available for sales) måste därför klassificeras som omsättningstillgångar.

Frågan om indelningen i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar har sin utgångspunkt i gällande lagstiftning och EG-direktiv. Enligt Finansinspektionen är det av tillämpningsskäl värdefullt att redovisningsföreskrifterna ger närmare vägledning för denna indelning i förhållande till olika värderingskategorier enligt den nya lagstiftningen och bilaga 5 (IAS 39). De föreslagna allmänna råden strider inte mot ÅRL:s uppskrivningsregler för anläggningstillgångar. Uppskrivningsreglerna gäller nämligen inte för (anläggnings)tillgångar som ska värderas till verkligt värde enligt 4 kap. 14 a § (jfr 4 kap. 3 § ÅRL som gäller enligt 4 kap. 1 § ÅRKL).

En schematisk beskrivning av värderingskategorier enligt IAS 39 visavi uppdelningen i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar enligt ÅRKL

Uppdelningen av olika värderingskategorier på omsättnings- och anläggningstillgångar i enlighet med vad som föreslagits ovan – kompletterat med de värderingsmetoder för olika tillgångar som följer av de nya reglerna – kan schematiskt beskrivas på följande sätt:

Värderingskate- gori enligt IAS 39	Omsättn. tillgång	Anlägg.- tillgång	Värdering till verkligt värde	Värdering till upplupet anskaffnings värde/anska ffningsvärde
Investeringar till förfall (Held-to maturity assets)		X		X
Utgivna lån som inte innehas för handel (Loans originated)		X		X
Innehav för handel (Assets and liabilities held for trading)	X		X	
Finansiella tillgångar som kan säljas (Available for sale) och som innehas på kort sikt	X		X	
Finansiella tillgångar som kan säljas (Available for sale) och som innehas på lång sikt, inkl. organisationsaktier		X	X	
Derivat	X		X	
Sådana andelar i dotterföretag, intresseföretag och samriskföretag som inte innehas endast tillfälligt		X		X

Värdering av andelar i dotterföretag, intresseföretag och samriskföretag till verkligt värde

IAS 39 tillämpas som huvudregel inte på andelar i dotterföretag, intresseföretag och samriskföretag (som gemensam term används här för enkelhetens skull koncernföretag). IAS 39 ska dock tillämpas på vissa andelar i koncernföretag. Det är, för det första, sådana andelar som anskaffas endast i syfte att avyttras inom en nära framtid. Det är, för det andra, andelar där varaktiga hinder begränsar möjligheten att överföra medel till investeraren (se IAS 39 p. 1 (a)). Det remitterade förslaget till nya redovisningsföreskrifter följde IAS 39 på denna punkt.

Det första villkoret kan få betydelse för institut som innehar t.ex. dotterföretagsandelar tillfälligt och uteslutande i avsikt att säljas vidare (s.k. tillfälliga innehav i koncernföretag). Det andra fallet kan få betydelse för institut som bl.a. innehar aktier i livförsäkringsaktiebolag som inte får dela ut vinst (s.k. innehav av koncernföretag med vinstutdelningsförbud). Sådana innehav ska som en konsekvens av reglerna i IAS 39 (och även förslaget till bilaga 4:2 i remissutskicket) i princip värderas till verkligt värde, antingen såsom ett innehav för handel eller i vart fall som en finansiell tillgång som kan säljas. Instrument utan fastställd löptid kan nämligen inte klassificeras som en investering till förfall.¹²

Frågan är nu om förslaget till nya redovisningsföreskrifter är möjligt att genomföra med hänsyn till den nya lagstiftningen och redovisningsdirektiven. Om det inte är möjligt måste en justering i förhållande till IAS 39 göras.

Konsekvensen av att alla andelar i koncernföretag undantas från reglerna i bilaga 5 blir att tillfälliga innehav och innehav av koncernföretag med vinstutdelningsförbud ska värderas i årsredovisningen enligt ordinarie värderingsregler för anläggnings- och omsättningstillgångar. De kommer därför normalt att värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet eller i fråga om ett tillfälligt innehav som klassas som en omsättningstillgång enligt lägsta värdets princip. Tillfälliga innehav i koncernföretag och innehav i koncernföretag med vinstutdelningsförbud ska inte konsolideras i koncernredovisningen (se 7 kap. 5 § ÅRL och 7 kap. 2 § ÅRKL samt 7 kap. 2 § FFFS). Sådana innehav redovisas i koncernredovisningen enligt anskaffningsvärdemetoden (jfr RR 1:00 p. 6).

Undantagna från en värdering av finansiella instrument till verkligt värde är enligt ordalydelsen i 4 kap. 14 b § ÅRL bl.a. andelar i dotterföretag, intresseföretag och samriskföretag. Regeln har sin bakgrund i fair-value-direktivets artikel 42a.4. I författningskommentaren till 4 kap. 14 b § ÅRL behandlas inte omfattningen av undantaget för koncernföretag på annat sätt än att det görs en jämförande hänvisning till lagens definitioner av dotterföretag och intresseföretag i 1 kap. 4 och 5 §§ ÅRL. Dessa definitioner inbegriper även bl.a. tillfälliga innehav. Frågan om värderingen av tillfälliga koncerninnehav behandlas mera indirekt i samband med ändringarna av ÅRKL:s

¹² Ett undantag från värdering till verkligt värde gäller emellertid om det verkliga värdet inte skulle gå att fastställa tillförlitligt (se p. 69 och 70). Andelarna värderas då med utgångspunkt i anskaffningsvärdet med avdrag för nedskrivningar (p. 73).

upplysningsregler. I kommentaren till nya 5 kap. 3 § ÅRKL anges nämligen följande.

Eftersom indelningen i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar blir av mindre betydelse till följd av de nya bestämmelserna om obligatorisk marknadsvärdering av finansiella instrument har också en mera teknisk justering gjorts i första punkten. Den innebär att det skillnadsbelopp som i dag skall anges för omsättningstillgångar i stället skall anges för överlåtbara värdepapper som värderas enligt lägsta värdets princip. Det skulle kunna bli aktuellt t.ex. för sådana dotterbolagsaktier som innehas tillfälligt i avsikt att säljas vidare. Innehav i dotterbolag är nämligen undantagna från ett krav på värdering till verkligt värde enligt 4 kap. 14 b § årsredovisningslagen (prop. 2002/03:121 s. 84).

Möjligheten att värdera andelar i koncernföretag till verkligt värde har också behandlats i betänkandet om en internationell anpassning av redovisningsreglerna för svenska företag (SOU 2003:71). I betänkandet behandlas frågan på flera ställen som en konflikt mellan IAS och gällande direktiv (inkl. det nya moderniseringsdirektivet). IAS-utredningens sammanfattande slutsats är att en värdering av andelar i koncernföretag till verkligt värde enligt IAS innebär en konflikt med såväl EG-direktiven som ÅRL. En ändring av ÅRL i syfte att undanröja konflikten kan enligt IAS-utredningen inte heller genomföras eftersom den skulle strida mot direktiven. Det framhålls emellertid att frågan inte diskuterats som en konflikt i kontaktkommitténs undersökningar av överensstämmelsen mellan IAS och direktiven, vilket skulle kunna tyda på att man inte ansett att någon konflikt föreligger (SOU 2003:71 s. 315 och 326).

Ett sätt att tolka direktivets artikel skulle möjligen vara att läsa direktivets artikel 42a.4 c så att en värdering till verkligt värde får göras för bl.a. tillfälliga innehav i dotterföretag enligt IAS 39, om det är ”allmänt accepterat”. Undantaget från en värdering till verkligt värde i denna punkt skulle alltså bara avse fallet när det *inte* är allmänt accepterat (ens enligt IAS 39) att värdera koncerninnehav till verkligt värde. Detta förutsätter att man kan tolka sista ledet i artikel 42a.4 c så att det avser samtliga i punkten c uppräknade fall. Ett visst stöd för detta skulle kunna hämtas från det faktum att det i det sista ledet talas om ”instrumenten”, som således skulle syfta på samtliga i punkten c angivna fall. Ordalydelsen kan emellertid lika väl tolkas så att allmänt-accepterat-kriteriet bara avser andra fall än de som tidigare räknats upp i punkten c.

Ett annat sätt att tolka direktivet är att själva definitionerna av dotterföretag och intresseföretag och samriskföretag i detta sammanhang ska tolkas mera självständigt i förhållande till grunddefinitionerna i det sjunde direktivet. Det skulle kunna hävdas att undantaget ska tolkas mot bakgrund av IAS så att detta bara träffar koncernföretag som ska konsolideras i koncernredovisningen. Att frågan inte heller diskuterats som en konflikt inom EG:s kontaktkommitté kan tyda på att en sådan IAS-baserad tolkning trots allt inte skulle vara oförenlig med EG-rätten.

Oavsett hur direktivet ska tolkas är ÅRL utformad så att undantaget från en värdering till verkligt värde, när det inte är allmänt accepterat (punkten 7), utgör en självständig grund skild från undantaget för andelar i koncernföretag (punkten 3). Det framgår därmed tydligare än i direktivet att punkten 7 bara

avser instrument som inte behandlats i någon föregående punkt. Hänvisningen till koncernbegreppen i 1 kap. 4 och 5 §§ ÅRL i författningskommentaren till 4 kap. 14 b § ÅRL samt exemplifieringen i 5 kap. 3 § ÅRKL stöder också tolkningen att ”alla” andelar i koncernföretag är undantagna från området för en värdering till verkligt värde.

I andra delar av förarbetena till den nya lagstiftningen framhålls visserligen att syftet är att möjliggöra en tillämpning av IAS 39 och att den närmare avgränsningen ska göras inom ramen för god redovisningssed, som förutsatts ske i ”nära anslutning” till IAS 39. I detta fall är emellertid bestämmelsen klar och tydlig till sin innebörd.

Enligt vår bedömning hindrar i vart fall den nya lagstiftningen en värdering av andelar i koncernföretag till verkligt värde. Reglerna måste därför justeras i förhållande till remissförslaget. Ett undantag bör således föreskrivas från IAS 39 p. 69.

Värderingsprinciper när ett verkligt värde inte kan tillförlitligt fastställas

I de sällsynta fall då ett tillförlitligt värde inte kan fastställas för ett finansiellt instrument ska en värdering till verkligt värde frångås (jfr 4 kap. 14 b § andra stycket ÅRL). I sådana fall ska enligt lag ordinarie värderingsprinciper tillämpas, dvs. en anskaffningsvärdering för anläggningstillgångar och lägsta värdets princip för omsättningstillgångar. Frågan är vilket utrymme som då finns för att bestämma ett nettoförsäljningsvärde inom ramen för lägsta värdets princip.

Om ett marknadsvärde inte kan bestämmas vid en värdering till verkligt värde torde det också vara ogörligt att bestämma ett (netto) försäljningsvärde.¹³ Företaget är i så fall i praktiken hänvisad till att utgå från anskaffningsvärdet (som enligt kompletterande regler i IAS 39 är det verkliga värdet med tillägg för transaktionskostnader vid förvärvet). Detta värde ska enligt IAS 39 i förekommande fall bli föremål för nedskrivningar (se p. 70, 73 och 109). Om IAS 39 tas in som allmänna råd till redovisningsföreskrifterna kommer dessa kompletterande regler att bli styrande för värderingen i de fall som ett tillförlitligt värde inte går att fastställa. Detta bör framgå av ett nytt allmänt råd.

Värderingen av egna lånefordringar

I redovisningsföreskrifterna har relativt nyligen införts föreskrifter och allmänna råd om värderingen av lånefordringar som är anläggningstillgångar. Dessa motsvarar i sak i allt väsentligt IAS 39. Reglerna är dock delvis mer detaljerade och innehåller bl.a. branschspecifika anpassningar som har sin bakgrund i Baselkommitténs syn på vad som är god praxis. I det förslag till förändringar i IAS 39 som IASB remitterade ut förra året, ingick bland annat krav på gruppvisa reserveringar i linje med de bestämmelser som finns i de

¹³ Bestämmelsen om värdering enligt lägsta värdets princip uppställer dock i och för sig inget uttryckligt krav på att nettoförsäljningsvärdet kan beräknas *tillförlitligt*. I sak torde dock ett sådant krav följa av att tillgångar och skulder ska värderas med *rimlig* försiktighet (jfr 2 kap. 4 § första stycket 3 ÅRL och 2 kap. 2 § ÅRKL).

nuvarande föreskrifterna. En närmare analys av vilka särregler som bör vara kvar om reglerna om värdering av lånefordringar primärt regleras av IAS 39 kan inte göras nu. Det bör göras inom ramen för den kommande större IAS-översynen. Av detta skäl bör nuvarande värderingsregler för lånefordringar i 4 kap. FFFS tills vidare behållas. Vissa tekniska anpassningar bör emellertid göras som inte direkt föranleds av anpassningen till IAS 39. Dessa behandlas närmare i specialmotiveringarna.

Undantaget för vissa skuldinstrument

Undantagna från en värdering till verkligt värde är enligt 4 kap. 14 b § ÅRL också sådana skuldinstrument som varken är derivatinstrument eller ingår som en del i en handelsportfölj. Enligt vår preliminära bedömning bör begreppet handelsportfölj åtminstone för institutens del kunna ta sikte på sådana skuldinstrument som innehas för handelsändamål, trots skillnaden i ÅRL:s ordalydelse. I båda fallen är det fråga om att instrumenten ”hålls för handel”. Detta bör framgå av allmänna rådet genom att samma begrepp ”hålls för handel” används för tillgångar och skulder som får värderas till verkligt värde.

Undantaget för instrument enligt vad som är allmänt accepterat

Finansiella instrument som har sådan särskild karaktär att de enligt vad som är allmänt accepterat bör redovisas på annat sätt får inte värderas till verkligt värde (4 kap. 14 b § första stycket 7 ÅRL samt 4 kap. 1 och 2 §§ ÅRKL). Bestämmelsen har sin bakgrund i direktivet (jfr artikel 42a.4 c i det fjärde direktivet). Bedömningen av vad som är ”allmänt accepterat” får enligt förarbetena till ÅRL göras på grundval av vad som utgör god redovisningssed. Som ett exempel på ett finansiellt instrument som faller in under denna punkt torde enligt förarbetena (prop. 2002/03:121 s. 73) vara ett s.k. väderderivat, dvs. ett avtal som utlöser betalningsåtaganden och ersättningsanspråk vilka anknyter till fysiska variabler, t.ex. klimatförändringar (jfr IAS 39 p. 1 (h) och 2). I det följande behandlas vissa andra fall när ett undantag från en värdering till verkligt värde är allmänt accepterat för finansiella instrument.

Ett allmänt accepterat undantag för vissa försäkringsavtal

Ett undantag från värdering av finansiella instrument till verkligt värde bör enligt Finansinspektionen även kunna tillämpas på försäkringsavtal. Sådana avtal är nämligen undantagna enligt IAS 39 p. 1 (d). Frågan blir av betydelse om institut konsoliderar försäkringsbolag i sin koncernredovisning eller själva ingår avtal som skulle bedömas som ett försäkringsavtal enligt IAS 39.

Undantaget för försäkringsavtal har enligt IAS 39 p. 1 (d) i sin tur ett undantag. Reglerna i IAS 39 ska tillämpas på derivat som är inbäddade i försäkringsavtal. Enligt vad som för närvarande är god redovisningssed i Sverige behöver bara vissa försäkringsavtal redovisas enligt sin ekonomiska innebörd. Det är direktförsäkringsföretags återförsäkringsavtal avseende skadeförsäkring (se 2 kap. 10 § Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag). För andra försäkringsavtal finns ingen motsvarande skyldighet. Försäkringsavtal bör åtminstone tills vidare kunna

bedömas på samma sätt när ett institut, som tillämpa de nya reglerna om värdering av finansiella instrument, upprättar en koncernredovisning som omfattar koncernföretag som är försäkringsbolag. Detta bör framgå av ett allmänt råd i de nya redovisningsföreskrifterna. Endast derivat som ingår i eventuella egna försäkringsavtal eller sådana dotterföretags försäkringsavtal som enligt 2 kap. 10 § FFFS ska redovisas enligt sin ekonomiska innebörd, behöver alltså i förekommande fall separeras vid värderingen i redovisningen enligt IAS 39 p. 1 (d) andra meningen (jfr också IAS 39 p. 22 och 26).

Ett allmänt accepterat undantag för vissa kapitalinsatser

Enligt IAS 32 (p. 18–22 och 30–32) ska ett företag som emitterat ett finansiellt instrument redovisa instrumentet som skuld eller som eget kapital, varvid den ekonomiska innebörden av villkoren är avgörande för klassificeringen. Motsvarande regler återfinns i det remitterade föreskriftsförslaget (bilaga 4). Klassificeringen som skuld eller eget kapital ligger i sin tur till grund för redovisningen och värderingen av det finansiella instrumentet enligt såväl ÅRKL som IAS 39 (bilaga 5 i det remitterade förslaget). Egetkapitalinstrument som emitterats av det rapporterade företaget och som klassificerats som det rapporterade företags eget kapital är emellertid undantagna från IAS 39 hos utgivaren (se p. 1 (d)). En naturlig tolkning är dock att undantaget inte gäller för sådana kapitalinstrument som hos utgivaren ska klassificeras som en skuld enligt IAS 32. Frågan har nu uppkommit om lag eller EG-direktiv helt eller delvis förhindrar ett genomförande av beredningspromemorians förslag.

Frågan har nyligen behandlats av IAS-utredningen. Utredningen konstaterar att Kontaktkommittén tidigare ansett att bestämmelsen i IAS 32 om att behandla vissa, i juridisk mening, egetkapitalinstrument som skuld strider mot uppställningsformerna för balansräkningen i artiklarna 9 och 10 i det fjärde direktivet och mot artikel 21 i det sjunde direktivet (om dessa instrument emitteras av dotterbolag). Att redovisa aktier bland skulderna ansågs också motverka det andra bolagsdirektivets funktion, eftersom bolagsdirektivet bl.a. föreskriver regler för vinstutdelning och för åtgärder i händelse av betydande förlust av kapital. Även bestämmelsen i IAS 32 om att ränta, utdelning, vinst och förlust på finansiella instrument som klassificerats som finansiell skuld bör redovisas som utgift eller inkomst i resultaträkningen ansågs strida mot det fjärde direktivet, närmare bestämt mot artiklarna 23–26 (uppställningsformer för resultaträkningen), i fråga om sådana aktier som klassificeras som tecknat kapital enligt direktivet men som skuld enligt IAS 32. I syfte att möjliggöra en tillämpning av IAS i sådana situationer då vissa transaktioner och avtal enligt IAS redovisas under poster som snarare hänger samman med transaktionens eller avtalets ekonomiska substans än med dess juridiska form, införs genom moderniseringsdirektivet en ny punkt 6 i artikel 4 i det fjärde direktivet. Enligt den nya punkten får medlemsstaterna tillåta eller kräva att beloppen i poster i resultat- och balansräkningarna ska redovisas med beaktande av den rapporterade transaktionens eller överenskommelsens substans.

IAS-utredningen anser för sin del att den nya punkten i det fjärde direktivet inte tillför något nytt i sak, men att om det införs så kan undantaget i vart fall utnyttjas i koncernredovisningen. Principen om ”substance over form” gäller enligt utredningen redan i dag och artikeln bör inte föranleda någon svensk

lagstiftningsåtgärd. Om artikeln ändå utnyttjas i årsredovisningen kommer IAS 32 i alla händelser att kunna tillämpas av de företag som upprättar en koncernredovisning enligt IAS (SOU 2003:71 s. 299 och 300).

Redovisningsrådet har för sin del ansett att en sådan omklassificering som anges i p. 18-22 respektive p. 30-32 är oförenliga med årsredovisningslagen (se RR 27 p. 92).

Den nya redovisningslagstiftningen anger att finansiella instrument ska värderas till verkligt värde med vissa undantag och har i fråga om definitionen av finansiella instrument uttryckligen hänvisat till RR 27. Det finns dock, som behandlats ovan, ett särskilt undantag från de nya värderingsreglerna för sådana finansiella instrument som det inte är allmänt accepterat att värdera till verkligt värde.

Mot bakgrund av de bedömningar som gjorts inom främst Kontaktkommittén bör det enligt vår mening åtminstone till dess att moderniseringsdirektivet införlivats i svensk rätt införas ett särskilt undantag från IAS 32 p. 18-22. Instrument som reglerar vad som associationsrättsligt ska klassificeras som aktiekapital eller liknande eget kapital bör inte hos utgivaren klassificeras enligt den ekonomiska innebörden som en skuld. Undantaget får ifråga om institut särskild betydelse för fonder enligt sparbankslagen samt kapitalinsatser av olika slag som ska redovisas som eget kapital i medlemsbanker eller kreditmarknadsföreningar. Sådana insatser ska således alltjämt redovisas som eget kapital även om de till sin ekonomiska innebörd skulle klassificeras som en skuld enligt IAS.

Övriga undantag från en värdering till verkligt värde

Utöver vad som behandlats ovan är vissa andra finansiella instrument undantagna från en värdering till verkligt värde. Det är egna aktier eller andra egetkapitalinstrument som företaget självt gett ut samt avtal om villkorad ersättning i samband med förvärv och samgåenden. Undantagen framgår av såväl lag som IAS 39. Enligt vår bedömning torde inte dessa undantag kräva några särskilda särregler i redovisningsföreskrifterna.

Värderingen av övertagen egendom

Enligt 4 kap. 1 § FFFS ska övertagen egendom alltid klassas som omsättningstillgång och värderas enligt lägsta värdets princip. Sådan egendom skulle dock kunna avse tillgångar som är finansiella instrument och som ska värderas till verkligt värde enligt 4 kap. 2 § 4 ÅRKL. Detta undantag från lägsta värdets princip bör framgå av den nya redovisningsföreskriften.

Värderingen av derivatinstrument

I nuvarande föreskrifter anges att derivatinstrument ska värderas till verkligt värde eller enligt lägsta värdets princip. Bestämmelsen bör utgå eftersom derivat i regel ska värderas till verkligt värde enligt den nya lagstiftningen. I och för sig skulle en värdering till verkligt värde vara utesluten om derivatets värde inte tillförlitligt kan bestämmas. Det beaktas emellertid redan enligt den

nya lagstiftningen. Det bör dock särskilt erinras om undantaget i allmänna rådet till 4 kap. FFFS. De regler som finns i IAS 39 om när det kan vara befogat att inte värdera derivat till verkligt värde bör tas in i redovisningsföreskrifterna (se p. 70).

Uppdelning och värdering av sammansatta finansiella instrument

I 2 kap. 12 § FFFS finns bestämmelser om s.k. sammansatta instrument. Enligt föreskriften ska skuldinstrument vilkas huvudsakliga kostnad till sin form inte är ränterelaterad i balansräkningen redovisas uppdelade på ”*skuldinstrument och derivatinstrument*”. Motsvarande gäller för fordringsinstrument. Enligt ett allmänt råd till nyss nämnda paragraf ska derivatinstrumentets anskaffningsvärde beräknas som skillnaden mellan det sammansatta instrumentets anskaffningsvärde och skuld- eller fordringsinstrumentets anskaffningsvärde.

Enligt IAS 32 (jfr RR 27 p. 23) ska ett företag som emitterar ett finansiellt instrument som inrymmer både en finansiell skuld- eller fordringsinstrument och ett egetkapitalinstrument redovisa instrumentets delar var för sig när de redovisas första gången. Enligt IAS 39 p. 23 ska ett derivat separeras från ett värdekontrakt och värderas för sig under vissa förutsättningar. Det är under förutsättning att derivatet inte till sin ekonomiska karaktär och risk är nära kopplad till värdekontraktet, att derivatet för sig själv skulle klassas som ett derivat enligt IAS 39 och att det sammansatta instrumentet inte värderas till verkligt värde med förändringar i verkligt värde redovisade över resultaträkningen. Värdekontraktet ska behandlas på sätt som följer av tillämpliga standarder.

Enligt ÅRKL ska ”finansiella instrument” värderas till verkligt värde. Begreppet finansiella instrument ska vidare enligt förarbetena ha samma innebörd som enligt RR 27. Det är därför förenligt med lagens intentioner att ett instrument som ingår som en del av ett annat finansiellt instrument ska identifieras och, i förekommande fall, värderas till verkligt värde under de förutsättningar som anges i IAS 32. Det är därför också logiskt att anpassa redovisningsföreskrifternas regler om uppdelning av olika finansiella instrument i ett finansiellt avtal till IAS 39.

Reglerna enligt IAS 39 om inbäddade derivat bör alltså tas in i redovisningsföreskrifterna. Såsom behandlats i avsnitt 2.5 bör det göras genom att IAS-reglerna införlivas som allmänna råd. Till följd av detta kan nuvarande regler i 2 kap. 12 § FFFS utgå. Några särregler kan inte anses befogade utöver de som föreslagits ovan för vissa försäkringsavtal och egetkapitalinstrument.

Värderingen av säkrade tillgångar och skulder

Vid tillämpningen av säkringsredovisning gäller enligt den nya lagstiftningen följande. Om tillgångar, avsättningar eller skulder säkras med finansiella instrument (i praktiken derivat) som ska värderas till verkligt värde, ska också den säkrade positionen värderas till verkligt värde (se 4 kap. 14 e § ÅRL). Detta gäller även om den säkrade tillgången eller skulden annars ska värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet. Lagbestämmelsen i förening med

IASB:s säkringsredovisningsregler innebär att derivatinstrument inte kan bli föremål för säkringsredovisning med anskaffningsvärdering (s.k. ”deferral hedge accounting”). Regeringen avstod från att föreslå någon sådan möjlighet bl.a. eftersom det kunde ifrågasättas om en sådan regel är förenlig med fair-value-direktivet (prop. 2002/03:121 s. 47 f.). Om ett verkligt värde inte kan tillförlitligt bestämmas finns det enligt IAS 39 dessutom vissa begränsningar för när instrumentet kan godtas för säkringsredovisning (jfr p. 126).

Mot den angivna bakgrunden kan nuvarande allmänna råd i redovisningsföreskrifterna om en säkringsredovisning med anskaffningsvärdering inte behållas för sådana institut som tillämpar den nya lagstiftningen. Nuvarande allmänna råd till 4 kap. 11 § FFFS måste därför justeras med hänsyn till detta. Frågan om i vad mån säkringsredovisningsreglerna enligt IAS 39 i övrigt bör integreras i föreskrifterna behandlas först i avsnitt 3.3.

Bestämmande av det verkliga värdet

Den nya lagstiftningen innehåller, såsom tidigare beskrivits, bestämmelser om att finansiella instrument ska värderas till verkligt värde och att detta ska bestämmas till marknadsvärdet för instrumentet eller, i andra hand, de olika delarna av ett instrument eller ett likartat instrument. Om detta inte går ska marknadsvärdet bestämmas enligt sådana värderingsmetoder eller värderingsmodeller som ger en rimlig uppskattning av marknadsvärdet.

Enligt IAS 32 p. 5 definieras verkligt värde och marknadsvärde på följande sätt:

Verkligt värde är det belopp till vilken en tillgång skulle kunna överlätas eller en skuld regleras mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och som har ett intresse av att transaktionerna genomförs.

Marknadsvärde är vad som kan erhållas i samband med en försäljning eller som kan erläggas i samband med förvärv av ett finansiellt instrument på en aktiv marknad.

I tidigare 4 kap. 2-6 §§ FFFS finns mer detaljerade regler om hur ett verkligt värde ska bestämmas. Dessa regler har gällt vid en värdering av överlåtbara värdepapper till verkligt värde enligt 4 kap. 6 § ÅRKL. Reglerna är dock också utformade med hänsyn till att verkliga värdet gäller inom ramen för lägsta värdets princip och att flera upplysningar ska lämnas om tillgångars verkliga värde. Såsom tidigare framgått ska istället nettoförsäljningsvärdet (försäljningsvärdet med avdrag för beräknade försäljningskostnader) gälla inom ramen för lägsta värdets princip samtidigt som termen verkligt värde (i princip marknadsvärdet utan avdrag för beräknade försäljningskostnader) reserveras för värderingen i balansräkningen av finansiella instrument enligt 4 kap. 14 a § ÅRL.

Redovisningsföreskrifterna måste justeras för att beakta skillnaderna i termer i ÅRL. Vidare bör i allmänna råd erinras om att beräknade försäljningskostnader inte beaktas vid en värdering till verkligt värde. I övrigt bör reglerna utformas

så att försäljningsvärdet och marknadsvärdet så långt lämpligt bestäms efter enhetliga principer oavsett om tillgången eller skulden är ett finansiellt instrument eller inte. Redovisningsföreskrifterna omfattar nämligen inte bara finansiella instrument utan också andra tillgångar eller skulder, t.ex. fastigheter.

Verkligt värde för finansiella tillgångar och skulder bör bestämmas i enlighet med IASB:s normer. De regler som finns i IAS 32 och IAS 39 om detta bör därför införlivas i redovisningsföreskrifterna. Det kan inte anses befogat att i detta avseende ha några särregler i förhållande till IAS för finansiella instrument.

När det gäller frågor om hur värdet ska bestämmas för icke-finansiella tillgångar, bör däremot gällande regler i FFFS behållas. Det gäller inte minst tidigare 4 kap. 7 § FFFS som behandlar övertagna fastigheter.

3.3 Redovisningen i balans- och resultaträkningen

Ställningstagande: Ett avistaköp eller en avistaförsäljning av finansiella tillgångar eller skulder bör, trots att IAS 39 även tillåter likviddagen, redovisas per affärsdagen.

Derivatinstrument ska även fortsättningsvis tas upp under posterna övriga tillgångar eller skulder, om det inte är lämpligare att derivatet tas upp under någon annan post.

Värdeförändringar på och resultat vid avyttring av sådana finansiella tillgångar som kan säljas vilka är anläggningstillgångar ska redovisas i posten Nettoresultat av finansiella transaktioner. Detsamma ska gälla skulder som innehas för handel.

Redovisningsföreskrifterna kompletteras för att beakta att värdeförändringar på vissa finansiella instrument, som ett alternativ till redovisningen i resultaträkningen, ska eller får redovisas mot fonden för verkligt värde och att lagreglerna om fonden för realiserade vinster utgått.

Säkringsredovisningsreglerna enligt hittills gällande IAS 39 tas in i den nya redovisningsföreskriften. Anpassningen till nya säkringsredovisningsregler från IASB beaktas inom ramen för den kommande IAS-översynen av redovisningsföreskrifterna.

Beredningspromemorians förslag överensstämmer med Finansinspektionens ställningstagande. Av beredningspromemorian framgick inte klart vilken post i resultaträkningen som ska innehålla resultat vid avyttring av finansiella tillgångar som kan säljas eller värdeförändringar och resultat avseende skulder som innehas för handel. Ett förslag som sänts ut och behandlats på ett referensgruppsmöte överensstämmer dock i sak med Finansinspektionens ställningstagande i denna del.

Remissinstanserna har överlag inte haft någon erinran mot förslagen. *Statistiska Centralbyrån* anser dock att en valfrihet mellan affärsdagsredovisning och likviddagsredovisning är olycklig ur statistiksynpunkt. *Svenska Bankföreningen* anser att en affärsdagsredovisning inte bör förordas eftersom IAS 39 tillåter också likviddagsredovisning.

Såsom redovisats under avsnitt 2.4 har två remissinstanser också generellt invänt mot att redovisningsföreskrifterna nu anpassas till bl.a. gällande säkringsredovisningsregler i IAS 39.

Skälen för ställningstagandet:

Allmänt

Den balansräkning och resultaträkning som institut ska upprätta enligt ÅRKL har sin bakgrund i tvingande regler i bankredovisningsdirektivet. Det är således inte möjligt att nu föreskriva några större ändringar i föreskrifterna om uppställningsformerna. Den nya lagstiftningen och införlivandet av IAS 39 ger

dock anledning att särskilt överväga vissa frågor om redovisningen av finansiella instrument i balansräkningen och resultaträkningen.

Affärsdagsredovisning eller likviddagsredovisning?

Enligt föreskrifter i 2 kap. 1 och 2 §§ FFFS ska avistaavtal på penningobligations-, aktie-, råvaru- och valutamarknaden redovisas vid den tidpunkt när de väsentliga riskerna går över från en part till en annan, dvs. normalt dagen för avtalet (affärsdagsredovisning). I 3 § behandlas inom vilka tidsfrister transaktioner på de svenska marknaderna utgör avistaavtal. Övriga avtal utgör options- termins- eller swapavtal. När det gäller transaktioner på de utländska marknaderna beaktas istället de tidsfrister inom vilka leverans på dessa marknader normalt sker.

Enligt IAS 39 p. 27 ska ett företag redovisa en finansiell tillgång eller finansiell skuld i balansräkningen när och endast när det blir part i instrumentets avtalsmässiga villkor. Som en följd av principen i föregående punkt redovisar ett företag samtliga sina avtalsenliga rättigheter eller skyldigheter vad gäller derivat i balansräkningen som tillgångar eller skulder (p. 30). Det kan dock anmärkas att vissa derivat, t.ex. egetkapitalinstrument som emitterats av det rapporterade företaget inte omfattas av IAS 39 (se p. 1).

Ett avistaköp eller en avistaförsäljning av finansiella tillgångar ska enligt IAS 39 p. 30 redovisas antingen per affärsdagen eller också per likviddagen enligt beskrivningen i p. 32 och 33. Den använda metoden ska tillämpas konsekvent för samtliga köp och försäljningar av finansiella tillgångar som ingår i samma värderingskategori av finansiella tillgångar enligt definitionerna i p. 10. I p. 31 förtydligas att ett kontrakt avseende köp eller försäljning av finansiella tillgångar, som kräver leverans av tillgångarna inom den tidsrymd som vanligen fastställs av regelverk eller praxis på den berörda marknaden tillämpligt för avistakontrakt ("regular way contract"), är ett finansiellt instrument enligt beskrivningen i IAS 39. Åtagandet med fastställt pris mellan affärsdag och likviddag uppfyller definitionen på ett derivat – det är ett terminskontrakt. På grund av åtagandets korta varaktighet redovisas ett sådant kontrakt emellertid inte som ett derivat enligt IAS 39.

Affärsdag är enligt IAS 39 p. 32 den dag när ett företag åtar sig att köpa eller sälja en tillgång. Affärsdagsredovisning avser (a) redovisning av en tillgång som ska erhållas och skyldigheten det medför att betala för den på affärsdagen samt (b) borttagande från balansräkningen av en tillgång som säljs och redovisning av en fordran från köparen för betalning på affärsdagen. I allmänhet börjar dock inte ränta löpa på tillgången och motsvarande skuld före likviddagen, när äganderätten överläts. *Likviddag* är enligt p. 33 det datum då en tillgång levereras till eller av ett företag. Likviddagsredovisning avser (a) redovisning av en tillgång per det datum den överläts till ett företag samt (b) borttagande av en tillgång från balansräkningen per det datum den överläts av företaget.

När likviddagsredovisning tillämpas ska ett företag enligt p. 106 ändå redovisa eventuella förändringar i tillgångens verkliga värde som ska erhållas under perioden mellan affärsdag och likviddag, på samma sätt som det redovisar den förvärvade tillgången enligt IAS 39. Det innebär att värdeförändringen inte

redovisas för tillgångar som redovisas till anskaffningsvärde eller upplupet anskaffningsvärde. En värdeförändring påverkar däremot företagets resultat om tillgångarna klassificerats som ”innehav för handel” och antingen resultatet eller eget kapital (enligt vad som är tillämpligt enligt punkt 103) om tillgången klassificeras som en ”finansiell tillgång som kan säljas”.

I överensstämmelse med de grundläggande principer som angetts i avsnitt 4.2 bör nuvarande regler i redovisningsföreskrifterna ersättas med motsvarande normer i IAS 39. Enligt vår mening finns det dock särskilda skäl ur redovisningssynpunkt att i likhet med gällande regler alltså förordas att en affärsdagsredovisning tillämpas. I överensstämmelse med att IAS 39 intagits som allmänna råd bör även en sådan särregel ges ställning av allmänt råd. Finansinspektionen förutsätter dock att allmänna rådet kommer att följas såsom god redovisningssed, särskilt mot bakgrund av den praxis som institut tillämpar idag. Några särskilda problem ur statistiksynpunkt bedöms därmed inte heller uppkomma. Om detta mot förmodan skulle bli fallet på sikt kan det övervägas om särregeln bör göras till en föreskrift eller om särskilda regler är motiverade i statistiksammanhang.

Var i balansräkningen ska derivatinstrument tas upp?

I 13 och 18 §§ bilaga 1 FFFS föreskrivs att derivatinstrument med positiva och negativa värden ska tas upp i posten Övriga tillgångar respektive Övriga skulder. En sådan redovisning strider inte mot de nya lagbestämmelserna eller IAS 39 och bör därför åtminstone övergångsvis som huvudregel kunna behållas.

När det gäller s.k. inbäddade derivat innehåller IAS 39 ett krav på separering vid värderingen. Ett undantag gäller dock om både värdkontraktet och derivatet ska värderas till verkligt värde. IAS 39 innehåller dock inget krav på att derivat ska redovisas för sig i balansräkningen. Mot denna bakgrund bör det finnas ett utrymme för att redovisa derivatet i en annan post, om det är lämpligare. Det inbäddade derivatet kan då redovisas i samma post som värdkontraktet.

Var ska finansiella tillgångar som kan säljas redovisas i resultaträkningen?

När finansiella instrument värderas till verkligt värde ska värdeförändringen sedan föregående balansdag redan på grund av lag som huvudregel tas in i resultaträkningen som en intäkt eller kostnad. Motsvarande har tidigare gällt för värdeförändringar vid en värdering till verkligt värde av derivatinstrument och värdepapper som är omsättningstillgångar. Det kan inte anses strida mot lagen eller IAS att behålla sådana kompletterande regler som närmare anger var i resultaträkningen sådana värdeförändringar ska tas in. Redovisningsföreskrifterna bör dock justeras i ett avseende för att beakta att värderingen till verkligt värde inte är beroende av uppdelningen i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar.

Finansiella tillgångar som kan säljas ska enligt vår bedömning ovan klassificeras som omsättnings- eller anläggningstillgång beroende på om tillgången ska innehas på kort eller lång sikt. Oavsett klassificeringen ska dessa tillgångar värderas till verkligt värde. Enligt gällande redovisningsföreskrifter

ska resultatposten Nettoresultat av finansiella transaktioner (post 7) innehålla bl.a. värdeförändringar på finansiella instrument som utgör *omsättningstillgångar*. I posten Övriga rörelseintäkter (post 8) redovisas intäkter som inte lämpligen kan tas upp under någon annan plats, t.ex. vinster vid avyttring av värdepapper som är anläggningstillgångar. En fråga som uppkommit under remissbehandlingen av beredningspromemorian är var värdeförändringar på finansiella tillgångar som kan säljas och som samtidigt är anläggningstillgångar ska redovisas.

Enligt artikel 32 i bankredovisningsdirektivet (86/635/EEG) – som inte justerades i samband med införande av fair-value-direktivet – ska posten Nettoresultat av finansiella transaktioner omfatta

1. sådana nettovinster eller nettoförluster av handel med värdepapper som inte innehas som finansiella anläggningstillgångar jämte justeringar och återföringar av värdet på sådana värdepapper med beaktande av den mellanskillnad som uppkommer vid tillämpningen av art. 36.2 (dvs. fallet när överlåtbara värdepapper som är omsättningstillgångar värderas till verkligt värde),
2. nettovinster eller nettoförluster av valutatransaktioner utan inskränkningar av art. 29 som anger att över- och underkurs ska redovisas som ränteintäkt eller räntekostnad,
3. nettovinster eller nettoförluster av köp- och säljtransaktioner beträffande finansiella instrument, inklusive ädla metaller.

Enligt gällande redovisningsföreskrifter ska värdeförändringar som uppkommer vid en värdering av finansiella instrument till verkligt värde redovisas i posten Nettoresultat av finansiella transaktioner. Det är enligt vår mening mest konsekvent att samtliga värdeförändringar vid en värdering till verkligt värde av ”finansiella tillgångar som kan säljas” redovisas i posten Nettoresultat av finansiella transaktioner, när värdeförändringarna redovisas i resultaträkningen. Det bör alltså gälla oavsett om tillgången är en omsättnings- eller anläggningstillgång. Bankredovisningsdirektivet innehåller visserligen ingen referens att posten ska användas när de nya reglerna om värdering av finansiella instrument i det fjärde direktivet tillämpas, men innehåller å andra sidan ingen bestämmelse om att sådana värdeförändringar ska redovisas i någon annan post. Den här förslagna redovisningen kan således inte anses oförenlig med direktivet. Till följd av bedömningen bör även realiserade vinster eller förluster vid avyttring av ”(anläggnings)tillgångar som kan säljas” tas upp i samma post. Vidare bör föreskrifterna justeras så att det klart framgår att värdeförändringar och nettoresultat avseende *skulder* som innehas för handel ska redovisas i samma post.

Redovisning av värdeförändringar direkt mot fonden för verkligt värde

Vissa värdeförändringar ska enligt lag inte redovisas över resultaträkningen utan föras direkt till en särskild post under eget kapital (Fond för verkligt värde). Det är när

- värdeförändringen avser ett *säkringsinstrument* och de tillämpade principerna för säkringsredovisningen inte tillåter att hela eller en del av värdeförändringen inte redovisas i resultaträkningen, eller

- värdeförändringen *orsakas av en kursförändring som utgör del av företagets nettoinvestering i en utländsk enhet.*
- För finansiella tillgångar som inte är derivatinstrument eller innehas för handelsändamål (dvs. finansiella tillgångar som kan säljas) ger lagen en möjlighet att redovisa värdeförändringen i resultaträkningen eller i fonden för verkligt värde.

När det inte längre finns skäl för att redovisa beloppet i fonden för verkligt värde ska den justeras och beloppet redovisas över resultaträkningen (se 4 kap. 14 d § ÅRL som gäller enligt 4 kap. 1 § ÅRKL).

Enligt vår preliminära bedömning skulle en redovisning mot fonden för verkligt värde kunna beröra värdeförändringar som annars skulle ha redovisats i posterna Nettoresultat av finansiella transaktioner eller Värdeförändringar på övertagen egendom (se bedömningen ovan var värdeförändringar avseende finansiella tillgångar som kan säljas ska redovisas). Föreskrifterna om resultatföringen avseende dessa poster bör därför förses med ett undantag för fallet att värdeförändringarna enligt lag ska eller får redovisas direkt mot eget kapital. Vid en justering av fonden, t.ex. om tillgången säljs eller säkringsredovisning upphör, ska vad som avsatts till fonden redovisas över resultaträkningen. Detta bör göras på samma sätt i resultaträkningen som om avsättningen inte hade gjorts till fonden för verkligt värde. Detta bör framgå av föreskrifterna om resultaträkningen i bilaga 2.

Redovisning av fonden för orealiserade vinster

Enligt de tidigare reglerna om värdering till verkligt värde av överlåtbara värdepapper som är omsättningstillgångar har institut varit skyldiga att redovisa värdeförändringar som överstiger anskaffningsvärdet till en fond för orealiserade vinster under bundet eget kapital. Detta gäller dock inte vid en värdering av finansiella instrument till verkligt värde enligt de nya reglerna (se upphävandet av 4 kap. 6 § ÅRKL och punkten 2 i övergångsbestämmelserna till den nya lagstiftningen). Mot denna bakgrund bör de regler i de tidigare redovisningsföreskrifterna som berör denna fond inte föras över till den nya redovisningsföreskriften.

Säkringsredovisning

I IAS 39 p. 136-165 finns normer om säkringsredovisning som åtminstone i huvudsak motsvarar vad som gäller enligt nuvarande redovisningsföreskrifter (se allmänna råd till 4 kap. 11 § FFFS). Säkringsredovisningsreglerna är en viktig och integrerad del av IASB:s redovisningsstandard för finansiella instrument.

Kritik har riktats mot IASB:s säkringsredovisningsregler, särskilt från bankhåll. Det pågår dock omarbetningar av säkringsredovisningsreglerna i IAS 39 med anledning av denna kritik. Ett förslag till ändringar har också presenterats som bl.a. innebär att s.k. portföljsäkringar vid säkringar av ränterisker tillåts. Det är visserligen inte möjligt att beakta ändringarna av IASB:s regler om

säkringsredovisning i detta sammanhang. Det bör emellertid göras med förtur under IAS-översynen av Finansinspektionens redovisningsföreskrifter.

Det är sammantaget naturligt att ytterligare ansluta till internationella principer för säkringsredovisning från IASB. En säkringsredovisning med anskaffningsvärdering är, som tidigare framgått, för övrigt inte längre tillåten enligt ÅRKL för finansiella instrument som ska värderas till verkligt värde (se vidare avsnitt 3.2). Det är således inte möjligt att ens övergångsvis behålla gällande redovisningsföreskrifter om säkringsredovisning med anskaffningsvärdering, annat än för institut som väljer att tillämpa äldre värderingsregler för finansiella instrument (se avsnitt 3.8).

3.4 Tilläggsupplysningar

Ställningstagande: Upplysningsreglerna enligt IAS 32 och IAS 39 tas i sin helhet in som allmänna råd i redovisningsföreskrifterna. De upplysningsregler enligt dagens föreskrifter och allmänna råd som är mera detaljerade eller går längre än vad som följer av dessa standarder behålls i allt väsentligt. De anpassas dock till de nya redovisningsreglerna om finansiella instrument, bl.a. genom att det föreskrivs att poster som innehåller värdepapper och lånefordringar ska i en not delas upp på olika värderingskategorier enligt IAS 39 p. 10 och att skuldposter i förekommande fall ska delas upp i skulder som innehas för handel och övriga skulder.

Beredningspromemorians förslag överensstämmer med Finansinspektionens ställningstagande. Promemorian innehöll dock inget förslag om att lånefordringar och skulder skulle delas upp i olika värderingskategorier enligt IAS 39. Ett förslag som sänts ut och behandlats på ett referensgruppsmöte överensstämmer dock i sak med Finansinspektionens ställningstagande i denna del.

Remissinstanserna: Enligt *Svenska bankföreningen* finns det inte skäl att lämna information om exponeringar för kreditrisker med beaktande av säkerheter, eftersom det enligt bilaga 4 p. 49 (g) finns krav på att lämna upplysningar avseende innehav av säkerheter. I övrigt har förslagen lämnats utan erinran.

Skälen för ställningstagandet:

Allmänt

Enligt 5 kap. 4 a § andra stycket ÅRL som gäller enligt 5 kap. 1 § ÅRKL ska för *varje kategori av finansiella instrument* som värderas till verkligt värde upplysningar lämnas om bokfört värde och i vilken utsträckning värdet förändringarna redovisats i resultaträkningen eller fonden för verkligt värde. Om *finansiella instrument* värderats enligt särskilda modeller eller metoder ska väsentliga antaganden som gjorts vid tillämpningen anges.

I 5 kap. 22 § FFFS finns föreskrifter och allmänna råd om upplysningar om verkligt värde. Paragrafen innehåller detaljerade bestämmelser om upplysningar om verkligt värde för i princip alla tillgångar och skulder, men omfattar endast institut vilkas balansomslutning överstiger 1 miljard. Upplysningarna ska avse en jämförelse mellan bokförda värden och verkliga värden där en indelning efter posterna i balansräkningen och klassificeringen som anläggnings- och omsättningstillgångar är styrande för upplysningarna. I allmänna råd finns bl.a. exempel på en uppställning som kan användas. Som en bakgrund till upplysningskraven hänvisas till vissa punkter i IAS 32.

Enligt vår bedömning är det lämpligast att de upplysningar som ska lämnas om finansiella instrument enligt IAS 32 och IAS 39 lämnas av institut som tillämpar de nya redovisningsreglerna för sådana instrument. Ett viktigt skäl är att dessa normer i grunden är anpassade till bl.a. indelningen i olika värderingskategorier och säkringsredovisningsregler enligt IASB. På samma sätt som föreslagits i andra delar bör upplysningsreglerna enligt IASB integreras som allmänna råd. I vissa delar är upplysningsreglerna i FFFS ibland mera detaljerade och går i vissa delar något längre. Det gäller bl.a. vissa upplysningar om värdepapperisering och upplysningar om marknadsrisker. Sådana mera branschanpassade upplysningsregler bör åtminstone tills vidare behållas.

Nuvarande redovisningsföreskrifter utgår till stor del från att upplysningar ska lämnas fördelat på olika balansposter. Man skulle i och för sig kunna behålla vissa allmänna råd om uppdelningen på olika balansposter enligt ÅRKL:s balansräkning. Detta bedöms dock försvåra en anpassning till IASB:s upplysningsregler och bör därför inte vara obligatoriskt annat än om det krävs enligt direktivet eller är särskilt motiverat. Vilka ändringar som bör göras i detta avseende kommenteras närmare i specialmotiveringarna. Frågan blir då vilka anpassningar som behöver göras i övrigt.

Upplysningar om finansiella och materiella posters verkliga värden

Tidigare är upplysningsreglerna enligt FFFS om verkligt värde i princip gemensamma för finansiella och materiella tillgångar. I båda fallen lämnas upplysningar om ”verkliga värden” varmed avses försäljningsvärde med avdrag för beräknade försäljningskostnader. Detta överensstämmer med hur verkliga värdet hittills bestämts för finansiella och materiella tillgångar i värderingssammanhang, dvs. oavsett om tillgången värderats till verkligt värde enligt 4 kap. 6 § ÅRKL eller enligt lägsta värdets princip.

Enligt den nya lagstiftningen ska emellertid flertalet finansiella tillgångar och skulder värderas till ett verkligt värde som utgår från marknadsvärdet *utan* avdrag för beräknade försäljningskostnader. Materiella omsättningstillgångar ska däremot inom ramen för lägsta värdets princip värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet eller ”nettoförsäljningsvärdet”. Nettoförsäljningsvärdet ska till skillnad från det verkliga värdet bestämmas utifrån försäljningsvärdet *med* avdrag för beräknade försäljningskostnader.

Gällande redovisningsföreskrifter om tilläggsupplysningar om värdet på finansiella och materiella tillgångar måste därför ändras. Det är nödvändigt att ta ställning till om upplysningar om finansiella tillgångar som inte värderas till

verkligt värde i balansräkningen ska avse marknadsvärdet med eller utan beräknade försäljningskostnader. Det är också nödvändigt att ta ställning till om upplysningarna om materiella tillgångar ska avse ett ”verkligt värde”, dvs. försäljningsvärdet *utan* avdrag för beräknade försäljningskostnader, eller ett nettoförsäljningsvärde, dvs. försäljningsvärdet *med* avdrag för beräknade försäljningskostnader. Det gäller t.ex. i fråga om upplysningarna om fastigheter som är övertagen egendom.

När det gäller upplysningarna om *finansiella* tillgångar och skulder är det lämpligt att knyta an till upplysningskraven i IAS 32 och IAS 39. Det innebär att upplysningar ska lämnas om marknadsvärdet utan avdrag för beräknade försäljningskostnader. Upplysningarna behöver dock inte lämnas för sådana tillgångar och skulder som värderas till verkligt värde i balansräkningen (se IAS 32 p. 77 och IAS 39 p. 166).

Även när det gäller upplysningar om *materiella* tillgångar bör jämförelserna kunna göras mellan bokfört värde och ett ”verkligt värde” (dvs. försäljningsvärdet utan avdrag för försäljningskostnader). En sådan anpassning gör upplysningarna mer konsekventa med att upplysningar om finansiella tillgångar och skulders verkliga värden ska lämnas utan avdrag för försäljningskostnader. Att upplysningar lämnas utan avdrag för uppskattade försäljningskostnader är inte minst i linje med RR 24 och IAS 40 som behandlar bl.a. upplysningar om förvaltningsfastigheter.

Eftersom tidigare 5 kap. 22 § FFFS om upplysningar om verkligt värde bara gäller för institut med en omsättning som överstiger 1 miljard kronor, bör det i ett allmänt råd erinras om att alla institut ska lämna upplysningarna enligt 5 kap. 4 a § ÅRL om *bokfört värde på olika kategorier* av finansiella instrument som redovisas till verkligt värde. Även detta krav bör – i likhet med vad som följer av användningen av uppställningen i 5 kap. 22 § FFFS – kunna anses uppfyllt genom att uppdelningen görs efter balansräkningens poster, dvs. det införs en föreskrift om att bokfört värde på finansiella instrument *får* anges uppdelat på olika relevanta balansposter.

Upplysningar om bokförda över- eller undervärden

Enligt 5 kap. 1 § ÅRKL (jfr 5 kap. 4 b § tredje stycket ÅRL) ska upplysningar lämnas om bokförda värden på finansiella anläggningstillgångar och om verkligt värde är högre än det bokförda värdet. Bestämmelsen gäller dock endast för sådana anläggningstillgångar som får värderas till verkligt värde. Eftersom institut ska värdera samtliga tillåtna finansiella tillgångar till verkligt värde får bestämmelsen i praktiken ingen betydelse.

I 5 kap. 23 § FFFS finns dock bestämmelser som går längre än lagen och IAS 32 (jfr p. 88). Föreskriften kräver även upplysningar om undervärden för skulder. Föreskrifterna bör i dessa delar behållas samtidigt som reglerna enligt IAS 32 p. 88-90 tas in som allmänna råd i redovisningsföreskrifterna. Upplysningarna bör således även fortsättningsvis lämnas om över- och undervärden för finansiella tillgångar och skulder som inte värderas till verkligt värde. Som tidigare föreslagits ska upplysningar även lämnas om verkliga värden för icke-finansiella tillgångar.

Upplysningar om värderingsprinciper och värderingskategorier

Även de institut som idag är undantagna från 5 kap. 22 § FFFS bör till följd av lag ange vilka värderingsprinciper som tillämpas för tillgångar och skulder som ingår i olika balansposter (se 5 kap. 3 § 4 ÅRKL). I likhet med vad som gäller för institut vars balansomslutning överstiger 1 miljard kronor bör det finnas en uppställning i FFFS som kan användas av institut vilkas balansomslutning understiger 1 miljard (i avsnitt 3.6 behandlas frågan om särskilda undantag från IAS-regler bör införas för mindre institut).

Enligt ÅRKL ska det för överlåtbara värdepapper anges om värderingen skett med utgångspunkt i anskaffningsvärdet, enligt lägsta värdets princip eller till verkligt värde. Kravet bör kunna uppfyllas genom att institutet vid sidan av uppgift om bokfört värde och, i förekommande fall, verkligt värde anger hur stor del av tillgångarna i de berörda posterna som värderas enligt de angivna principerna. Upplysningen bör inte bara avse överlåtbara värdepapper utan finansiella instrument i allmänhet. Detta tillgodoses genom att IAS 32 p. 47 görs till ett allmänt råd.

Bankredovisningsdirektivet och ÅRKL innehåller tvingande regler om uppställning av balansräkningen. Balansräkningen kan därför inte ställas upp med en primär uppdelning i olika värderingskategorier enligt IAS 39. Det bör istället föreskrivas att poster som innehåller finansiella instrument ska i en not delas upp på olika värderingskategorier enligt IAS 39 p. 10 och att skuldposter i förekommande fall ska delas upp i skulder som innehas för handel och övriga skulder.

Sammanfattande information om finansiella instrument

Enligt tidigare 5 kap. 24 § FFFS ska institut lämna vissa *sammanfattande upplysningar om finansiella poster*, bl.a. om omfattningen och karaktären samt om framtida betalningsflöden. Föreskriften kan utgå eftersom motsvarande upplysningar ska lämnas enligt IAS 32 p. 42, som bör tas in som allmänt råd. Nuvarande regel i 5 kap. 41 a § FFFS om i vilket syfte institut innehar finansiella instrument motsvaras däremot inte direkt av lag eller IAS 32 och IAS 39. Föreskriften bör därför behållas.

Upplysningar om derivat

För *varje kategori av derivatinstrument* ska det enligt 5 kap. 4 a § tredje stycket ÅRL och 5 kap. 1 § ÅRKL lämnas upplysningar om omfattningen och typen av instrument samt viktiga villkor som kan påverka storlek av, tidpunkten för eller säkerheten i framtida kassaflöden. I 5 kap. 25 och 26 §§ FFFS finns liknande upplysningsregler om derivatinstrument.

Föreskrifterna i tidigare 5 kap. 25 § första stycket FFFS om övergripande information om vilka derivat som innehas eller ställs ut motsvaras i sak av nya 5 kap. 4 a § ÅRL och kan därför utgå. Även andra stycket första meningen i paragrafen följer – såvitt avser *villkoren* – numera direkt av lag och bör i denna del utgå. Andra stycket kräver dock även upplysningar om väsentliga *förhållanden som* kan påverka framtida betalningsflöden. Även denna regel bör kunna utgå eftersom upplysningarna om förhållandena behöver beaktas genom

de upplysningar som ska lämnas om ”villkoren” (jfr IAS 32 p. 47-55). Föreskriften i det tredje stycket om syftet med innehav av derivatinstrument torde också motsvara upplysningar som ska lämnas inom ramen för upplysningarna om syftet med innehav av finansiella instrument enligt 5 kap. 41 a § som delvis bör behållas (jfr även IAS 32 p. 43-46 och 47). Reglerna i tidigare 5 kap. 25 § FFFS kan därför i sin helhet utgå.

Upplysningar om finansiella risker och andra risker

I tidigare 5 kap. 44 a § FFFS finns bestämmelse om upplysningar om risker. Liknande upplysningar följer av 6 kap. 1 § tredje stycket ÅRL som gäller enligt 6 kap. 1 § ÅRKL. Redovisningsföreskriften går dock något längre än lag och IAS 32 och IAS 39, eftersom den kräver upplysningar även om andra risker än finansiella risker. I denna del bör föreskriften behållas.

Det finns också mera detaljerade normer om marknadsrisk m.m. i 44 a-44 c §§. Dessa normer är av mera detaljerad karaktär än de allmänna upplysningar som ska lämnas om finansiella risker enligt den nya lagstiftningen. En annan skillnad är att upplysningarna enligt lagen ska lämnas i förvaltningsberättelsen. Några tilläggsupplysningar enligt FFFS är också av mer detaljerad och branschspecifik karaktär än de som ska lämnas enligt IAS 32 och IAS 39. I de delar föreskrifterna och allmänna råden om marknadsrisk m.m. går längre än IAS 32 och IAS 39 bör de behållas. När så bedömts vara fallet behandlas i specialmotiveringen.

Svenska bankföreningen har ansett att förslaget om upplysningar om exponeringar för kreditrisker med beaktande av säkerheter inte bör genomföras. Föreningen har hänvisat till de upplysningar om säkerheter som ska lämnas enligt p. 49 (g) bilaga 4.

I föreslagna p. 49 (g) bilaga 4 anges innehav av säkerheter avseende finansiella tillgångar samt lämnade pantar avseende finansiella skulder som exempel på sådana avtalsvillkor som ett företag *kan behöva* informera om när de finansiella instrument som innehas eller emitterats ger upphov till vad som kan visa sig vara en väsentlig exponering för samtliga de risker som beskrivs i p. 43, dvs. prisk, kreditrisk, likviditetsrisk och kassaflödesrisk. Upplysningarna enligt p. 66 bilaga 4 avser vilka närmare upplysningar, däribland beloppsmässiga upplysningar, som ska lämnas om exponeringar för kreditrisker. Enligt denna punkt ska upplysningarna lämnas utan beaktande av säkerheter.

Punkt 66 kan alltså motsatsvis tolkas som att upplysningar om exponeringar för kreditrisker inte behöver lämnas med beaktande av säkerheter. Eftersom upplysningar om exponeringarna för kreditrisker med beaktande av säkerheter enligt 5 kap. 44 c § FFFS *ska* lämnas av institut redan idag och inte klart följer av de nya allmänna råden i bilaga 4 eller 5 bör en sådan särregel i förhållande till IAS behållas i de nya redovisningsföreskrifterna.

Vissa övriga upplysningar

För *överlåtbara värdepapper* ska enligt tidigare bestämmelser i ÅRKL lämnas upplysningar om skillnaden mellan anskaffningsvärde och verkligt värde. Den del som avser omsättningstillgångar ska då anges särskilt. Ett undantag från upplysningskravet föreskrivs genom den nya lagstiftningen för sådana värdepapper som värderas till verkligt värde enligt 4 kap. 14 a § ÅRL (se 5 kap. 3 § 1 ÅRKL). Upplysningen om skillnaden mellan anskaffningsvärde och verkligt värde träffar framdeles således i praktiken endast överlåtbara värdepapper som värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet.

För *räntebärande värdepapper* ska enligt tidigare regler lämnas upplysningar om skillnaden mellan bokfört värde och det belopp som ska infrias på förfallodagen. Ett undantag från upplysningskravet föreskrivs numera för sådana värdepapper som tas upp till verkligt värde (se 5 kap. 3 § 2 ÅRKL).

Nämnda lagändringar torde inte kräva några särskilda följdändringar i redovisningsföreskrifterna.

Varje *tillgångspost* ska enligt äldre regler i 5 kap. 3 § 4 ÅRKL delas upp i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar. Enligt de nya bestämmelserna i lagrummet ska tillgångsposterna istället delas upp i tillgångar som enligt 4 kap. ÅRL värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet enligt 3 §, till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet enligt 9 § respektive till det verkliga värdet enligt 14 a §. Vilka ändringar i redovisningsföreskrifterna som bestämmelsen föranleder har tidigare behandlats.

Det finns flera upplysningsregler i redovisningsföreskrifterna som införts med anledning av bankredovisningsdirektivet. Sådana regler måste i avvaktan på införlivandet av det s.k. moderniseringsdirektivet behållas i föreskrifterna. Så långt möjligt bör dock justeringar göras så att upplysningarna kan baseras på olika värderingskategorier eller värderingsprinciper enligt IASB, istället för en uppdelning i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar.

Upplysningar om fonden för verkligt värde

Om den nya *fonden för verkligt värde* har ändrats under räkenskapsåret, ska enligt 5 kap. 1 § ÅRKL upplysningar lämnas om fondens storlek vid räkenskapsårets början och slut, belopp som har satts av till fonden under räkenskapsåret samt belopp som har överförts från fonden eller på annat sätt har tagits i anspråk med uppgift om hur beloppet har använts (jfr 5 kap. 5 § ÅRL).

För nämnda fond bör i princip även lämnas sådan upplysningar som tidigare lämnats för fonden för realiserade vinster enligt 5 kap. 21 § FFFS, dvs. om vilka poster i balansräkningen som där redovisade värden hänför sig till.

3.5 Omvända förvärv

Ställningstagande: Det behövs inga ändringar i redovisningsföreskrifterna med anledning av nya lagbestämmelser om redovisning av omvända förvärv.

Beredningspromemorians förslag överensstämmer med Finansinspektionens ställningstagande.

Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för ställningstagandet: Den nya lagstiftningen innebär att det införs vissa regler om s.k. omvända förvärv. Bestämmelserna innebär att det förvärvade företaget under vissa förutsättningar ska behandlas som moderföretaget (se 7 kap. 22 a § ÅRL som gäller enligt 7 kap. 2 § ÅRKL).

Finansinspektionens redovisningsföreskrifter bedöms inte behöva ändras med anledning av de nya lagreglerna om omvända förvärv. Det får som konsekvens bl.a. att redovisningen även får genomslag vid beräkningen av det gruppbaseade kapitalkravet.

3.6 Särskilda undantag för mindre institut

Ställningstagande: Frågan om lättnader för mindre institut och institut som enbart noterar skuldebrev behandlas inom ramen för den kommande IAS-översynen av redovisningsföreskrifterna.

Beredningspromemorians förslag överensstämmer med Finansinspektionens ställningstagande.

Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för ställningstagandet: Kreditinstitut vars balansomslutning understiger 1 miljard och vissa värdepappersbolag åtnjuter lättnader i redovisningen jämfört med övriga institut. Sådana institut kan välja att tillämpa BFN:s tillämpningsnormering av Redovisningsrådets rekommendationer. Flera lättnader gäller också för tilläggsupplysningarna.

Det bedöms inte finnas något egentligt intresse från mindre institut att redan från och med den 1 januari 2004 tillämpa de nya tvingande lagreglerna om värdering av finansiella instrument till verkligt värde. De förändringar som en sådan omläggning innebär kräver dessutom förberedelser och anpassningar som kan vara svåra att klara av på kort tid för mindre institut. Genom att utnyttja övergångsfristen kan äldre regler fortfarande tillämpas (se avsnitt 3.8).

Det behöver också övervägas vidare från inspektionens sida i vilka delar som lättnader från regler enligt den nya lagstiftningen och IAS är behövliga och relevanta för att inte i grunden försämra jämförbarheten med andra institut. Sådana lättnader bör därför analyseras mera generellt med avseende på samtliga tillämpliga IAS och göras inom ramen för den kommande IAS-anpassningen av redovisningsföreskrifterna. Då bör det också övervägas om lättnader bör medges för sådana institut som enbart noterar skuldebrev.

Sammanfattningsvis finns det inte anledning att nu införa några lättnader från de nya redovisningsföreskrifterna för mindre institut.

3.7 Vissa övriga frågor

Ställningstagande: Institut som omfattas av artikel 4 i förordningen (1606/02/EG) om tillämpningen av internationella redovisningsstandarder bör lämna en redogörelse för anpassningsarbetet till sådana internationella redovisningsstandarder och skillnaderna i förhållande till hittills tillämpade redovisningsprinciper. Om det är möjligt bör även vissa kvantitativa uppgifter lämnas om vilka konsekvenser för eget kapital och resultaträkningen samt redovisade kassaflöden som bytet av redovisningsprinciper kan få.

Det införs ett undantag som gör det möjligt för institut att underlåta att tillämpa vissa regler om pensionsavsättningar i koncernredovisningen när RR 29, Ersättningar till anställda, tillämpas.

Föreskrifterna om instituts insändande av årsredovisningshandlingar till Finansinspektionen för tillsyns- och statistikändamål, som nu finns i FFFS 2003:5, tas in i den nya redovisningsföreskriften.

Beredningspromemorian innehöll inget förslag om upplysningsregler vid övergången till IAS/IFRS-standarder. Ett förslag som sänts ut och behandlats på ett referensgruppsmöte överensstämmer dock i sak med Finansinspektionens ställningstagande. I övrigt överensstämmer promemorians förslag med Finansinspektionens ställningstagande.

Remissinstanserna: *Riksbanken* poängterar att de nya redovisningsreglerna medför ett behov av ändringar i kapitaltäckningsreglerna och att dessa särskilt bör beaktas att realiserade vinster nu blir utdelningsbara.

I ett yttrande över remissen från en privatperson anges att de äldre särskilda anpassningar som finns i allmänna råd under 1 kap. 1 § a) och b) vid tillämpningen av Redovisningsrådets rekommendationer bör utgå eftersom de inte är motiverade av institutens särart.

I övrigt har förslagen lämnats utan erinran.

Skälen för ställningstagandet:

Information om övergången till IAS/IFRS-standarder

Inom Europeiska Värdepapperstillsynskommittén (CESR) har nyligen publicerats ett samrådsdokument; (CESR/ 03-323b) European Regulation on the Application of IFRS in 2005. Draft Recommendation for Additional Guidance Regarding the Transition to IFRS. Enligt förslaget bör europeiska noterade företag lämna vissa upplysningar inför övergången till sådana internationella redovisningsstandarder från IAS/IFRS. Detta gäller sådana företag som omfattas av artikel 4 i förordningen (1606/02/EG) om tillämpningen av internationella redovisningsstandarder (IAS-förordningen). Det berör i Sverige sådana svenska moderföretag vars aktier eller skuldebrev är noterade vid Stockholmsbörsen, Nordic Growth Market och Aktietorget AB (se SOU 2003:71 s. 74 f). Enligt dokumentet ska företagen beskriva sina planer och uppnådda resultat när det gäller övergången till IAS/IFRS. Beskrivningen bör även innefatta per balansdagen väsentliga identifierade skillnader mellan gällande redovisningsprinciper och de IAS/IFRS som företaget med rimlig

säkerhet kommer att tillämpa i sina finansiella rapporter vid utgången av 2005. Om uppgifterna är åtkomliga ska även kvantitativa upplysningar lämnas. Företagen ska redan i sina finansiella rapporter för år 2003 lämna i vart fall en verbal redogörelse. Det förutsätts vidare att en allt mera kvalitativ och utförlig information lämnas för år 2004 ifråga om konsekvenserna för eget kapital, resultaträkningen och kassaflödesanalysen (finansieringsanalysen enligt terminologin i ÅRL).

Finansinspektionen har som medlem i CESR åtagit sig att införa kommitténs kommande beslut på en best-effort basis. Oavsett detta är en upplysningsregel av motsvarande innehåll som i det presenterade förslaget till beslut från CESR lämplig att ta in som allmänna råd i redovisningsföreskrifterna. Den information som avses är av vikt för många av de berörda företagens intressenter.

Upplysningarna bör även avse konsekvenserna i årsredovisningen för moderföretaget som juridisk person. Det motiveras av att en möjlighet att tillämpa nämnda EG-förordning i årsredovisningen kan komma att tillåtas som en option för företagen. Detta har i vart fall föreslagits i SOU 2003:71, Internationell redovisning i internationella företag. Eventuella planer på en övergång i den juridiska personen och dess konsekvenser är därför värdefulla att bedöma för såväl Finansinspektionen som andra externa intressenter.

Undantag från värderingsregler m.m. för pensionsavsättningar i visst fall

Redovisningsrådet har gett ut en rekommendation om redovisning av ersättningar till anställda (se RR 29, Ersättningar till anställda) som baseras på IAS 19 Employee Benefits. RR 29 träder i kraft den 1 januari 2004. Rekommendationen gäller för noterade institut och får tillämpas på frivillig basis av onoterade institut. I rekommendationen behandlas bl.a. vissa frågor om beräkning av ersättningar efter avslutad anställning. Eftersom tryggandelagen och Finansinspektionens föreskrifter till den lagen¹⁴ innehåller särskilda regler som leder till en annan redovisning än som anges i RR 29 kan avsteg göras från RR 29 i årsredovisningen för en juridisk person (p. 159).

Även Finansinspektionens redovisningsföreskrifter innehåller regler för värdering av och upplysningar om pensionsavsättningar (se främst 4 kap. 17 § och 10 § bilaga 2 samt 5 kap. 33 §). Dessa har inte setts över med hänsyn till RR 29 och IAS 19.

Utgångspunkten, såväl enligt lag som enligt Finansinspektionens föreskrifter, är att reglerna för årsredovisningen också ska tillämpas i koncernredovisningen (se 7 kap. 1 § FFFS). Det innebär att också reglerna om värdering av och upplysningar om pensionsavsättningar i 4 kap. och 5 kap. FFFS ska tillämpas i koncernredovisningen. Det bör därför klargöras om institut ska tillämpa Finansinspektionens redovisningsföreskrifter eller RR 29 i de fall när reglerna inte är förenliga.

¹⁴ Se Finansinspektionens föreskrifter (2001:13) om ändring av försäkringsinspektionens kungörelse (BFFS 1977:5) om försäkringstekniska grunder att tillämpas vid beräkning av kapitalvärde enligt 3 § lagen (1967:532) om tryggnad av pensionsutfästelser m.m.

Som tidigare angetts kommer en generell IAS-översyn av redovisningsföreskrifterna att göras senare. En kommande IAS-anpassning bör dock inte motverkas. Det bör därför redan nu medges att institut som tillämpar RR 29, Ersättningar till anställda, inte behöver tillämpa föreskrifter från Finansinspektionen i sådana delar där reglerna inte är förenliga med dem som finns i RR 29. Undantaget ska vara begränsat till tillämpningen i koncernredovisningen. Undantaget bör också förutsätta att RR 29 tillämpas i sin helhet i koncernredovisningen.

Inlämnande av årsredovisningen för tillsynsändamål

Enligt en föreskrift ska årsredovisningen årligen sändas in till Finansinspektionen [se Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2003:5) om insändande av årsredovisningshandlingar]. Föreskriften gäller årsredovisningar som upprättas under år 2003 eller senare. Föreskriften gäller och tillämpas vid sidan av reglerna i 8 kap. 5 § ÅRKL om insändande av årsredovisningen till Patent- och registreringsverket för offentliggörande.

Av tillämparskäl är det att föredra att nämnda särföreskrift arbetas in i redovisningsföreskrifterna. Någon nackdel bedöms inte finnas med en sådan lösning. Reglerna bör tas in i 8 kap. FFFS för att motsvara den ordning som kapitlen har i ÅRKL. De regler som idag finns i 8 kap. om delårsrapporter flyttas därför till 9 kap.

När reglerna om insändande av årsredovisningen överförs till redovisningsföreskrifterna bör dessa mera redaktionellt samordnas med de regler som redan finns i redovisningsföreskrifterna om insändande av delårsrapporter.

De särskilda undantagen från Redovisningsrådets rekommendationer

De särskilda undantag från tillämpningen av Redovisningsrådets rekommendationer som finns i gällande punkten 5 allmänna råd under 1 kap. 1 § FFFS utgör också särregler i förhållande till motsvarande IAS. Särreglerna gäller dock andra IAS än IAS 32 och IAS 39. Undantagen bör därför ses över inom ramen för den fortsatta IAS-översynen av redovisningsföreskrifterna med beaktande också av förslagen i SOU 2003:71, Internationell redovisning i svenska företag.

3.8 Övergångsfrågor

Ställningstagande: Den nya redovisningsföreskriften (FFFS 2003:11) ska tillämpas av institut som tillämpar de nya lagreglerna om värdering av finansiella instrument. De institut som utnyttjar lagens övergångsfrist ska fortsätta att tillämpa den tidigare redovisningsföreskriften (FFFS 2002:22).

De institut som även fortsättningsvis tillämpar den tidigare redovisningsföreskriften får dock tillämpa det nya undantaget avseende redovisning av pensionsavsättningar när RR 29, Ersättningar till anställda, tillämpas. Alla institut ska också tillämpa de nya föreskrifterna om insändande av årsredovisningen. Alla institut som omfattas av artikel 4 i IAS-förordningen ska även lämna de nya upplysningarna om övergången till internationella redovisningsstandarder.

Beredningspromemorians förslag överensstämmer med Finansinspektionens ställningstagande. I promemorian behandlades dock inte frågan om upplysningar vid övergången till IAS/IFRS-standarder. Ett förslag som sänts ut och behandlats på ett referensgruppsmöte överensstämmer dock i sak med Finansinspektionens ställningstagande i denna del.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har inte haft några invändningar mot beredningspromemorians förslag.

Enligt *Svenska Bankföreningen* bör noterade institut som ska tillämpa RR 27 få tillämpa de nya upplysningsreglerna i 5 kap. FFFS, trots att inte institutet tillämpar de nya värderingsreglerna om finansiella instrument. Enligt *Statistiska Centralbyrån* är det inte helt tillfredsställande att olika regelverk kommer att gälla under övergångstiden. *AB Svensk Exportkredits* anser att det finns starka motiv för att tillämpa en övergångstid till åtminstone år 2007.

Inga invändningar har framförts mot förslaget om upplysningar vid övergången till IAS/IFRS-standarder.

Skälen för ställningstagandet: Som redan tidigare angetts har lagen en övergångsregel som gör det möjligt för institut att tillämpa nuvarande värderingsregler om finansiella instrument under räkenskapsåret 2004 och 2005. För sådana institut bör de tidigare föreskrifterna, dvs. FFFS 2002:22, alltjämt gälla. Detta bör tillgodoses genom särskilda övergångsregler till den nya redovisningsföreskriften.

Ett par regler i den nya redovisningsföreskriften bör dock gälla även för institut som ska fortsätta att tillämpa den äldre redovisningsföreskriften. Det är framför allt ändringarna om värderingsreglerna för pensionsavsättningar och insändande av årsredovisningen till Finansinspektionen. Även upplysningarna om övergången till IAS/IFRS-standarder bör lämnas trots att berörda institut tillämpar äldre redovisningsföreskrifter (se avsnitt 3.7). Dessa frågor bör regleras i övergångsregler till den nya redovisningsföreskriften.

De upplysningsregler som införs i nya 5 kap. FFFS är i många delar så starkt kopplade till nya värderingsregler enligt ÅRKL och bilaga 5 att de inte passar för institut som tillämpar äldre värderingsregler (se t.ex. upplysningarna om indelningen i olika värderingskategorier enligt nya 5 kap. 4 § och

upplysningarna om belopp som överförts från fonden för verkligt värde i nya 5 kap. 30 § FFFS). Svenska Bankföreningens begäran om att nya 5 kap. FFFS ska få tillämpas av institut som tillämpar äldre redovisningsregler om finansiella instrument kan därför inte tillgodoses.

Det har för övrigt inte tidigare bedömts föreligga någon konflikt mellan RR 27 och hittills gällande redovisningsföreskrifter (jfr bilaga 3 till RR 27). Om det i den praktiska tillämpningen ändå skulle visa sig att det finns problem med att parallellt tillämpa RR 27 och äldre upplysningsregler i 5 kap. FFFS, kommer Finansinspektionen att på nytt överväga frågan om en särskild anpassningsföreskrift bör införas.

Det problem ur statistiksynpunkt med olika värderingsregler under en övergångstid, som SCB pekat på, uppkommer redan på grund av lagstiftningen. Problemet är alltså inte möjligt att lösa i detta sammanhang. Enligt vad som erfarits vid samrådsmötena med branschen finns det dock ett obefintligt intresse från institutens sida att tillämpa de nya reglerna från och med räkenskapsåret 2004. Övergångsordningen bedöms därför inte få några egentliga nackdelar ur statistiksynpunkt.

Den förlängning av övergångstiden som nu beslutats av riksdagen får genomslag även enligt övergångsreglerna till de nya redovisningsföreskrifterna. Därmed tillgodoses delvis remissynpunkten från *Svensk Exportkredit*.

3.9 Vissa ändringar för försäkringsföretag

Ställningstagande: Även försäkringsföretag får underlåta att tillämpa vissa årsredovisningsföreskrifter om pensionsavsättningar i koncernredovisningen när RR 29, Ersättningar till anställda, tillämpas. Försäkringsbolag som omfattas av artikel 4 i IAS-förordningen ska lämna samma upplysningar om övergången till IAS/IFRS-standarder som institut.

Beredningspromemorian behandlade inte dessa frågor. Ett förslag som sänts ut till referensgruppen för försäkringsföretag överensstämmer dock i sak med Finansinspektionens ställningstagande.

Skälen för ställningstagandet: I det föregående har bedömts att institut i koncernredovisningen ska få göra undantag från vissa årsredovisningsregler om beräkning av pensionsavsättningar (se avsnitt 3.7). Motsvarande undantag bör enligt vår mening av samma skäl som för institut göras i redovisningsföreskrifterna för försäkringsföretag.

Även reglerna om tilläggsupplysningar om övergången till internationella redovisningsstandarder från IAS/IFRS bör gälla för svenska noterade försäkringsföretag (se avsnitt 3.7).

4 Konsekvensanalys

Bakgrund

Finansinspektionen meddelar föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag samt försäkringsföretag med stöd av bemyndiganden på årsredovisningsområdet. De från en annan föreskrift överförda reglerna om insändande av årsredovisningen grundas på bemyndiganden i olika rörelselagar.

Finansinspektionens redovisningsföreskrifter kompletterar redovisningslagstiftningen med detaljerade regler om finansiella företags redovisning. Föreskrifternas övergripande syfte är att främja en enhetlig redovisning som är transparent och som ger en rättvisande bild av finansiella företags ekonomiska resultat och ställning. Reglerna ska också harmonisera med god internationell redovisningsstandard. Dessa syften gäller även de gjorda ändringarna.

Att de finansiella företagens externa redovisning är enhetlig, transparent och rättvisande är av central betydelse för det finansiella systemets funktionsförmåga. En god extern redovisning i de finansiella företagen ökar genomlysningen av dessa företag. Detta stärker marknadsdisciplinen och även stabiliteten, effektiviteten och sundheten i det finansiella systemet. Att god genomlysning av företag i den finansiella sektorn är en grundförutsättning för bevarandet av stabiliteten i sektorn tydliggörs ytterligare bl.a. av det internationella samarbetet inom Joint Forum där de internationella samarbetsorganisationerna för banktillsyn (Baselkommittén), försäkrings-tillsyn (IAIS) och börstillsyn (IOSCO) gemensamt driver ett projekt för ökad genomlysning. En redovisning hos institut i överensstämmelse med internationell redovisningsstandard förbättrar även deras konkurrensmöjligheter.

Under året har ändringsförslagen behandlats i beredningspromemorior vilka presenterats och diskuterats på referensgruppsmöten med representanter från bl.a. värdepappersbolag och kreditinstitut. Visst samråd har även hållits med representanter från andra nordiska normgivare på redovisningsområdet. Vad som framkommit vid dessa möten ligger till grund för valet av de grundläggande principer som ändringsförslaget innebär. Ett preliminärt förslag har också sänts ut på remiss för inhämtande av skriftliga synpunkter. Även efter remissen har ett referensgruppsmöte hållits för diskussion av ändringar med anledning av remissvaren och den fortsatta tekniska bearbetning som gjorts under remisstiden. Berörda remissinstanser har även beretts tillfälle att inkomma med skriftliga synpunkter på dessa ändringar.

Ändringarna för kreditinstitut och värdepappersbolag (institut) beror i grunden av behovet av en grundläggande anpassning till ny lagstiftning om redovisning av finansiella instrument. Samtidigt harmoniseras redovisningsföreskrifterna för institut till IASB:s regler för finansiella instrument. Detta är inte bara i överensstämmelse med EU:s och lagstiftarens intentioner som legat till grund för lagändringarna. Det är även en naturlig fortsättning på den anpassning till IASB:s redovisningsregler som företogs förra året genom en utvidgad anslutning till Redovisningsrådets rekommendationer. Grundtanken bakom

rådets rekommendationer är att avvikelser från förlagan IAS bara ska förekomma om svensk lag lägger hinder för en redovisning enligt IAS eller om det finns andra starka skäl.

Det hade varit önskvärt att även redovisningsreglerna för försäkringsföretag hade anpassats till IASB:s regler om finansiella instrument i detta sammanhang. Det har emellertid inte varit möjligt eftersom ÅRFL för närvarande inte medger detta.

De nya redovisningsreglernas allmänna konsekvenser

Finansinspektionens redovisningsregler är i hög grad redan anpassade till internationella redovisningsprinciper från IASB. Det har gjorts genom att många huvudprinciper för redovisningen av finansiella instrument kodifierats genom materiella redovisningsregler i föreskrifter eller allmänna råd inom ramen för vad som medgetts enligt lag. De nu gjorda ändringarna innebär i princip en fullständig och heltäckande integrering av IASB:s gällande redovisningsnormer för finansiella instrument, som möjliggjorts genom ny lagstiftning. Detta bör i sin tur leda till en förbättrad genomlysning av de berörda företagen till fördel för dess intressenter.

De största förändringarna som föreskriftsförslaget befäster är i grunden beroende av den bakomliggande lagstiftningen. Det gäller kravet på en obligatorisk värdering av finansiella instrument till verkligt värde i den omfattning som tillåts enligt IAS 39 samt borttagandet av utrymmet att tillämpa säkringsredovisning med anskaffningsvärdering. Redan på den grunden är en mera heltäckande anslutning till IASB:s normer om finansiella instrument mest ändamålsenlig. Den alternativa vägen skulle vara att från svensk välja helt andra redovisningslösningar i icke-lagreglerade frågor. Den vägen är mindre lämplig med hänsyn till den utveckling inom europeisk redovisning som pågår.

Redan de nya värderingsregler som införs genom lag får konsekvenser för kapitaltäckningen (jfr prop. 2002/03:121 s. 68). Även ändringarna i redovisningsföreskrifterna berör indirekt kapitaltäckningsföreskrifterna. Även statistikrapporteringen kommer att påverkas. Genomslaget på kapitaltäckningen och statistikrapporteringen beror dock på i vilken takt som institut väljer att tillämpa den nya lagstiftningen. Enligt vad som erfarits vid samrådsmötena med branschen är dock intresset från instituten att tillämpa de nya reglerna redan från och med den 1 januari 2004 mycket begränsat. Reglerna om kapitaltäckningen och statistikrapporteringen måste dock ses över med anledning av de nya redovisningsreglerna.

De nya reglernas huvudsakliga redovisningsmässiga konsekvenser

Den bakomliggande lagstiftningen i förening med införlivandet av IAS 32 och IAS 39 i redovisningsföreskrifterna bedöms få framför allt följande redovisningsmässiga konsekvenser.

Inte bara derivat och vissa överlåtbara värdepapper utan också andra finansiella tillgångar eller skulder som ska klassificeras som innehav för handel eller finansiella tillgångar som kan säljas kommer att marknadsvärderas. Andelen

tillgångar och skulder som marknadsvärderas torde därmed komma att öka i förhållande till idag. Detta innebär att institutens eget kapital i större utsträckning än i dag kommer att påverkas av förändringar i marknadsvärden.

En konsekvens av övergången till nya regler för nettoredovisning enligt IAS 32 är att det inte kommer att finnas någon generell rätt att nettoredovisa avtal som får avvecklas genom betalningar i förhållande till clearingorganisationer. Eftersom VPC inte har tillstånd att inträda som part eller garant för att ta över ansvaret för förpliktelsers fullgörande, torde inte ett mellanhavande med VPC uppfylla kraven för en nettoredovisning av finansiella tillgångar och skulder. Motsvarande har dock redan gällt för institut som tillämpar RR 27, som baseras på IAS 32. Förändringen torde i allmänhet innebära att institutens redovisade balansomslutning ökar jämfört med idag.

En konsekvens av tydligare regler om när tillgångar och skulder ska bokas upp och att säkringsredovisning med anskaffningsvärdering inte tillåts, är att en större andel av främst derivat ska tas in i balansräkningen och värderas till verkligt värde. Även detta torde innebära att institutens redovisade balansomslutning ökar jämfört med idag. För de institut som inte vill eller kan leva upp till de förutsättningar för säkringsredovisning som finns i IAS 39 kommer värdeförändringar av säkrade tillgångar och skulder också mera direkt att påverka resultat och ställning utan hänsyn till ekonomiska säkringsförhållanden.

Omställningsproblem vid övergång till nya redovisningsregler

Tillämpningen av de nya reglerna för finansiella instrument förutsätter systemförändringar och andra förberedelser. En grundläggande fråga avser inventeringen och klassificeringen av institutets finansiella tillgångar och skulder med avseende på de nya värderingskategorierna enligt IAS 39. Institutet måste bl.a. avgöra om de restriktioner som är förenade med klassificering av värdepapper som investeringar till förfall kan tillgodoses eller i vad mån värdepapper mera generellt vid sidan av innehav för handel ska hänföras till tillgångar som kan säljas. Vidare måste förvärvade lånefordringar avskiljas värderingsmässigt från sådana egna lån och kundfordringar som härrör från företaget när olika värderingsprinciper ska tillämpas. Även derivat som ingår i finansiella instrument som inte värderas till verkligt värde måste i förekommande fall identifieras och värderas separat.

Institutet måste också välja resultatredovisningsprincip för finansiella tillgångar som kan säljas, dvs. besluta om värdeförändringar avseende sådana tillgångar ska redovisas genom resultaträkningen eller direkt mot eget kapital. Konsekvenserna av det senare alternativet måste analyseras och övervägas noga eftersom värden på tillgångarna inom eget kapital vid behov måste skrivas ner och resultatföras, varvid justeringarna ska redovisas över resultaträkningen. Detta innebär i sin tur att redovisningssystemet måste klara av att hantera olika värderingsreserver för olika finansiella tillgångar så att fonden för verkligt värde kan justeras med avseende på nedskrivningar och vinster eller förluster vid avyttringar.

Även metoder för bestämmande av verkligt värde för finansiella tillgångar och skulder måste ses över med hänsyn till nya värderingsregler. Institutet måste

också särskilt analysera och överväga de nya reglerna om säkringsredovisning med hänsyn till nuvarande säkringsarrangemang och metoder. I denna analys kan särskilt beaktas att ändringar föreslagits i säkringsredovisningsreglerna enligt IAS 39. Det innebär att institut måste se över sina system och principer för riskhantering.

Även de tilläggsupplysningar som lämnas måste ses över med hänsyn till de nya värderingskategorierna och allmänna råden motsvarande IAS 32 och IAS 39.

Kostnadsmässiga konsekvenser

Det finns totalt omkring 300 institut som omfattas av Finansinspektionens redovisningsföreskrifter och som kan välja att tillämpa de nya redovisningsföreskrifterna från och med 2004. Av dessa har ungefär 10 institut aktier noterade på Stockholmsbörsen och omkring 10 institut har skuldebrev noterade där.

De nya föreskrifterna bedöms i praktiken få liten betydelse för de noterade finansiella institutens redovisning. Noterade företags koncernredovisning omfattas nämligen av den EG-förordning som ska tillämpas från och med den 1 januari 2005. De noterade företagen är med anledning av den kommande förordningen redan hänvisade till att förbereda och anpassa sin koncernredovisning till IASB:s principer, låt vara att IAS 32 och IAS 39 inte godkänts av EG-kommissionen. De noterade företagen har även inom ramen för inregistreringskontrakt med marknadsplatser och Finansinspektionens allmänna råd haft att tillämpa RR 27 som baseras på IAS 32 från och med räkenskapsåret 2003.

Eftersom IAS fr.o.m. räkenskapsåret 2005 ska tillämpas i de noterade institutens koncernredovisning måste dessa företag i praktiken även kunna föra en ekonomisk redovisning för den juridiska personen på ett sätt som är konsekvent med koncernredovisningen. För de noterade instituten torde alltså de nya föreskrifterna och allmänna råden inte få någon nämnvärd ekonomisk betydelse i relation till de övriga redovisningsmässiga anpassningar som dessa institut måste vidta för att kunna redovisa enligt IAS/IFRS-standarder fr.o.m. räkenskapsåret 2005. Det bör dock betonas att i vilka delar som FFFS kan och bör gälla för noterade företag slutgiltigt kan bedömas först inom ramen för den fortsatta översynen av redovisningsföreskrifterna nästa år. Hänsyn måste då också tas till pågående lagstiftning med anledning av förslagen i SOU 2003:71 Internationell redovisning i svenska företag.

För de onoterade instituten kommer de nya redovisningsreglerna att medföra kostnader för övergången. Sådana institut som väljer att tillämpa reglerna måste göra ändringar i sina redovisningssystem samt vidta andra förberedelser och anpassningar som en följd av att nya värderingsprinciper m.m. ska tillämpas. Dessa ändringar är dock av övergående natur och åtminstone huvuddelen av ändringar skulle ändå behöva vidtas till följd av den nya lagstiftningen. Det är därför mycket svårt att uppskatta vilka kostnader som de nya redovisningsföreskrifterna i sig medför för olika kategorier av onoterade institut. Kostnaderna torde dock i vart fall inte enbart bli försumbara. En övergång till internationella redovisningsregler om finansiella instrument i

redovisningsföreskrifterna kan å andra sidan också vara en ekonomisk fördel för svenska onoterade institut. Ett viktigt motiv till IAS-förordningen är att den bedöms förbättra företagens konkurrenskraft. Onoterade företags ställning och resultat kan därmed på ett bättre sätt jämföras med noterade företags ställning och resultat.

Som tidigare angetts får förslaget visserligen inte nu några konsekvenser för mindre företag. Dessa kan genom att utnyttja övergångsfristerna till den nya lagstiftningen och föreslagna redovisningsföreskrifter tillämpa äldre redovisningsföreskrifter under ytterligare ett par år. Även större institut kan utnyttja övergångsmöjligheten. De ekonomiska konsekvenserna för mindre företag med anledning av de nya redovisningsföreskrifterna vid sidan av den nya redovisningslagstiftningen är beroende av vilka eventuella lättnader som kan komma att införas i den fortsatta översynen under nästa år och kan inte heller uppskattas nu.

Försäkringsföretagen påverkas inte nämnvärt av den nya redovisningsföreskriften för försäkringsföretag. Endast ett par försäkringsföretag berörs i praktiken av de nya upplysningsreglerna om övergången till IAS/IFRS-standarder. Upplysningarna avser dock inte annat än information som redan är tillgänglig.

5 Specialmotivering

5.1 Kommentarer till föreskrifter och allmänna råd (2003:11) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag

I detta avsnitt kommenteras innehållet i de nya föreskrifterna och allmänna råden. Mindre ändringar i förhållande till tidigare kommenteras inte särskilt. Med gamla respektive tidigare föreskrifter och allmänna råd avses reglerna i finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2002:22) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag.

1 kap. Tillämpningsområde

1 kap. 1 §

Ändringarna innebär att redovisningsföreskrifternas tillämpningsområde mera direkt knutits till tillämpningsområdet för ÅRKL. Därigenom framgår tydligare att också institut för elektroniska pengar, som är kreditinstitut enligt ÅRKL, ska tillämpa reglerna. Vidare har definitionerna av institut överförts till en annan paragraf.

Övriga ändringar är också av mera formellt slag. En ändring i *första stycket* beror på att institut inte längre är skyldiga att upprätta årsbokslut vid sidan av årsredovisningen.

En justering i tidigare fjärde stycket beror på att samma sak numera (se SFS 2001:1187) följer av 14 § lagen (1992:160) om utländska filialer (filiallagen). Vidare har bestämmelserna om tillämpningsområdet för alla filialer sammanförts till *tredje stycket*. Av 14 § filiallagen framgår när filialer måste upprätta årsredovisningen eller årsbokslut. Redan av 6 kap. i dessa föreskrifter framgår att en förvaltningsberättelse bara behövs när en årsredovisning upprättas.

Allmänna råden i punkterna 1-3 till 1 kap. 1 § har bara förtydligats och justerats redaktionellt.

I allmänna råden *punkten 4* har ett tillägg gjorts i punktens andra stycke. Genom tillägget framgår tydligare att mindre kreditinstitut och värdepappersbolag får tillämpa rekommendationer från RR samt att de i annat fall bör tillämpa BFN:s tillämpningsnormering av rådets rekommendationer.

Punkten 5 i allmänna råden under 1 kap. 1 § har ändrat på följande sätt. Reglerna i gamla tredje och fjärde stycket har utgått eftersom inga avsättningar behöver göras till en fond för orealiserade vinster under bundet eget kapital när institut värderar finansiella instrument till verkligt värde enligt den nya lagstiftningen. Dessutom har ett undantag från RR 27 (som motsvarar IAS 32) införts som en ny *punkt e*. Det motiveras av att institut som tillämpar de nya redovisningsföreskrifterna ska tillämpa regler i bilaga 5 som motsvarar IAS 32.

1 kap. 2 §

Definitionen av kreditinstitut (institut) har utan saklig ändring överförs från 1 § samtidigt som det förtydligats att begreppet kreditinstitut även omfattar finansiella holdingföretag när dessa tillämpar 7 kap. dessa föreskrifter och filialer när dessa tillämpar 1-4 kap. och 6 kap. i årsredovisningen eller årsbokslutet.

1 kap. 3 §

Regler i äldre 1 kap. 2 § har överförts till förevarande paragraf. Dispensmöjligheten som behandlades i gamla andra stycket följer av lag och förordning. Därför erinras om dispensmöjligheten i ett allmänt råd istället för i en föreskrift.

2 kap. Allmänna bestämmelser om årsredovisningen

I kapitlet har paragraferna fått ändrade nummer till följd av att flera föreskrifter ersatts med allmänna råd i bilaga 4 och 5.

Allmänna råd under 2 kap. om finansiella instrument

Det nya allmänna rådet anger att reglerna i bilaga 4 och 5 ska tillämpas på finansiella instrument. I dessa bilagor finns allmänna råd om redovisningen av finansiella instrument som motsvarar IAS 32 och IAS 39. Dessa råd ska till följd av *första punkten första stycket* tillämpas vid redovisningen och värderingen av finansiella instrument i alla institut. Av rådet framgår att också andra regler i förevarande föreskrifter och allmänna råd kan få betydelse för redovisningen av finansiella instrument samt att sådana regler i förekommande fall gäller utöver eller istället för allmänna råden i bilagorna.

I första punkten *andra stycket* finns vissa mera formella anpassningsregler.

I *tredje stycket* anges hur olika hänvisningar i bilagorna ska tillämpas. Istället för olika IAS ska enligt stycket andra motsvarade regler som gäller för institutet tillämpas. Det kan i första hand vara fråga om regler i lag eller i dessa föreskrifter och allmänna råd. Det kan i andra hand också vara fråga om regler i allmänna råd från Bokföringsnämnden eller rekommendationer från Redovisningsrådet.

Att förevarande föreskrifter och allmänna råd innehåller särskilda ikraftträdandebestämmelse som gäller före de som finns i bilagorna erinras det om i första punkten *fjärde stycket*.

I *andra punkten* finns en särregel i förhållande till IAS 32-regler i bilaga 4. Allmänna rådet innebär ett undantag från p. 18-22. Undantaget innebär att utgivna egetkapitalinstrument som avser vad som legalt ska klassificeras som eget kapital inte ska klassificeras som en skuld hos utgivaren, trots att instrumentet enligt sin ekonomiska innebörd är en skuld. Undantaget klargör att bl.a. instrument för bildande eller ökning av grundfond och garantifond i sparbanker inte behöver klassificeras som en skuld hos banken, även om instrumentet till sin ekonomiska innebörd skulle vara att bedöma som en

finansiell skuld enligt IAS 32 (jfr 2 kap. 2 § samt 5 kap. 1 och 7 §§ sparbankslagen [1987:619] och 5 kap. 4 § 4 ÅRKL). Detsamma gäller instrument avseende medlemsinsatser och förlagsinsatser i medlemsbanker och kreditmarknadsföreningar (jfr 4 kap. 1 § och 5 kap. lagen [1987:667] om ekonomiska föreningar samt 5 kap. 4 § 5 ÅRKL). Undantaget får även betydelse för sådana preferensaktier som annars ska klassificeras som skuldinstrument hos utgivaren (jfr p. 22 bilaga 5). Undantaget från p. 18-22 i bilaga 4 innebär att institutet inte heller behöver tillämpa p. 30-32, som anger att utdelningen på berörda instrumentet ska redovisas som ränta.

Undantaget i andra punkten gäller däremot inte redovisningen av instrumentet hos innehavaren,

Tredje punkten innehåller vissa särregler i förhållande till IAS 39-reglerna i bilaga 5. Bakgrunden till regeln i *punkten a)* är följande. Äldre föreskrifter och allmänna råd i 2 kap. 1-3 §§ har ersatts av nya regler i p. 30 bilaga 5 som även tillåter likviddagsredovisning. Som en särregel i förhållande till IAS förordas att en affärsdagsredovisning alltjämt bör väljas för avistaavtal. Vidare har äldre föreskrifter om vad som avses med avistatransaktioner på den svenska marknaden behållits såsom ett allmänt råd.

Allmänna rådet i *punkten b)* innebär att andelar i dotterföretag m.m. aldrig ska värderas enligt värderingsprincipen ”till verkligt värde”. Detta skulle annars kunna bli fallet. Av bilaga 5 och IAS 39 p. 1 (a) framgår nämligen att reglerna där ska tillämpas på dotterföretag, intresseföretag eller joint venture, som (a) anskaffas och innehas endast i syfte att avyttras inom en nära framtid eller (b) då betydande och varaktiga hinder i väsentlig grad begränsar möjligheten att överföra medel till investeraren. Eftersom undantaget endast gäller värderingsreglerna i p. 69 ska övriga regler i bilagan i förekommande fall tillämpas på sådana innehav, t.ex. reglerna om första redovisningen i p. 27.

Undantaget i *punkten c)* motiveras enbart av att inte alla institut behöver ha en särskild del i redovisningen som visar förändringarna inom eget kapital (se p. 70 RR 22, Utformning av finansiella rapporter, som gäller för noterade institut enligt punkten 3 allmänna råd under 1 kap. 1 §). Däremot innebär paragrafen inget undantag från kravet att redovisa själva förändringarna inom eget kapital med upplysningar om dessa i en not.

Avvikelsen i *punkten d)* motiveras av att sparbanker inte redovisar balanserade vinstmedel inom eget kapital enligt 5 kap. 4 § ÅRKL.

I *punkten e)* erinras om det särskilda undantaget i 7 kap. som bara gäller för en koncernredovisning (se kommentaren till 7 kap. 1 §).

Allmänna rådet till gamla 2 kap. 3 § anger att avistaavtal redovisas i balansräkningen vid den tidpunkt då de väsentliga riskerna och rättigheterna gått över från en part till en annan. Vidare angavs att 2 § innebär att verkliga värdet för options-, termins- eller swapavtal behandlas enligt gällande värderingsregler i bokslut från och med affärsdagen. Allmänna rådet har utgått eftersom motsvarande regler framgår av bilaga 5 (p. 27 och 30).

Gamla 2 kap. 4 § har ersatts av nya regler i p. 33-41 bilaga 4. Ändringen innebär att en nettoredovisning förordas när förutsättningarna är uppfyllda. Vidare gäller de allmänna förutsättningarna även för fordringar och skulder i

förhållande till clearingorganisationer. Avsiktsvillkoret gäller även för transaktioner på valutamarknaden. Eftersom t.ex. VPC inte har tillstånd att inträda som part eller garant för att ta över ansvaret för förpliktelsers fullgörande, torde inte ett mellanhavande med VPC uppfylla kraven för en nettoredovisning av finansiella tillgångar och skulder enligt p. 33-41 i bilaga 4. Redan enligt lag gäller att bruttobeloppen ska anges i not (se 2 kap. 2 § ÅRKL och 2 kap. 4 § andra stycket ÅRL).

2 kap. 1 §

Denna paragraf har bara fått en ändrad numrering. Samma gäller övriga paragrafer i kapitlet.

2 kap. 2 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att ett undantag från en redovisning inom linjen ska göras för det fall garantin utgör ett åtagande (jfr IGC 30-1) och ska redovisas i balansräkningen. Om det är fråga om en finansiell garanti kan den dock vara undantagen från reglerna i bilaga 5 i vissa fall enligt p. 1 (f) i bilagan.

2 kap. 4 §

En formell ändring har gjorts. Det förtydligas att definitionen av övertagen egendom även gäller vid tillämpningen av allmänna råden.

2 kap. 6 §

Paragrafen motsvarar delvis gamla 2 kap. 10 §.

Gamla första och andra stycket i föreskriften har utgått med anledning av att regler om när finansiella tillgångar ska tas upp respektive bokas bort tagits in i bilaga 5 (jfr p. 27 och 35). Det är också tveksamt om föreskriften i tidigare andra stycket – att ett utlånat värdepapper som inte kan antas bli återlämnat ska omklassificeras till utlåning och skrivas ned för befarade kreditförluster – är förenlig med IAS 39.

I paragrafen har begreppet värdepapper ersatts av begreppet finansiella instrument. Detsamma gäller *allmänna rådet* till paragrafen.

2 kap. 7 §

Paragrafen motsvarar gamla 2 kap. 11 §. I paragrafen och i allmänna rådet till paragrafen har begreppet värdepapper ersatts av begreppet finansiella instrument. Vidare hänvisas till nyttillkomna regler om värdering av finansiella instrument i lag och allmänna råd.

Gamla 2 kap. 12 § om sammansatta instrument och allmänna rådet till paragrafen har utgått. Bestämmelsen har ersatts av nya regler p. 22-26 bilaga 5

om avskiljande av inbäddade derivat från värdekontraktet under vissa förutsättningar.

Allmänna råd under 2 kap. 7 § om värdepapperisering

Äldre första och andra stycket som förklarar vad värdepapperisering är och att reglerna om redovisningen är under utveckling internationellt har utgått. Vad värdepapperisering är definieras istället i p. 10 bilaga 5.

Allmänna rådet har vidare kompletterats med hänvisningar till regler om redovisning vid värdepapperisering i bl.a. p. 47 och 50 bilaga 5.

3 kap. Balansräkning och resultaträkning

Allmänna råd under 3 kap. 1 § om jämförelsetal m.m.

I det nya allmänna rådet erinras om att lagstiftningen innehåller vissa regler om lämnande av jämförelsetal vid byte av redovisningsprincip som gäller även vid övergång till nya regler för redovisning och värdering av finansiella instrument. Vidare erinras om att det finns övergångsregler i bilagorna vid tillämpningen första gången av nya redovisningsregler för finansiella instrument. Det erinras också om att det finns en redovisningsstandard från IFRS om tillämpningen första gången av samtliga IAS-standarder (IFRS 1), som kan vara värdefull att beakta även i förevarande sammanhang.

I det nya allmänna rådet förordas också att en utförlig redogörelse lämnas för hur tillämpningen av de nya reglerna om redovisningen och värderingen av finansiella instrument kommit att förändra ställning och resultat jämfört med om äldre bestämmelser tillämpats. Upplysningarna ska lämnas för det första räkenskapsår som de nya bestämmelserna tillämpats.

4 kap. Värderingsregler

Paragraferna i kapitlet har fått en ändrad numrering. Till följd av detta har flera hänvisningar i 4 kap. ändrats.

I kapitlet har föreskrifterna och allmänna råden generellt anpassats för att vara förenliga med de nya värderingsreglerna för finansiella instrument i ÅRKL samt reglerna enligt IAS 32 och IAS 39 i bilaga 4 och 5¹⁵. Dessa regler innebär sammanfattningsvis följande:

- *”Lånefordringar och kundfordringar som härrör från företaget”* (och som inte skapas i avsikt att säljas direkt eller på kort sikt) ska värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet (jfr *”loans originated by the entity...other than those that are originated with the intent to be sold immediately or in the short term, which should be classified as held for trading”*).

¹⁵ Av allmänna råd om finansiella instrument under 2 kap. framgår vissa mindre avvikelser i förhållande till IAS-reglerna i bilaga 4 och 5.

- Tillgångsinstrument som inte är derivat och som avses att innehas till förfall ("*investeringar som hålls till förfall*") ska värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet (jfr "*held-to-maturity investments*").
- Finansiella tillgångar och skulder som innehas för handel ("*innehav för handel*") ska värderas till verkligt värde (jfr "*trading*"). Derivat som inte används som säkringsinstrument ska alltid anses innehas för handel. Även derivat som är säkringsinstrument ska dock värderas till verkligt värde.
- "*Finansiella tillgångar som kan säljas*", dvs. tillgångsinstrument som varken utgör lånefordringar och kundfordringar som härrör från företaget, investeringar som hålls till förfall eller innehav för handel, ska värderas till verkligt värde (jfr "*available-for-sale financial assets*").
- Skuldinstrument som inte utgör innehav för handel och som inte är derivat, ska värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet. I bilaga 5 finns mera detaljerade regler om värderingen av finansiella instrument och vad som ingår i de olika värderingskategorierna.

Trots vad som angetts ovan får följande finansiella instrument inte värderas till verkligt värde:

- Andelar i dotterföretag, intresseföretag eller samriskföretag (jfr 4 kap. 14 b § första stycket 3).
- Egna aktier eller andra egetkapitalinstrument som företaget självt gett ut (jfr 14 b § första stycket 4 och IAS 39 p. 1 (e): "*equity instruments issued by the reporting enterprise*").
- Avtal om villkorad ersättning i samband med förvärv och samgåenden (jfr 4 kap. 14 b § första stycket 5 och IAS 39 p. 1 (g): "*contracts for contingent consideration in a business combination*").
- Andra finansiella instrument som är av sådan särskild karaktär att de enligt vad som är allmänt accepterat inte bör värderas till verkligt värde är också undantagna (jfr 4 kap. 14 b § första stycket 7 ÅRL och undantagen i IAS 39 p. 1 (f) och (h)).
- Ett generellt undantag gäller också för finansiella instrument när det inte går att bestämma ett tillförlitligt värde (jfr 14 kap. 14 b § andra stycket och IAS 39 p. 69).

Finansiella instrument som inte får värderas till verkligt värde ska värderas enligt ordinarie värderingsregler för anläggningstillgångar och omsättningstillgångar. Detta följer av 4 kap. 3 och 9 §§ ÅRL som gäller enligt 4 kap. 1 § ÅRKL (jfr prop. 2002/03:121 s. 44 och 73).

Allmänna råd under 4 kap. om klassificering av anläggningstillgångar och omsättningstillgångar

I ändrade *första stycket* i allmänna rådet behandlas hur indelningen i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar bör bedömas med hänsyn till indelningen i olika värderingskategorier enligt bilaga 5. Rådet har anpassats i förhållande till äldre regler eftersom klassificeringen av lånefordringar i olika värderingskategorier är av primär betydelse i värderingssammanhang (jfr p. 10

bilaga 5). Reglerna innebär i sak inga väsentliga skillnader jämfört med hur uppdelningen i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar gjorts tidigare (jfr den allmänna motiveringen, avsnitt 3.2).

Av nya *andra stycket* framgår hur en närmare värdering bör ske för finansiella instrument som inte tillförlitligt kan värderas till verkligt värde enligt 4 kap. 14 a § ÅRL. Rådet motsvarar grundprinciper i IAS 39 p. 73 som tagits in i p. 73 bilaga 5.

De äldre allmänna råden om förutsättningarna för omklassificering av finansiella tillgångar mellan anläggningstillgångar och omsättningstillgångar har utgått. Det är en följd av att regler om byte mellan olika värderingskategorier enligt IAS tagits in i bilaga 5 (jfr p. 90-93). Ett byte av värderingskategori kan i sin tur medföra att tillgången även ska omklassificeras från anläggningstillgång till en omsättningstillgång vid tillämpningen av nya första stycket i allmänna rådet. Redan av 2 kap. 2 § ÅRKL (jfr 2 kap. 4 § andra stycket ÅRL) följer att ett institut ska lämna upplysningar i not om skälen för och innebörden av omklassificeringar som gjorts under räkenskapsåret.

De tidigare allmänna råden som erinrar om lagens alternativa värderingsprinciper för överlåtbara värdepapper har utgått. Nya tvingande lagregler om värdering av vissa finansiella instrument till verkligt värde tillämpas av de institut som tillämpar förevarande föreskrifter och allmänna råd.

Gamla allmänna rådet om när och hur verkligt värde kan fastställas har utgått till följd av att 4 kap. 1 § ÅRKL (jfr 4 kap. 14 a § andra stycket ÅRL) samt p. 79-82 bilaga 4 och p. 70 bilaga 5 ger närmare regler om detta.

4 kap. 1 §

Paragrafen om klassificering av övertagen egendom har justerats med hänsyn till att viss övertagen egendom kan vara finansiella instrument. Sådan egendom ska enligt paragrafen klassas som en finansiell tillgång som kan säljas. Den värderas då till verkligt värde (jfr 4 kap. 1 och 2 §§ ÅRKL och 4 kap. 14 a § ÅRL). Övertagen egendom ska i detta fall också klassas om en omsättningstillgång.

Också i andra fall ska övertagen egendom klassas såsom omsättningstillgångar och då värderas enligt lägsta värdets princip. Det föreskrivs också hur anskaffningsvärdet ska beräknas när egendomen värderas enligt lägsta värdets princip. Föreskriften innebär att anskaffningsvärdet i dessa fall bestäms till nettoförsäljningsvärdet vid övertagandet, om detta är lägre än utgiften för förvärvet. I paragrafen har alltså ”verkligt värde” ersatts med ”nettoförsäljningsvärdet” i överensstämmelse med ändrad terminologi i 4 kap. 9 § ÅRL för värderingen av materiella tillgångar enligt lägsta värdets princip.

Hur anskaffningsvärdet ska bestämmas för finansiella instrument behandlas i p. 66 bilaga 5.

Ett tidigare allmänt råd som bara erinrar om innehållet i själva föreskriften har inte ansetts nödvändigt att behålla.

4 kap. 2 §

Föreskrifterna i tidigare 4 kap. 2-6 §§ har omarbetats och begränsats till materiella tillgångar som en följd av att regler om bestämmande av verkligt värde för finansiella instrument tagits in i bilaga 4 och 5. Ändringarna innebär främst att gamla 4 kap. 3 och 4 §§ – i den del som avser finansiella instrument – har utmönstrats och ersatts av regler i p. 95-102 bilaga 5. Ändringarna innebär bl.a. att senaste köpkurs används istället för senaste betalkurs. Av p. 100 bilaga 5 följer liksom tidigare att noterade kurser frångås om det föreligger särskilda förhållanden.

Nya 4 kap. 2 § motsvarar delvis gamla 4 kap. 5 §. Gamla första meningen har utgått eftersom lag innehåller bestämmelser om hur nettoförsäljningsvärdet ska bestämmas för materiella tillgångar och hur verkligt värde ska bestämmas för finansiella tillgångar (jfr 4 kap. 9 och 14 a §§ ÅRL). Däremot har behållits en regel om vad som är verkligt värde och försäljningsvärde för materiella tillgångar, vilket inte regleras i lag. Vid tillämpningen av olika upplysningsregler enligt Finansinspektionens redovisningsföreskrifter behöver nämligen verkligt värde bestämmas även för materiella tillgångar.

Paragrafen har således justerats med anledning av att den ska gälla för materiella tillgångar. Regeln om att verkligt värde på samma sätt som för finansiella tillgångar bestäms utifrån normala förhållanden har behållits. Vidare har tidigare 4 och 5 §§ sammanförts till en paragraf. I likhet med vad som gäller för finansiella tillgångar ska det verkliga värdet för materiella tillgångar bestämmas utan avdrag för beräknade försäljningskostnader. Den ändrade paragrafen innebär också att samma försäljningsvärde ska ligga till grund för beräkningen av materiella tillgångars nettoförsäljningsvärde och verkliga värde.

4 kap. 3 §

Paragrafen motsvarar tidigare 4 kap. 7 §. Begreppet verkligt värde har ersatts med nettoförsäljningsvärdet. Ändringen motiveras av ny terminologi i 4 kap. 9 § ÅRL och av ändringarna i 4 kap. 2 §. Bestämmelsen innebär att försäljningsvärdet för övertagna fastigheter ska bestämmas på samma sätt såväl vid värderingen till nettoförsäljningsvärdet som vid upplysningar om fastigheternas verkliga värde.

4 kap. 4 §

Paragrafen motsvarar i sak gamla 4 kap. 8 §. I det nya *första stycket* förtydligas dock att reglerna om värderingen av lånefordringar i paragrafen och 4 a-4 e §§ FFFS endast tillämpas på sådana lånefordringar – enligt definitionen i allmänna rådet till 4 kap. – som ingår i de värderingskategorier som ska värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet. Ändringen har gjorts för att övergångsvis behålla hittills gällande värderingsregler för lånefordringar men ändå samordna dessa med de nya regler som tagits in i bilaga 5. I sak ska inte detta medföra några skillnader i värderingen. Gällande värderingsregler för lånefordringar innehåller dock tydligare bestämmelser om klassificeringen av osäkra fordringar samt konkreta tidsgränser för när nedskrivningar ska övervägas.

För sådana fordringar som inte omfattas av bestämmelserna i 4 kap. 4 § första stycket och 4 a-4 e §§ tillämpas istället reglerna i bilaga 5. I bilagan finns också vissa kompletterande regler om värderingen av lånefordringar som omfattas av 4 a-4 e §§, bl.a. om beaktande av gällande marknadsränta i p. 76. Detta erinras det om i ett nytt allmänt råd.

I *fjärde stycket* har en hänvisning till gamla 12 § utgått eftersom den paragrafen utmönstrats.

4 kap. 4 b §

Bestämmelsen i *andra stycket* har ändrats på så sätt att verkligt värde ersatts med ”värde”. Detta är en följd av att termen verkligt värde i ÅRL begränsats till ett värde utan avdrag för försäljningskostnader (jfr även ändringen i tredje stycket).

Paragrafens *tredje stycke* om värdering av säkerheter hänvisade tidigare till föreskrifterna om värderingen till verkligt värde som nu begränsats till materiella tillgångar. I sak samma regler som gällt tidigare har tills vidare behållits genom att det direkt anges att säkerheterna ska värderas till nettoförsäljningsvärdet.

Det tidigare sista stycket angav att det observerbara marknadsvärdet för en lånefordran enligt metod c skulle bestämmas enligt 2-6 §§. Stycket har utgått med anledning av att reglerna om beräkning av verkligt värde för finansiella tillgångar tagits in i bilaga 4. Någon hänvisning till bilagan har inte ansetts nödvändig eftersom den inte innehåller några detaljerade regler om hur det observerbara marknadsvärdet för lånefordringar bestäms (se närmast p. 113 bilaga 5).

4 kap. 4 e §

Bestämmelserna i paragrafen, som motsvarar tidigare 4 kap. 8 e §, har förtydligats för att inte överensstämelsen med IAS 39 ska kunna ifrågasättas. Enligt IASB krävs inte att händelser och omständigheter som föranleder nedskrivningen också ska vara kända på balansdagen.

Allmänna råd under 4 kap. 6 § om säkringsredovisning

Föreskrifterna i gamla 4 kap. 11 § om värdering av derivatinstrument till verkligt värde eller enligt lägsta värdets princip, med undantag för instrument som säkringsredovisas, har utgått. En värdering av derivat enligt lägsta värdets princip är inte förenlig med 4 kap. 1 och 2 §§ ÅRKL (jfr 4 kap. 14 a § ÅRL).

Allmänna rådet om förutsättningarna för tillämpningen av säkringsredovisning har utgått på grund av att regler om säkringsredovisning tagits in i bilaga 5. I allmänna rådet hänvisas istället till dessa regler. Borttagande av vissa regler föranleds också av att den nya lagstiftningen och IAS 39 under vissa förutsättningar tillåter säkring av förväntade framtida transaktioner inom ramen för säkring av framtida kassaflöden (jfr p. 137 bilaga 5). Ett allmänt råd har också utgått på grund av att den nya lagstiftningen och IASB inte medger en

säkringsredovisning med anskaffningsvärdering. Att en säkringsredovisning ska avbrytas under vissa förutsättningar och att eventuella interna säkringar ska elimineras gäller dock alltså enligt nya regler i bilaga 5 (se p. 134 och 156).

Allmänna råd under 4 kap. 6 § om periodisering av ränta

Föreskrifterna i gamla 4 kap. 12 § om periodisering av ränta för fordringar har utgått. Första och andra stycket i den paragrafen har utgått till följd av att allmänna regler om periodisering av ränta enligt effektivräntemetoden tagits in p. 73 bilaga 5.

Tredje stycket har utgått till följd av att motsvarande regler för beräkningen av anskaffningsvärdet intagits i p. 66 samma bilaga.

Sista stycket i gamla 4 kap. 12 §, som erinrar om möjligheten att med stöd av en lagbestämmelse underlåta en periodisering av ränta, har också utgått. Detta motiveras av att regeln kan tolkas motsatsvis och så som att förenklingar för oväsentliga belopp inte kan ske i andra fall.

Motsvarande ändringar som för 4 kap. 12 § har gjorts beträffande tidigare 4 kap. 13 § om periodisering av ränta för skulder.

Däremot har nuvarande branschanpassade allmänna råd om när en periodisering av ränta för fordringar och skulder vanligtvis kan underlåtas för lånefordringar och inlåning behållits. Sådana undantag har såvitt avser överkurs- och underkurs uttryckligt stöd i 4 kap. 5 § tredje stycket ÅRKL och i övrigt stöd i väsentlighetsprinciper enligt ÅRKL och IASB. Även exemplet om periodisering av finansieringskostnaden för en skuld har behållits.

4 kap. 7 §

Paragrafen motsvarar i allt väsentligt gamla 4 kap. 14 §.

I första stycket allmänna rådet till paragrafen har begreppet värdepapper ersatts av begreppet finansiella instrument. I andra stycket har hänvisningarna till gamla 4 kap. 12 och 13 §§ utgått. Ändringarna är följdändringar till följd av att dessa föreskrifter utgått och ersatts av regler i bl.a. p. 73 och 76 bilaga 5.

4 kap. 8 §

Paragrafen motsvarar i sak gamla 4 kap. 15 §. Endast en hänvisning har ändrats till följd av ny paragrafindelning.

4 kap. 9 §

Första stycket i allmänna rådet till paragrafen som angav att bl.a. andelar som är anläggningstillgångar bör omräknas efter anskaffningskursen vid förvärvet har ändrats. Istället anges att detta bör gälla för sådana andelar som värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet.

I allmänna rådets andra stycke har hänvisningen till IAS 21, The effects of changes in foreign exchange rates (revised 1993), ersatts med en hänvisning till

RR 8, Redovisning av effekter av ändrade valutakurser. Den senare rekommendationen motsvarar dock i allt väsentligt IAS 21 och bör enligt allmänna råd under 1 kap. 1 § punkten 3 tillämpas av åtminstone noterade och större onoterade institut.

5 kap. Tilläggsupplysningar

I kapitlet har flera paragrafer fått en ändrad numrering. Vidare har ett antal hänvisningar justerats till följd av ändringar i 4 och 5 kap.

5 kap. 4 §

Den tidigare föreskriften i paragrafen anger att institut för innehav av värdepapper och lånefordringar ska ange uppdelningen på anläggningstillgångar och omsättningstillgångar. Föreskrifterna har justerats så att flertalet tillgångsposter istället ska anges uppdelat på olika värderingskategorier enligt p. 10 bilaga 5 samt tillämpade värderingsprinciper. Enligt paragrafen ska också skulder delas upp på sådana som innehas för handel och övriga skulder.

5 kap. 10, 10 a och 10 b §§

Ändringarna innebär att upplysningsreglerna anknyter till sådana lånefordringar som värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet enligt 4 kap. 4 § första stycket.

5 kap. 18 §

Paragrafen behandlar olika upplysningar som ska lämnas inom linjen. I exemplet i allmänna rådet till paragrafen har begreppet värdepapper ersatts med termen finansiella instrument.

5 kap. 21 §

Paragrafen har justerats med anledning av att fonden för orealiserade vinster utgått. De upplysningar som tidigare lämnats om denna fond, dvs. till vilka balansposter fonden hänför sig, ska enligt paragrafen istället lämnas för den nya fonden för verkligt värde. De belopp i fonden för verkligt värde som avser nettoinvesteringar i utländska verksamheter är svåra att fördela på olika balansposter på ett meningsfullt sätt. Därför behöver enligt paragrafen endast övriga värden i fonden delas upp på olika balansposter.

5 kap. 22 §

Paragrafen har justerats i förhållande till tidigare på grund av att regler om upplysningar om verkligt värde på finansiella tillgångar och finansiella skulder

tagits in i främst p. 77 bilaga 4 och p. 166 bilaga 5. Den ändrade *föreskriften* behandlar därför bara upplysningar om icke-finansiella tillgångar. Upplysningarna om icke-finansiella tillgångar ska enligt paragrafen avse deras verkliga värden, dvs. ett försiktigt beräknat försäljningsvärde utan avdrag för beräknade försäljningskostnader (jfr 4 kap. 2 §).

Tidigare tredje stycket i föreskriften har utgått. Detta beror på att reglerna i 4 kap. 4 § om särskilda justeringar vid värderingen har utgått.

Gamla första-tredje stycket i allmänna rådet till paragrafen har också utgått. Detta beror på att liknande regler tagits in i bilaga 4 och 5.

I ett nytt *allmänt råd* till paragrafen hänvisas till sådana regler i bilagorna som är av betydelse för upplysningarna om verkligt värde på finansiella tillgångar och skulder. Upplysningarna om positiva och negativa positioner utanför balansräkningen kan få betydelse för vissa instrument som inte omfattas av reglerna i bilaga 5 (jfr kommentaren till 5 kap. 23 §).

Allmänna råd under 5 kap. 22 § om upplysningar om bokförda över- och undervärden

Upplysningsregeln om bokförda övervärden på finansiella tillgångar i tidigare 5 kap. 23 § har utgått, eftersom motsvarande upplysningsregel följer av allmänna råd i p. 88 bilaga 4 och p. 166 bilaga 5. Nämda bilagor innehåller dock inte några upplysningsregler om bokförda undervärden för skulder. Nuvarande föreskrift om upplysningar om undervärden för skulder har därför behållits som ett allmänt råd. Detta motiveras av att upplysningskraven om övervärden på tillgångar tagits in som ett allmänt råd.

Allmänna råd under 5 kap. 22 § om särskilda upplysningar om derivat

Tidigare 5 kap. 24 § behandlar upplysningar om omfattningen, typen och viktiga avtalsvillkor för finansiella instrument. Föreskriften har utgått eftersom motsvarande upplysningskrav följer av ny lagstiftning och kompletterande allmänna råd i p. 42 bilaga 4. I ett nytt *allmänt råd* erinras om dessa regler.

Föreskrifterna i tidigare 5 kap. 25 § behandlar upplysningar om derivat. Upplysningskraven i den paragrafens första och andra stycke har utgått, eftersom motsvarande regler följer av 5 kap. 1 § ÅRKL (jfr 5 kap. 4 a § tredje stycket ÅRL). Det tidigare tredje stycket har utgått på grund av att motsvarande upplysningar måste lämnas enligt nya 5 kap. 41 §.

5 kap. 23 §

Paragrafen motsvarar tidigare 5 kap. 26 §.

Ändringen i *första stycket* motiveras av att derivat på grund av nya regler i bilaga 5 (jfr p. 28) som regel ska tas in i balansräkningen. Vissa derivat kan emellertid vara en finansiell tillgång eller skuld som inte ska tas in i balansräkningen. Det kan gälla sådana optioner och liknande finansiella instrument som är undantagna från en värdering till verkligt värde enligt 4 kap. 14 b § ÅRL, t.ex. optioner i egna aktier och s.k. väderderivat (jfr p. 1 (c) och

(f) bilaga 5). Några derivat som *delvis* ska tas upp i balansräkningen torde däremot inte finnas. Paragrafen har därför justerats med anledning av detta.

Gamla andra stycket i föreskriften har utgått på grund av att nya upplysningsregler, som är anpassade till de nya reglerna om förutsättningarna för och tillämpningen av säkringsredovisning, tagits in i p. 91-93 bilaga 4 och p. 169 bilaga 5.

Matrisen i allmänna rådet har justerats med hänsyn till att derivat som regel ska värderas till verkligt värde och därmed tas upp i balansräkningen. Upplysningar om värdet på derivatinstrument som inte tas upp i balansräkningen kan avse de som nämnts ovan. Matrisen har också kompletterats för att ge exempel på hur lagkravet i 5 kap. 3 § 4 ÅRKL kan fullgöras. Enligt den bestämmelsen ska upplysningar lämnas om hur stor del av olika tillgångsposter som värderas enligt olika värderingsprinciper.

5 kap. 25 §

Allmänna rådet till paragrafen om specificering av ränteintäkter har justerats som en följd av att indelningen i anläggnings- och omsättningstillgångar har mindre betydelse för hur finansiella instrument ska värderas. Istället anges att ränteintäkterna bör specificeras på hur stor del som avser finansiella instrument som värderats till verkligt värde.

5 kap. 28 §

I allmänna rådet har ett exempel som numera är mindre relevant utgått.

5 kap. 29 §

Nya *tredje stycket* i paragrafen anger att särskilda upplysningar ska lämnas om vilka belopp i posten som överförts från fonden för verkligt värde. Det motiveras av att vissa värdeförändringar kan ha redovisats direkt mot fonden för verkligt värde som ska justeras för avsatta belopp, t.ex. när egendomen sålts.

I *allmänna rådet* till paragrafen har begreppet värdepapper ersatts med begreppet finansiellt instrument.

5 kap. 33 §

Upplysningen enligt nya *andra stycket* avseende övertagen egendom motiveras av att vissa värdeförändringar för finansiella instrument kan ha redovisats direkt mot fonden för verkligt värde vilken ska justeras för avsatta belopp, t.ex. när egendomen sålts. Institut ska enligt bestämmelsen i första hand ange vilka belopp avseende övertagen egendom som redovisats till fonden för verkligt värde utan att gå genom resultaträkningen. När ett belopp i fonden avseende övertagen egendom överförts från fonden för verkligt värde, t.ex. när egendomen sålts, ska detta belopp också anges enligt andra stycket. Vad som överförs till resultaträkningen och ingår i posten Värdeförändringar på

övertagen egendom ska då specificeras uppdelat på realiserat och orealiserat redan enligt första stycket.

Andra stycket får således bara betydelse för institut som redovisar värdeförändringar på finansiella tillgångar som kan säljas mot fonden för verkligt värde. Om värdeförändringar på finansiella tillgångar som kan säljas redovisas direkt i resultaträkningen tillämpas endast första stycket.

Det kan erinras om att nya 5 kap. 21 § innebär att fonden för verkligt värde ska delas upp på bl.a. tillgångsposten övertagen egendom.

5 kap. 35 §

Följdändringar har gjorts eftersom benämningarna på vissa poster justerats redaktionellt.

5 kap. 41 §

Föreskriften innebär att institut såsom tidigare ska lämna vissa upplysningar också om andra risker än finansiella risker. De upplysningar om finansiella risker som tidigare reglerats i paragrafen regleras numera i 5 kap. 1 § och 6 kap. 1 § ÅRKL (jfr 5 kap. 4 a § och 6 kap. 1 § tredje stycket ÅRL). Se även bl.a. p. 42 bilaga 4.

Vissa branschanpassade upplysningsregler om finansiella risker har behållits i *allmänna råd* till paragrafen. Till följd av *tredje stycket* i allmänna rådet lämnas upplysningarna i en not utöver de upplysningar om finansiella instrument som ska lämnas i förvaltningsberättelsen enligt 6 kap. 1 § ÅRKL (jfr 6 kap. 1 § tredje stycket ÅRL).

5 kap. 42 §

Föreskriften motsvarar gamla 5 kap. 44 §. Paragrafens *femte stycke* har kompletterats med regler om uppdelning på sådana längre räntebindingstider som tidigare framgick endast som ett exempel i allmänna råden till paragrafen.

Paragrafens tidigare sjätte stycke om att ange exponeringen för vissa återstående räntebindingstider har utgått, eftersom motsvarande upplysningar bör lämnas enligt nya regler i p. 56 (a) bilaga 4.

Allmänna rådets tidigare sjätte stycke – om att ange effektiva räntesatser för lämpliga kategorier av tillgångar och skulder – har utgått. Det är en följd av att liknande upplysningar bör lämnas enligt nya regler i bilaga 4 (jfr p. 56 (b) och 62).

Allmänna rådets tidigare åttonde och nionde stycke har utgått med hänsyn till att nuvarande allmänna råd inte är helt förenliga med paragrafens femte stycke, som anger att en uppdelning minst ska göras på vissa räntebindingstider. Gamla reglerna i de allmänna råden om specificering av räntebindingstider mellan 5-10 år och längre än 10 år har, såsom framgått ovan, tagits in i en föreskrift.

Sista stycket i allmänna rådet har justerats eftersom regler om upplysningar om ränterisker enligt IAS 32 tagits in som allmänna råd i bilaga 4. I stycket hänvisas dit.

Allmänna rådet under 5 kap. 42 § om kreditrisker

Tidigare 4 kap. 44 c § om information om exponeringen för kreditrisk har utgått och ersatts av motsvarande regler i p. 66 bilaga 4. Nuvarande regler om att lämna upplysningar om exponeringar för kreditrisker med beaktande av säkerheter har behållits som ett *allmänt råd*, eftersom detta inte direkt följer av reglerna i bilaga 4.

Tidigare allmänna rådet i andra stycket om kreditrisk fördelat på olika motparter m.m. har ersatts av i sak motsvarande regler i p. 75 och 76 bilaga 4.

Allmänna råd under 5 kap. 42 § om värdepapperisering

Tidigare bestämmelser i 5 kap. 45 § innebär att den som gjort en värdepapperisering ska belysa väsentliga risker och ekonomiska relationer som uppstått. Föreskriften har utgått på grund av att motsvarande upplysningsregler om värdepapperiserings- och återköpsavtal tagits in i p. 170 (d) bilaga 5.

Allmänna rådet till gamla 5 kap. 45 § har dock behållits eftersom det där förordas mera detaljerade upplysningar om värdepapperiseringar än i bilaga 5. Vissa upplysningar om tillämpade värderingsprinciper vid värdepapperiseringar behandlas i p. 53 (a) bilaga 4.

5 kap. 44 §

Paragrafen motsvarar gamla 5 kap. 47 §. I *allmänna rådet* till paragrafen har exemplet att upplysningar lämnas om principerna för klassificeringen av finansiella tillgångar som anläggningstillgångar tagits bort. Sådana upplysningar har mindre betydelse än förut.

Allmänna rådet till paragrafen om upplysningar om lånefordringar som är anläggningstillgångar har justerats med hänsyn till de ändringar som gjorts i 4 kap. 4 §. Upplysningarna ska avse sådana lånefordringar som värderas till upplupet anskaffningsvärde.

Gamla allmänna rådet under 5 kap. 44 § om lån till ledande befattningshavare har utgått eftersom det i sak motsvarar regler som följer av 5 kap. 1 § ÅRKL (jfr 5 kap. 12 § ÅRL).

Allmänna råd under 5 kap. 45 § om upplysningar om övergången till internationella redovisningsstandarder

Ett nytt allmänt råd har tillkommit under paragrafen. Rådet behandlar såväl upplysningar av kvalitativ art som av kvantitativ art om övergången till IAS/IFRS-standarder. Upplysningarna behöver endast lämnas av institut noterade på en reglerad marknad (jfr artikel 4 i IAS-förordningen). Av 7 kap. 1 § följer att samma information ska lämnas för koncernen i

koncernredovisningen. Av ett nytt allmänt råd under 9 kap. 7 § följer att översiktliga upplysningar om detta ska lämnas även i en delårsrapport.

7 kap. Koncernredovisning

7 kap. 1 §

Ändringen i *första stycket första ledet* innebär att ”bestämmelserna” ersatts med ”föreskrifterna och allmänna råden”. Ändringen är av mera formellt slag och motiveras av att samma ändring gjorts i 1 kap. 1 §.

Ändringen i *andra ledet* innebär att hänvisningen till gamla 8 kap. om delårsrapporter utgår. De regler som ska tillämpas i en delårsrapport för koncernen följer redan av föreskrifterna om delårsrapporter i nya 9 kap. (tidigare 8 kap.).

Det nya *andra stycket* är motiverat av att vissa värderingsregler m.m. i RR 29, Ersättningar till anställda – som tillämpas i koncernredovisningen från och med den 1 januari 2004 av noterade företag – avviker från motsvarande regler i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd. För att beakta denna konflikt föreskrivs ett undantag som innebär att reglerna i RR 29 får tillämpas i koncernredovisningen framför föreskrifter och allmänna råd från Finansinspektionen. Det får betydelse främst för värderingsreglerna om pensionsförpliktelser. Även reglerna om tilläggsupplysningarna och redovisningen i balansräkningen eller resultaträkningen kan vara av sådant slag att de inte passar när RR 29 tillämpas.

Allmänna råden till 7 kap. 1 § är nya.

Det första allmänna rådet förtydligar det nya andra stycket i paragrafen.

Det andra allmänna rådet behandlar hur institut kan beakta försäkringsavtal i konsoliderade försäkringsföretag vid tillämpningen av nya värderingsregler om finansiella instrument. Rådet utgör ett undantag från p. 1 d bilaga 5. Det innebär att reglerna om finansiella instrument i bilaga 5 bara gäller för derivat som är inbäddade i vissa försäkringsföretags försäkringsavtal. Hänvisningen till 2 kap. 10 § Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsbolag innebär att reglerna i bilaga 5 bara behöver tillämpas på direktförsäkringsföretags återförsäkringsavtal avseende skadeförsäkring. Sådana avtal bedöms alltså med hänsyn till reglerna om s.k. inbäddade derivat. I förekommande fall bör därför det inbäddade derivatet i sådana försäkringsavtal separeras och värderas för sig som ett finansiellt instrument enligt reglerna i bilaga 5.

8 kap. Insändande av årsredovisning till Finansinspektionen

8 kap. 1 §

I kapitlet fanns tidigare regler om delårsrapporter. Dessa har flyttats till 9 kap.

Föreskrifterna i 8 kap. 1 § behandlar inlämnande av årsredovisningen till Finansinspektionen för tillsyns- och statistikändamål. Reglerna har utan sakliga ändringar överförts till paragrafen från Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2003:5) om insändande av årsredovisningshandlingar.

I 8 kap. 5 § ÅRKL finns lagbestämmelser för alla institut om lämnande av årsredovisningen och revisionsberättelsen till en registreringsmyndighet för offentliggörande.

9 kap. Delårsrapport

Det nya 9 kap. innehåller sådana regler om delårsrapporter som tidigare fanns i 8 kap. Vissa hänvisningar har ändrats till följd av ny paragrafnumrering i 4 och 5 kap.

9 kap. 5 §

Benämningen på posten ”Värdejusteringar av finansiella anläggningstillgångar” har ändrats redaktionellt (jfr kommentaren till 15 och 16 §§ bilaga 2).

9 kap. 7 §

Det nya allmänna rådet förordar att sådana upplysningar som anges i 5 kap. 45 § lämnas även i en delårsrapport. Upplysningarna kan enligt rådet lämnas på ett mera översiktligt sätt än i årsredovisningen och koncernredovisningen.

9 kap. 9 §

Ändringen innebär endast att begreppet derivatinstrument ersatts med derivat. Ändringen är en anpassning till termerna i p. 10 bilaga 5.

9 kap. 10 §

Paragrafen reglerar insändande av delårsrapporten för tillsyns- och statistikändamål. Den har ändrats i sak på så sätt att endast en delårsrapport behöver ges in mot tidigare två. Paragrafen har i övrigt justerats rent redaktionellt för att närmare motsvara nya 8 kap. 1 §.

I 9 kap. 3 § ÅRKL finns bestämmelser om insändande av delårsrapporter till en registreringsmyndighet för offentliggörande.

Bilaga 1 Balansräkningens poster

4 §

Av 1 kap. 2 § framgår att finansiella holdingföretag ska definieras som ett kreditinstitut när sådana företag tillämpar bestämmelserna. I andra stycket har därför en ny *tredje punkt* införts. Undantaget klargör att finansiella holdingföretag inte ska behandlas som ett kreditinstitut när det gäller redovisningen i balansräkningen av utlåning till kreditinstitut.

13 §

Ett nytt undantag i *första punkten* medger att derivat med positivt värde redovisas under någon annan post än övriga tillgångar. Undantaget har införts på grund av att IAS inte innehåller något krav på att särredovisa derivat i balansräkningen, trots att instrumentet ska värderas separat. Undantaget kan framför allt få betydelse för s.k. inbäddade derivat.

I paragrafen har tidigare angetts att derivat som är relaterade till institutets egna aktier ska redovisas enligt 4 kap. 11 § och inte över fritt eget kapital enligt 5 kap. 1 § ÅRKL (jfr 5 kap. 14 § andra stycket ÅRL). Föreskriften föreslås borttagen eftersom det är tveksamt om en sådan redovisning är förenlig med IAS 39.

I *allmänna rådet* till paragrafen har reglerna om vad som hänförs till ett finansiellt instrument utgått. Det beror på att en definition av begreppet tagits in i bilaga 4 och 5 (se särskilt p. 10 bilaga 5).

Det nya *första stycket* i allmänna rådet har justerats med hänsyn till ändringarna i 18 §. Det *andra stycket* har anpassats med hänsyn till ändringar i föreskriften.

Ett allmänt råd utgår också på grund av att derivat inte längre kan säkringsredovisas med anskaffningsvärdering.

15 §

Ändringen i allmänna rådet till paragrafen är av motsvarande slag som den i 4 §.

18 §

Ändringarna är av motsvarande slag som de i 13 §.

27 §

Föreskriften har justerats och allmänna rådet till föreskriften har utgått med hänsyn till att en fond för orealiserade vinster inte behöver redovisas när finansiella instrument värderas till verkligt värde enligt de nya lagreglerna.

Bilaga 2 Resultaträkningens poster

2 §

Andra stycket har justerats med anledning av att regler om periodisering av ränta i 4 kap. 12 § har utgått. Liknande regler finns visserligen i allmänna råd till 4 kap. och i bilaga 5. Någon hänvisning dit har dock inte ansetts nödvändig.

Det tidigare första stycket i *allmänna rådet* till paragrafen förordar att terminspremier periodiseras enligt beskrivningen i p. 16 BFN R 7. Regeln har utgått eftersom det är tveksamt om den är förenlig med p. 144 bilaga 5 (jfr IGC164-1).

4 §

Ändringarna är av motsvarande slag som de i 2 §.

8 §

Första stycket i föreskriften om resultatföringen har anpassats till de nya värderingskategorier som ligger till grund för om finansiella instrument ska redovisas till verkligt värde eller med utgångspunkt i anskaffningsvärdet.

Andra stycket har tillkommit för att beakta att vissa värdeförändringar enligt lag ska eller får redovisas direkt mot fonden för verkligt värde inom eget kapital utan att påverka resultaträkningen. Sådana värdeförändringar tas upp på sätt som föreskrivs i första stycket p. 1 eller 3 först när beloppet ska återföras från fonden. Se 4 kap. 1 § ÅRKL och 4 kap. 14 d § ÅRL samt p. 51(b), 54 (b), 103 (b), 158 (a), 160, 163 (c) och 164 (a) bilaga 5.

Tidigare första och andra stycket i allmänna rådet har utgått eftersom en definition av finansiella instrument enligt IAS 32 och IAS 39 har tagits in i bilaga 4 (se främst p. 10 bilaga 5).

9 §

Paragrafen har anpassats till de nya värderingskategorier som ligger till grund för om finansiella instrument ska redovisas till verkligt värde eller med utgångspunkt i anskaffningsvärdet. Justeringar har också gjorts eftersom indelningen i anläggningstillgångar och omsättningstillgångar inte får samma betydelse för värderingen som tidigare.

14 §

Posten har justerats för att beakta att vissa värdeförändringar enligt lag får redovisas direkt mot fonden för verkligt värde inom eget kapital utan att påverka resultaträkningen. Sådana värdeförändringar ska tas upp på sätt som föreskrivs i punkten 2 först när beloppet ska återföras från fonden.

15 och 16 §§

Benämningarna på posterna ”Nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar” och ”Återföring av nedskrivningar av finansiella anläggningstillgångar” har ändrats rent redaktionellt. Ändringen innebär att ”anläggnings-” tagits bort. Ändringen motiveras av att indelningen i anläggnings- och omsättningstillgångar är av mindre betydelse för om finansiella tillgångar skall värderas med utgångspunkt i anskaffningsvärdet och därmed bli föremål för nedskrivningar. De nya reglerna innebär att vissa anläggningstillgångar, närmare bestämt långfristiga innehav av finansiella tillgångar som kan säljas, ska värderas till verkligt värde och därmed inte bli föremål för nedskrivningar på samma sätt som tidigare.

Bilaga 3 Resultaträkningens uppställningsform

Ändringarna är av samma slag som ändringarna i 15 och 16 §§ bilaga 2.

Vidare har vissa förtydliganden som tidigare framgått av noter tagits in som allmänna råd.

Bilaga 4 Finansiella instrument: Upplýsningar och klassificering

Bilagan är ny och motsvarar IAS 32 i svensk översättning. Inledande avsnitt om bakgrund och syfte har dock utgått i förhållande till originalversionen.

Vissa formella anpassningar och andra avvikelser i förhållande till reglerna i bilagan framgår av allmänna råd under 2 kap. om finansiella instrument.

Bilaga 5 Finansiella instrument: Redovisning och värdering

Bilagan är ny och motsvarar IAS 39 i svensk översättning. Inledande avsnitt om bakgrund och syfte har dock utgått i förhållande till originalversionen.

Vissa formella anpassningar och andra avvikelser i förhållande till reglerna i bilagan framgår av allmänna råd under 2 kap. om finansiella instrument. En avvikelse finns också i allmänna råd till 7 kap. 1 §.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av ikraftträdande- och övergångsföreskrifterna framgår att ett institut som med stöd av lagens övergångsregler tillämpar äldre lagregler om redovisning och värdering av finansiella instrument, ska tillämpa tidigare redovisningsföreskrifter (FFFS 2002:22). De institut som tillämpar de nya IAS-baserade lagreglerna om redovisning och värdering av finansiella instrument, ska däremot tillämpa de nya redovisningsföreskrifterna. Ett institut kan således inte välja att tillämpa de nya lagreglerna och de gamla redovisningsföreskrifterna.

Det kan också anmärkas att p. 95 bilaga 4 och p. 172 bilaga 5 innehåller särskilda övergångsregler för behandlingen av finansiella instrument när institut för första gången tillämpar reglerna i bilagorna. I nya allmänna råd

under 3 kap. 1 § FFFS finns också regler om jämförelsetal och upplysningar vid tillämpningen första gången av de nya reglerna om finansiella instrument.

Vissa nya föreskrifter och allmänna råd ska tillämpas trots att institutet annars tillämpar FFFS 2002:22. Det gäller först och främst de nya reglerna om upplysningarna om tillämpningen av IAS/IFRS-standarder. Dessa gäller dock endast sådana institut som avses i IAS-förordningen, dvs. sådana som har aktier eller skuldebrev noterade på en reglerad marknad (jfr SOU 2003:71 s. 74 f). Sådana upplysningar bör enligt övergångsreglerna lämnas redan för den redovisning som upprättas under år 2004 för räkenskapsåret 2003.

Även undantaget för koncernredovisningen när RR 29 tillämpas gäller för institut som annars tillämpar äldre redovisningsföreskrifter. Detsamma gäller nya 8 kap. 1 § om insändande av årsredovisningen till Finansinspektionen. Dessa regler motsvarar i sak tidigare föreskrifter (FFFS 2003:5) om insändande av årsredovisningshandlingar. De förtydliganden som har gjorts i nya 4 kap. 4 c § om nedskrivning av osäkra fordringar kan också gälla för alla institut.

5.2 Kommentarer till föreskrifter och allmänna råd (2003:13) om årsredovisning i försäkringsföretag

I redovisningsföreskrifterna för försäkringsföretag har endast ett par sakliga ändringar gjorts i förhållande till tidigare. Ändringsföreskriften FFFS 2003:6, som innebär utökade upplysningar om kapitalbas och erforderlig solvensmariginal för de försäkringsföretag som ska lämna solvensdeklarationer till Finansinspektionen, har också inarbetats i den nya redovisningsföreskriften.

1 kap. Tillämpningsområde

1 kap. 1 §

Ändringarna i föreskriften och allmänna råden är bara av redaktionellt slag.

4 kap. Värderingsregler

4 kap. 5 §

Allmänna rådet under paragrafen har justerats till följd av att begreppet nettoförsäljningsvärde införts i ÅRL. I lagen används begreppet verkligt värde numera för värdering av finansiella instrument utan avdrag för försäljningskostnader.

4 kap. 9 §

Paragrafen har kompletterats. I likhet med vad som gäller för finansiella tillgångar ska det verkliga värdet för materiella tillgångar bestämmas utan avdrag för beräknade försäljningskostnader.

5 kap. Tilläggsupplysningar

5 kap. 33 §

I föreskriften har en felaktig hänvisning rättats.

Allmänna råd under 5 kap. 42 § om upplysningar om övergången till internationella redovisningsstandarder

Ett nytt allmänt råd har tillkommit under paragrafen. Rådet behandlar såväl upplysningar av kvalitativ art som av kvantitativ art om övergången till IAS/IFRS-standarder. Upplysningarna gäller endast försäkringsföretag noterade på en reglerad marknad enligt artikel 4 i IAS-förordningen. Av 7 kap. 1 § följer att samma information ska lämnas för koncernen i

koncernredovisningen. Av ett nytt allmänt råd i 8 kap. följer att översiktliga upplysningar om detta ska lämnas även i en delårsrapport.

7 kap. Koncernredovisning

7 kap. 1 §

Ändringen i *första stycket* är av formellt slag.

Det nya *andra stycket* är motiverat av att vissa värderingsregler m.m. i RR 29, Ersättningar till anställda – som tillämpas i koncernredovisningen från och med den 1 januari 2004 av noterade företag – avviker från motsvarande regler i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd. För att beakta denna konflikt föreskrivs ett undantag som innebär att reglerna i RR 29 får tillämpas i koncernredovisningen framför föreskrifter och allmänna råd från Finansinspektionen. Det berör främst värderingsreglerna om pensionsavsättningar. Även ifråga om tilläggsupplysningarna och redovisningen i balansräkningen eller resultaträkningen kan föreskrifter och allmänna råd för årsredovisningen vara av sådant slag att de inte passar när RR 29 tillämpas. Paragrafens innebörd förtydligas i det nya allmänna rådet.

8 kap. Delårsrapport

8 kap. 5 §

Det nya allmänna rådet under paragrafen förordar att sådana upplysningar som anges i 5 kap. 42 § lämnas även i en delårsrapport. Upplysningarna kan lämnas på ett mera översiktligt sätt än i årsredovisningen och koncernredovisningen.

Bilaga 2 Uppställningsformen för balansräkningen

Föreskriften som reglerar uppdelningen av *posten II 10, Orealiserade förluster på placeringstillgångar*, har justerats. Ändringen beror på att reglerna om uppdelningen av posten inte är helt förenliga med lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag och föreskrifterna om posternas innehåll i 21-23 §§ bilaga 4.

Bilaga 4 Uppställningsform för resultaträkningen

Ändringen av föreskrifter är av förtydligande slag. När det gäller bestämmelser om värdering till verkligt värde anges att det avser en värdering till verkligt värde enligt 4 kap. 5 § ÅRFL.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av ikraftträdande- och övergångsbestämmelsen framgår att föreskriften träder i kraft den 1 januari 2004 och att den ska tillämpas för räkenskapsår som påbörjas fr.o.m. denna dag.

Upplysningsreglerna om övergången till IAS/IFRS-standarder ska tillämpas redan för tidigare räkenskapsår. Upplysningarna ska alltså lämnas i den årsredovisning som upprättas under år 2004 för räkenskapsåret 2003. Bestämmelsen gäller på samma sätt även för koncernredovisningen, eftersom 7 kap. 1 § hänvisar till bl.a. 5 kap. 42 §.